

Moderni - poceni
solidno izdelani
so novi

POMLADANSKI
MODELI
KOSTUMOV
OBLEK
PLAŠČEV

Na ma
LJUBLJANA

Leto III.
Št. 13

Ljubljana, 31. marca 1955

TT TEDENSKA TRIBUNA

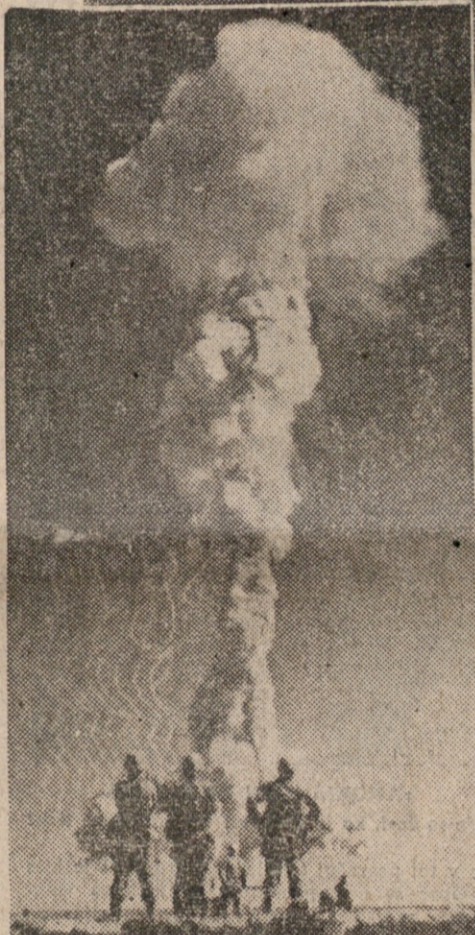
20
din

12 STRANI CLANKOV IN SLIK
Z VSEH PODROCIJ POLITIKE, ZNANOSTI
UMETNOSTI IN RAZVEDRILA

TEDNIK
SLOVENSKEGA
POROČEVALCA

Vojna v atomski dobi — Velika Britanija ne bi zdržala niti 10 bomb — Predvsem gverilsko bojevanje — Težki tanki za v staro šaro — Obramba z vodikovo bombo ni nobena obramba

VSA VOJAŠKA VEDA JE BREZ POMENA

Vse to ni še nič v primeri s H-bombo. Posnetek je iz leta 1952, ko so Američani v puščavi Nevada prvič preizkusili taktično atomske bombe ob sodelovanju vseh rodov vojske. Bele vpljuje na levi strani ognjenega stebra so dimnati sledovi rakete, ki so opazovalcem povedali točno hitrost širjenja udarnega vala eksplozije

skusili lanskega marca, imela tolikšno eksplozivno moč kot 20 milijonov ton najhujšega eksploziva — se pravi za tisočkrat močnejša, kot je bila prva atomska bomba, ki so jo ob koncu druge svetovne vojne vrgli na Hirošimo.

Zato bi bilo povsem nepravilno, če bi trdili, da bi Velika Britanija lahko preživela eksplozijo 5 do 10 takšnih bomb.

Drugo temeljno dejstvo pa govori o tem, da bi morala britanska obramba, ko bi si prizadevala obraniti pri življenju ljudi britanskega otočja, prestopiti 100% vseh sovraž-

nikovih bombnikov, dasiravno je znano, da govorijo najbolj optimistične izjave le, da je v najboljšem primeru mogoče sestreliti 25% napadajočih bombnikov.

Prav zato pa obstaja velikanski nesmisel v teoriji, ki jo radi razglajajo v krogih atlantskega poveljstva, češ da bi morali britanski bombniki zasuti nasprotnika z atomskimi bombami. Med teorijo in prakso je velika razlika.

KAJ PA RAKETE?

Teorija, ki je dediščina predatomske vojne vede, posveča razmeroma majhno pozornost zapletenemu problemu, kako preprečiti, da bi bombniki z atomsko oborožitvijo odleteli s svojih letališč. Tada čeprav upoštevamo, da je nova tehnika že tako popolna, da bi lahko 100% onemogočila prihod sovražnih bombnikov, pa nastaja vprašanje, kako preprečiti bombardiranje z raketami in drugimi napravami, ki jih vodijo s postaj na tleh.

Strokovnjaki za obrambo pravijo, da ni sredstva, s katerim bi lahko preprečili delovanje takšnega orožja. Obrambni načrti, ki so jih izdelali strokovnjaki pri NATO, pa skoraj ne upoštevajo teh možnosti. Zato je tudi prava neumnost, če se se planerji odločili opremiti zahodne vojske s taktičnim atomskim orožjem, kajti prav malo je verjetnosti, da bi takšno orožje res lahko uporabili v taktične namene, se pravi na bojišču, zlasti pa še tedaj, ko bi bilo zaželeno uničeno: bojišče bi ostalo brez rezerv in brez preskrbe. Prav zato pa je nesmiselno, če pripravljamo velike armade, ki naj bi služile kot nekaj ščit. Stehni napad bi imel za odgovor bombardiranje z vodikovimi bombami, ki bi prizadele sovražnikovo zaledje, zaradi česar bi bila napredujoča armada brez pomoči od zadaj. Tega dejstva se prav dobro zavedajo prvi in drugi.

S SEKIRO NAD MUŠICE

Ti pomisleki pravijo, da so sedanji načrti, po katerih bi bilo potrebno osnovati letalstvo za prenašanje vodikovih bomb, poleg tega še običajno suhozemsko armado z atomsko artiljerijo in taktično letalstvo z atomskimi bombami, kombinacija, ki je najdražja, hkrati pa tudi najmanj koristna.

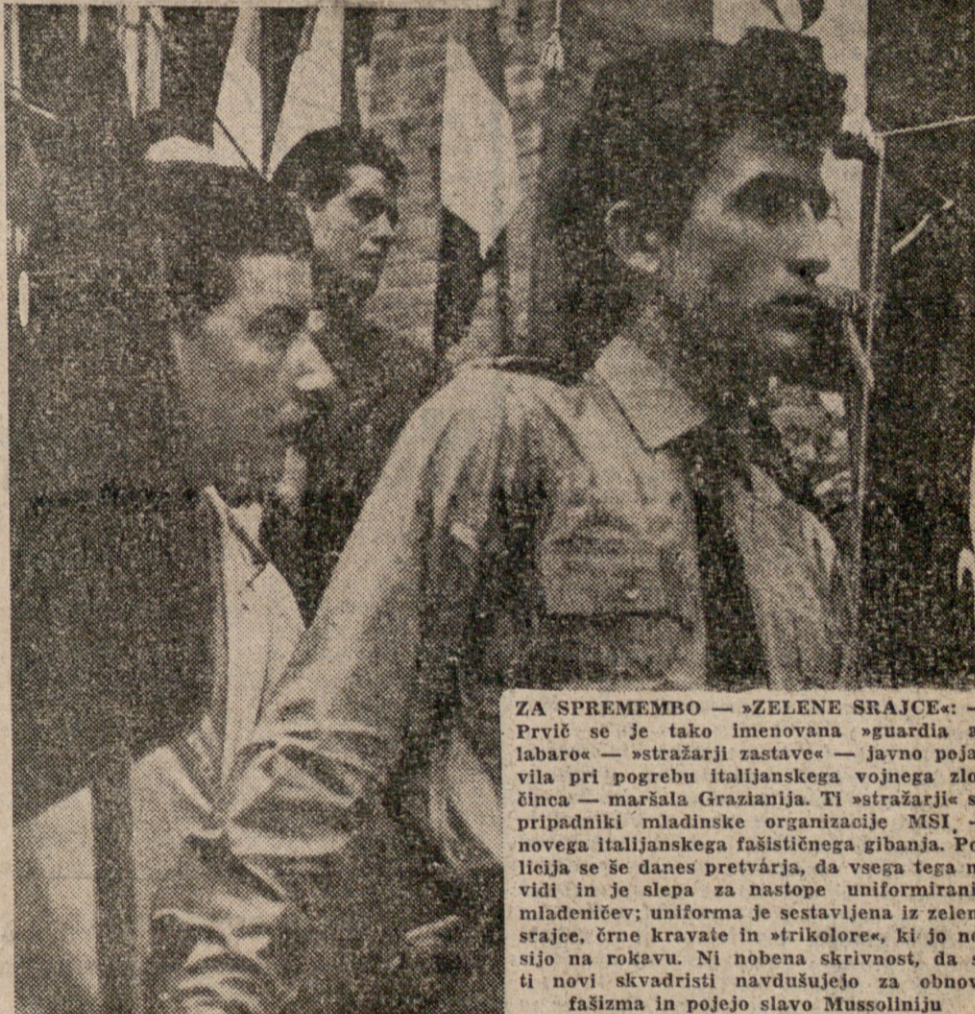
Vse namreč kaže, da bi se lahko bodoča vojna razvijala samo v kombinaciji med politično subverzijo in gverilskim načinom

vojskovanja, kajti nihče najbrž ne bo tvegaj splošnega napada z atomskim orožjem, kajti atomske bombe in dirigirani projektili imajo svoj učinek samo, če so usmerjeni na velike objekte — na mesta, industrijska središča in velike koncentracije čet. Proti gverilskemu načinu bojevanja pa bi bili z uporabljanjem atomskega orožja podobni preganjanju mušic s sekiro.

Pri takšnem »lokalnem« bojevanju bi bilo tudi nekoristno uporabljati najtežje topništvo ali velike in okorne tanke po 50–60 ton, s kakršnimi sedaj opremljajo enote, ki spadajo pod NATO.

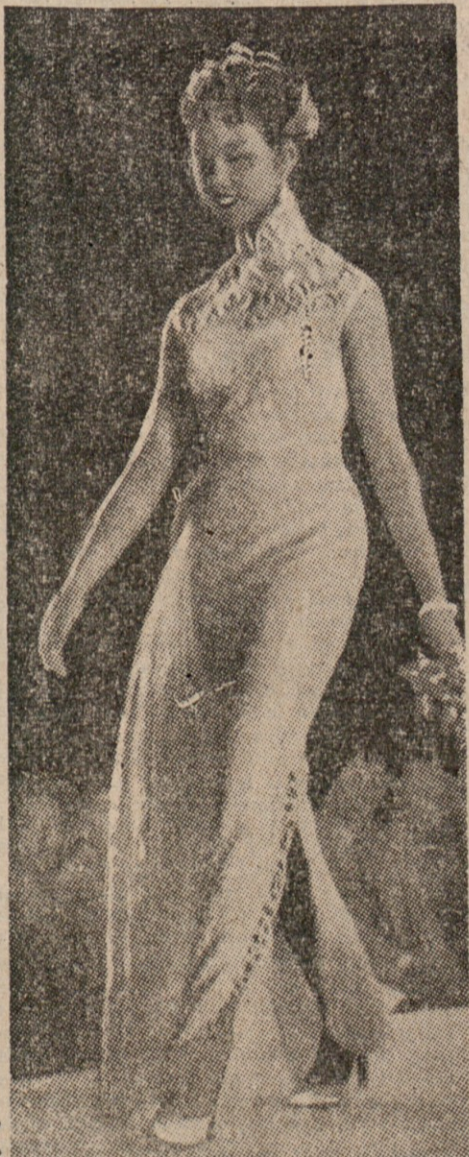
TANKI? TOPOVI?

Lažki tanki in oklopni vozovi, kakršne sedaj izdelujejo v Franciji, bi bili koristnejši zaradi svoje hitrosti na cestah in gibčnosti na (Nadaljevanje na 3. strani)

ZA SPREMEMBO — »ZELENE SRAJCE«: — Prvič se je tako imenovana »guardia al labaro« — »stražari zastave« — javno pojavila pri pogrebu italijanskega vojnega zločinca — maršala Grazianija. Ti »stražarji« so pripadniki mladinske organizacije MSI, novega italijanskega fašističnega gibanja. Policijska se še danes pretvarja, da vsega tega ne vidi in je slepa za nastope uniformiranih mladeničev; uniforma je sestavljena iz zelene srajce, črne kravate in »trikolorne«, ki jo nosijo na rokavu. Ni nobena skrivnost, da se ti novi skvadristi navdušujejo za obnovo fašizma in pojejo slavo Mussoliniju

V ZSSR in LR Kitajski tekstilna industrija za žensko lepoto

— Pred vsako novo sezono imajo tudi v Moskvi modno revijo, s katero hočejo izboljšati okus ženskih nakupovalk tekstilnega blaga. — Po moskovskem zgledu za sedaj samo damske bluze in krila, obutev, otroške obleke, moške klobuke in plašče. — Na drugi sliki vidite posnetek iz moskovske modne revije, prva slika pa ni iz Pekinga, marveč samo iz Hongkonga, vendar pa kaže, da imajo tudi Kitajke svoj poseben stil in mik

◆ Gérard Philippe — naš dobri znanec in ljubljene s filmskega platna bo čez nekaj dni gostoval v Ljubljani. Španski junak Cid v istoimenski Corniellevi tragediji, ki ga bo pokazal našemu občinstvu, je ena njegovih najboljših vlog. Po uspelem gostovanju dunajskega Burgtheatra bo gostovanje Vilarjevega ljudskega gledališča iz Pariza (Théâtre National Populaire) novo veliko umetniško doživetje. V razmaku nekaj tednov bomo videli pri nas dvoje velikih gledaliških kultur, ki sta — vsaka na svojem koncu Evrope, vendar tesno povezani — razvili vsaka svoje značilnosti in svoj čar. (O Gérardu Philippu glej članek na 7. strani!)

SE JE ŽE ZAČELO

Londonski sporazum, s katerim sta želeli jugoslovanska in italijanska vlada napraviti konec razprtij o tržaškem vprašanju, je obetal, da bo dejansko prinesel zboljšanje v odnose med dvema sosednjima državama. Ljudje pri nas so vzeli sporazum resno in so isto pričakovali tudi od rimske vlade in od lokalnih oblasti v Trstu. Toda... V zadnjem času so italijanske oblasti v Trstu storile celo vrsto ukrepov, ki so v hudem nasprotju z določili londonskega sporazuma in z izjavami najvišjih italijanskih državnikov. Najprej je generalni vladni komisar dr. Palamara odstavil izvoljenega nabrežinskega župana in imenoval na njegovo mesto začasnega komisarja, ki naj bi »izpeljal« zidanje »ezulskega« naselja v Sesljanu, kar pomeni grobo spreminjanje etnične strukture tega dela slovenskega ozemlja. Potem je tržaška policija aretirala več slovenskih antifašistov s Škedenja ter zasliševala domačine iz Bazovice in Repentabora zaradi njihove dejavnosti v narodno-osvobodilnem boju. Naposled pa je generalni vladni komisar dr. Palamara pred kratkim izdal odločbo o razlastitvi enega milijona kvadratnih metrov slovenskih zemljišč pri Domju, kjer nameravajo graditi nova naselja za italijanske pri-

naseljevalce. Vse to početje pomeni hudo kršitev londonskega sporazuma, pa tudi kršitev mirovne pogodbe z Italijo! Slovensko prebivalstvo na Tržaškem je upravičeno ogorčeno in zahteva, da rimska vlada, ki je podpisala londonski sporazum, takoj ukrene vse potrebno, da se tako ravnanje neha! To zahtevajo tudi jugoslovanski narodi, ki so v londonski sporazum privolili le zato, ker so odkritosrčno upali, da bodo njegove določbe dejansko uresničene in da bo nastopilo zares novo obdobje v jugoslovansko-italijanskih odnosih, sloneče predvsem na spoštovanju pravic slovenskega prebivalstva na Tržaškem!

Ključ je - Avstrija

Pri obravnavanju zadnjih mednarodnih dogodkov skoraj ni mogoče mimo sedanjih londonske konference za razorožitev. V Londonu se je namreč sestala podkomisija Združenih narodov, ki si prizadeva združiti različne predloge, kako in kdaj naj bi izvedli razorožitev, se pravi tisto dejanje, ki bi moralo v svoji končni posledici roditi znošne odnose v mednarodnem življenju.

O delu te podkomisije je bilo pravzaprav malo znanega, kajti diplomati so sklenili, da bodo razprave potekale tajno. Prav zato je prišlo do »skandala«, kajti sovjetski predstavnik Gromiko je »izdal« novinarjem nekatere podrobnosti (predvsem je seveda poudaril tozadevno sovjetsko vnetost), o katerih so se razgovarjali na sejah te podkomisije. Ta »skandala« bi skoraj zavrli delo te podkomisije, toda vse kaže, da si nihče ne upa — javno mnenje je pač v sedanjih razmerah zelo občutljivo glede tega vprašanja — pokopati teh razgovorov in zato se bo razpravljanje o razorožitvi nemara nadaljevalo...

Vendar to ni najvažnejše! Važnejše je morda to, da si takoj zahodne velesile kot Sovjetska zveza prizadevajo »zmagati« v tekmizi za razorožitev: ta paradoks, ki je značilen za sedanje propagandistično vzdušje, postane jasnejši, če povemo, da je vlada ZDA pred kratkim dobila novega ministra in sicer »ministra za razorožitev« v osebi Harolda Stassena; kakšen je pravzaprav delokrog tega ministrstva ni povsem znano, toda v Moskvi so se ob tem zelo razburili: ZDA naj bi jim odvzela »vodstvo« v tekmizi za razorožitev... Prav zaradi »tekme« pa je Gromiko, sovjetski predstavnik na londonski konferenci, nekoliko popustil in privolil v nekatera načela glede razorožitve: če hočejo velesile res izvesti razorožitev, potem morajo dovoliti, da nepristranska komisija nadzoruje potek razoroževanja.

To »popuščanje« sicer ne pove mnogo, toda če ga povežemo z drugimi dogodki, postane vendarle očitnejše. V prvi vrsti gre za izjavo predsednika ZDA Eisenhowerja na nedavni tiskovni konferenci, češ da bi ZDA privolile na sestaneke predsednikov vlad štirih velesil — ZDA, Sovjetske zveze, Velike Britanije in Francije — če bi predhodna konferenca zunanjih ministrov rodila »konstruktivni napredek«.

Ta »konstruktivni napredek« naj bi bil po ameriškem tolmachenju v nekaterih dokazih »dobre volje«, ki bi jih morala v prvi vrsti pokazati sovjetska vlada. Najprej bi Američani radi videli, da privoli sovjetska vlada v rešitev nekaterih še vedno odprtih vprašanj, med katerimi je predvsem vprašanje Avstrije in njene mirovne pogodbe.

Ta poziv iz Washingtona ni ostal brez odmeva v Moskvi. Predsednik Bulganin je še sam sklical tiskovno konferenco, kar doslej ni bilo v praksi sovjetske vlade, in na tej konferenci je pozitivno ocenil Eisenhowerjev predlog, češ da bi predvidena konferenca lahko »prispevala pri popuščanju napetosti v mednarodnih odnosih. Toda Bulganin je še posebej poudaril, da gre tudi pri tem vprašanju za nekakšno »stekmovanje«, kajti Sovjetska zveza je »še pred tem predlagala podobno konferenco med predstavniki velesil, ki naj bi rešili problem avstrijske državne pogodbe«.

Kakor je Eisenhower pravzaprav zavrnil stališče nekaterih vodilnih politikov iz svoje republikanske stranke, ki se izjavljajo proti takšni konferenci, s čimer se je postavil na stran svetovnega javnega mnjenja, ki vidi v takšni konferenci edino možno rešitev iz sedanje mednarodne zaplate, prav tako tudi sovjetska vlada ni mogla mimo tega »javnega poziva«. Vsa na zunanji torej ne manjka pripravljenosti, da se naposled le sestanejo vodilni predstavniki velesil in se pomenujo o sedanjih preutih vprašanjih...

Pri tem obojestranskem »razumevanju« pa igra najbrž posebno vlogo avstrijsko vprašanje in s tem v zvezi problem Evrope kot celote.

Vse kaže, da je Sovjetska zveza naposled opustila svoje težnje, s katerimi je hotela preprečiti ustanovitev Zahodnoevropske zveze; tako Francija kot tudi Zahodna Nemčija sta odobrili ustanovitev te zveze z »vsem, kar spada zraven«, v prvi vrsti pa oborožitev Zahodne Nemčije. S tem dejstvom so se sprijaznili tudi v Moskvi.

Prav zato pa je sovjetska diplomacija načela že precej zanemarjeno vprašanje avstrijske državne pogodbe. Avstrija naj bi ostala izven obeh blokov, bila naj bi nevtralna in nekakšna vmesna država med zahodnim in sovjetskim blokom; z zahodnonemško oborožitvijo se morajo namreč nujno spremeniti tudi strateški pogledi na Srednjo Evropo, pri čemer bi avstrijski »sprazni prostor« lahko pomenil nekakšen jeziček na tehnični moči...

Te okoliščine so se pokazale ugodne za Dunaj in avstrijski ministri predsednik Raab bo v kratkem obiskal Moskvo. Od tega sestanka med avstrijskimi in sovjetskimi državniki je marsikaj odvisno. Če bo ta sestanek uspešen, potem lahko pride do sestanka zunanjih ministrov štirih velesil, ki naj vrne Avstriji njeno suverenost. Ta sestanek, na katerem bi se naposled zahodni in sovjetski diplomati sporazumeli o tako važnem in že dolgo nerešenem vprašanju, pa bi bil prav lahko uvod v konferenco na najvišjem nivoju: napetost bi lahko občutno popustila in tudi vprašanje razorožitve bi postalo nekoliko bolj konkretno.

IZJAVLJA ČASOPISNO ZALOŽNIŠKO PODJELJE »ZDOL NAS TISK« v Ljubljani, direktor Rudi Janžek. Urejuje uredniški odbor. Glavni urednik Branko Babie. Odgovorni urednik dr. Dušan Ravnik. Tiska v tiskarni »Slovenske poročevalce« v Ljubljani, predstavniki France Plešev. Uredništvo: Ljubljana, Tomšičeva ul. 1 (priljubljen) poštne predalec 151. Telefoni 33-332 do 33-324 (interni telefoni 33). Narodniški oddelki: Ljubljana. Kar deljova ul. 1. telefon 31-332. Narodna celoletna 960 din. polletna 480 din. četrtletna 240 din. mesečna 20 din. Posamez na številka 10 din. Oglašni oddelki: Ljubljana Kardeljeva ul. 4. telefon 31-428. Številka (tekst) »Pogoda pri Narodni banki« 891-T-428.

Iz dokumentacije o poteku jaltške konference v letu 1945

»DROBNE« z velike konference

Izjave, s katerimi so Churchill, Stalin in Roosevelt krojili prihodnost sveta

Dokumenti o konferenci med Stalinom, Churchillom in Rooseveltom, ki je bila februarja 1945 na Jalti, in ki jih je pred kratkim objavilo ameriško zunanje ministrstvo, dejansko ne prinašajo nič takega, za kar bi lahko trdili, da lahko velja za »senzacijo«. Bolj kot to je mogoče iz teh dokumentov razbrati različna stališča in včasih zelo »čuden« odnos, ki so ga »veliki trije« imeli do posameznih vprašanj.

KJE NAJ BI BILA KONFERENCA?

Roosevelt Stalinu (v pismu): »Naši pomorski strokovnjaki se proti Črnemu morju, ker bi bilo nevarno tvegati, da velika vojna ladja plove skozi Bosporski morž in Dardanele...«

Stalin Rooseveltu (v pismu): »Vztrajam pri tem, da bi bila konferenca v kaki črnomoški luk... Upoštevati moram tudi mnenje svojih zdravnikov...«

ZDRAVICE NA SVEČANI VECERI

Churchill: »Skolzi svet stopam z veliko hrabrostjo in upi, saj se nahajam v prijateljskih in intimnih odnosih s Stalinom, tem velikim človekom, čigar slava se ni razširila samo po vsej Sovjetski zvezi, marveč po vsem svetu...«

O NEMČIJI IN NEMČIH

Stalin: »Zaradi hudega prelivanja krvi v boju proti Nemcem sem vsekakor postal krut in ki je krivolepši, kakor pa sem bil pred letom... Nemci so divjali in vse kaže, da sadiščno sovražijo ustvarjalno delo človeških bitij...«

Roosevelt: »V tem se strinjam... Menim, da bi razkosanje Nemčije na pet ali sedem držav bila dobra ideja...«

O NEMŠKIH REPARACIJAH

Stalin: »Tri velesile, ki so dale največje žrtve in ki so organizirale zmago, bodo morale imeti prednost pri odškodnini, ki jo bo morala plačati Nemčija...«

Churchill: »Goda če želite imeti konja, ki bi vam vlekli voz, ga morate vsaj hraniti...«

Stalin: »Vendar pa je treba paziti, da ti konj ne pride za hrbet in te ne useka s kopitom...«

VLOGA IN DELEŽ FRANCJE

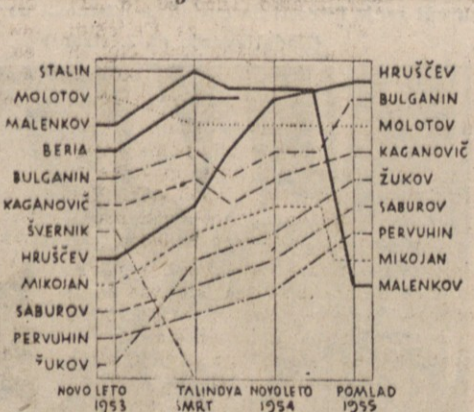
Roosevelt Churchill (v pismu): »Menim, da ni treba, da bi na naši bližnji konferenci sodelovala začasna francoska vlada...«

Churchill Rooseveltu (v pismu): »Francosi bi lahko prišli na konferenco ob njenem koncu, pač zaradi svojih osnovnih interesov in zastran ukrepov, ki jih bo treba storiti v zvezi z okupacijo Nemčije ter zaradi vprašanj glede meje na Renu...«

Stalin: »Ni mogoče zavreči resnice, da je Francija dala le majhen prispevek v vojni in da je odprla vrata sovražniku... Francija pač ne more pričakovati odškodnine od zavezničev. Osebo sicer spoštujem, Francoz...«

Roosevelt: »Mnenja sem, da ne bi bila slaba ideja, če bi tudi Franciji omogočili sodelovati...«

Diagram o spremembah v Sovjetski zvezi

Nemški generali si želijo zaposlitve

V krogih nekdanjih nemških generalov in višjih oficirjev že več let razpravljajo samo o tem, kakšen bo v primeru uresničenja načrtov o novih zahodnonemških divizijah sestav komandnega kadra nemške vojske. In v zadnjem času so se v raznih političnih odborih nemškega Bundestaga pojavili obsežni sezname, v katerih je brez izjeme nekaj ducatov istih imen.

Pregled takega seznama jasno kaže, da se bodo pri izboru višjih oficirjev in generalov nove zahodnonemške vojske pojavile precejšnje težave, kajti začeti bodo morali z izborom »novih« ljudi tam, kjer so končali nekako pred desetimi leti...

Vse po protokolu

Med številnimi osebnostmi, ki so prišle po smrti Paula Claudela izraziti družinski velikega francoskega pesnika soznanje, je bil tudi šef protokola francoske vlade de la Chaulviniere. Preden pa se je vpisal v zlato knjigo obiskovalcev, je telefonično v parlament in potem poleg svojega imena zapisal »v imenu Edgaria Faurea, ministra za zunanje zadeve«. Vpisal se je namreč 15 minut prej, preden je parlament izglasoval Fauro zaupnico in je le-ta postal ministrijski predsednik.

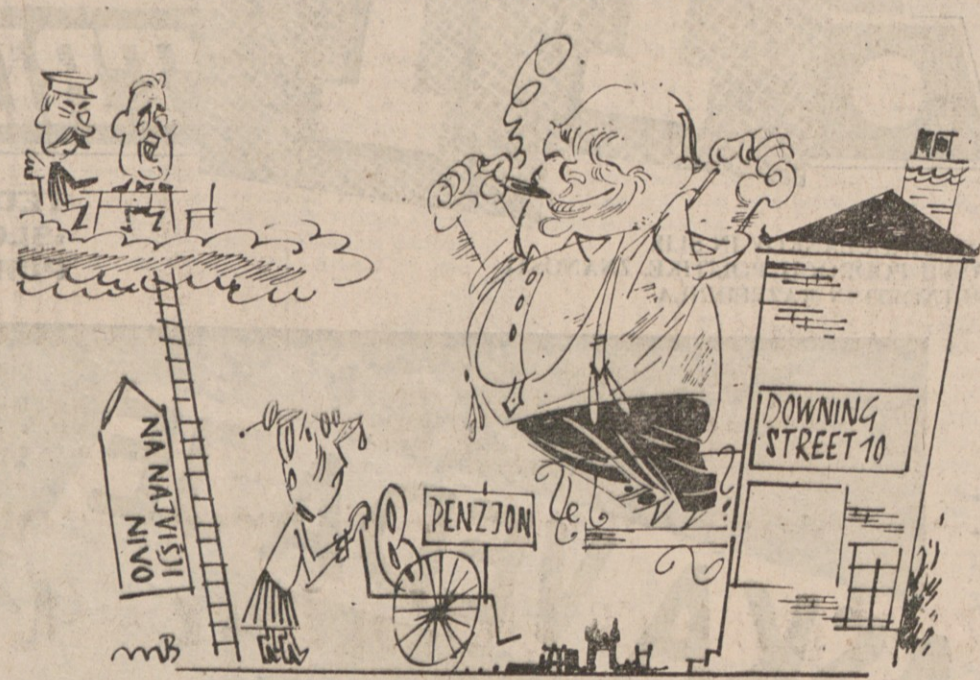
ODLIČNA kvaliteta!

vsaka elegantna žena

NOSI LE NAŠE

ODLIČNE ENKALON, PERLON

»BEMBERG SVILENE NOGAVICE

»Se ne, my dear!«

pri okupaciji Nemčije; toda to bi storili zgolj iz ljubeznivosti...

Churchill: »Takšna koncesija bi bila pač le majhen biskvit...«

Stalin: »Sodelovanje Francije pri okupaciji Nemčije in pri nadzorstvu nad njo bi lahko pomenilo precedent tudi za druge države...«

O POLJSKI PO VOJNI

Churchill: »Dati mi morate možnost, da lahko v parlamentu izjavim, da bodo volitve na Poljskem po osvoboditvi pravilno potekle... Sicer mi pa ni kdo ve kaj do Poljakov... Mnenja sem, da ne smemo poljske gospi priti tako, da bi poginila zategadelj, ker bi ji Nemci obležali v želo...«

SOVJETSKA ZVEZA IN VOJNA PROTI JAPONSKI

Roosevelt: »Mnenja sem, da ne bo nobenih težav v pogledu južne polovice Sahalina in Kuralskih otokov, ki morajo po koncu vojne pripasti Sovjetski zvezi...«

Stalin: »V kolikor ti pogoji ne bi bili izpolnjeni, bi bilo tako meni kakor tudi Molotovu zelo težko podeliti sovjetskemu ljudstvu, zakaj bi morala Sovjetska zveza stopiti v vojno proti državi, ki nam ne povzroča kod ve kaj neprijetnosti...«

SOVJETSKA ZVEZA, TURCIJA IN DARDANELE

Stalin: »Konvencijo o Dardanelih, ki ni upoštevala interesov Sovjetske zveze, je treba revidirati... Nemogoče je sprejeti potezo, v katerem bi Turčija držala Sovjetsko zvezo za glo...«

Churchill: »Sovjetska zveza nikakor ne sme biti odvisna od ozkega prehoda, ki bi bil pod nadzorstvom Turčije...«

Roosevelt: »Med ZDA in Kanado je bila dolga 3000 milj, a je brez stelnih vojaških objektov... Upam, da bodo naposled nekake dne tudi druge meje brez oboroženih sil...«

KITAJSKA

Rooseveltovo stališče: »Naša naloga je, da dobimo britansko in sovjetsko podporo za naš cilj — ustanovitev Kitajske, ki bo sodelovala tako z njimi kakor z nami...«

Britansko stališče: »Rusi si v prvi vrsti želijo Kitajsko, ki bi bila prijateljsko razpoložena do njih...«

Stalin: »Čudim se, zakaj se zahodni velesili nista že doslej poslužili nekaterih sposobnih ljudi v Kuomintangu, kajti Kitajsko bi okrog Cankajškega potrebovala še nekaj novih ljudi... General Cankajšek pa bi moral stopiti na čelo enotne fronte na Kitajskem...«

INDOKINA IN KOREJA

Roosevelt: »Indokina bi morala biti pod skrbništvom; toda Britanci ne odobravajo te ideje, ker jo želijo vrniti Francozom. Boje se namreč, da bi takšno skrbništvo lahko vplivalo tudi na Burmo... Odkar pa je Francija imela to kolonijo, ni ničesar storila, da bi izboljšala usodo domačinov...«

Stalin: »Indokina je važen čimtelj... Menim, da je Velika Britanija dovolj trdna država, da lahko začne to področje...«

Roosevelt: »Koreja pa še kakih dvajset trideset let ne bo zmožna, da bi se sama upravljala...«

JUGOSLAVIJA IN TITO

Churchill: »Moja politika (glede Jugoslavije) se ni nikoli spremenila... Upam, da bo prišlo do pomirjenja; toda v Jugoslaviji se medse-

bojno tako sovražijo, da si ne morejo kaj, da ne bi dvigali roke drug nad drugega...«

Stalin: »Niso se navajeni na diskusijo. Pač pa namesto nje drug drugemu režejo vratove. Vse pa kaže, da je Tito v deželi zelo popularen...«

Churchill: »Mnenja sem, da je vprašanje Jugoslavije dejansko že rešeno in da bo vsak

GENEVIEVE DE GALARD ni bila edina ženska v Dien Bien Fuju

Pariški časopis »lci-Paris-Hebdo« je ob obletnici padca Dien Bien Fuja objavil dokument, ki je razburil vsa francoska. Novinar tega lista je zbral izjave vojakov, ki so bili v Dien Bien Fuju do zadnjega in so izpričali, da Gênéviève, slavni »angel Dien Bien Fuja« ni bila niti edina ženska niti edina bolničarka...

»ANGEL« DIEN BIEN FUJA

Kje so časi, ko jo je slavil ves francoski tisk?

ka v tej nesrečni trdnjavi. V trdnjavi je bilo namreč še šest prostitutk in njihova »madama«, za katere pravi komentar objavljenega članka, da kljub poklicu, ki jo ga opravljala, ni mogoče zanikati, da bi bile ženske. Objava dokumentov in komentarja, je izzvala najostreje proteste. »Cvete« francoske visoke družbe je zakričala, kako je mogoče primerjati Gênéviève de Galard, ki jo je »Osservatore Romano« proglasil za »drugo Devico Orleansko«, z navadno prostitutko. Moralisti so dobili takoj odgovor: »Nihče ne namerava postavljati v dvom zaslug Gênéviève de Galard. Opravljala je svoje delo in pomagala ranjenecem ter s tem izpostavljala svoje življenje. Toda to je delala tudi Rosita, ki je svoje življenje tudi dejansko žrtvovala v Dien Bien Fuju...«

Vojaki so v svojih izjavah povedali takole: »V zadnjih tednih pekla se Rosita ni več prodajala, zavržala je denar. Poleg svojega »posla« je prevezovala in zdravila ranjence, pokopavala mrtve, hodila je celo v prve bojne linije, da bi pomagala ranjenim in pokopala mrtve. Rosita je bila rojena bolničarka, mnogo bolj človeška, mnogo bolj je občutila bolečino sočloveka kakor poklicna bolničarka...«

Komentator dodaja tem prepričevanjem, da Rosita ni bila poklicna prostitutka, Francija jo je prisilila, da je prodajala svoje telo ljudem, ki so bili poslani v klavnico. O tem pravi druga priča:

»Šest mesecev prej je enota, v kateri sem služil, zasedla malo vasio v conl Ket-Sat... V vsi ni bilo žive duše: prebivalstvo te cone je bilo vse za Ho Si Minha in ob našem približevanju so vsi vaščani pobegnili. Vsi so raje šli v džunglo, kakor pa da bi se pustili zasliševati od naših oficirjev. Ostalo je samo neko dekle — Francozinja, ki je počakala svoje rojake. To dekle je bila Rosita. Aretirali smo jo in zažgalj vas. Ko smo Rosito zaslišali, je dejala, da je hči nekega francoskega oficirja, ki je bil pred dvema leti ubit pri nekem spopadu. Nihče ji ni verjel, ker ni imela nobenega dokumenta, s katerim bi to lahko dokazala. Sicer pa, kdo bi mislil na osebno izkaznico in podobne dokumente pri begu čez džunglo in riževa polja? Naši oficirji so jo smatrali za Ho Si Minhovo partizanko, ne da bi skušali preveriti njene izpovedi, kar sicer ne bi bilo težko. Sprašujem se, če je bila Rosita res Ho Si Minhova partizanka, zakaj nas je počakala? Zakaj ni bežala z drugimi? Ker so jo smatrali za našo sovražnico, so jo naši oficirji postavili pred izbiro: prisilno delo na riževih poljih pri Nam Dinhu ali pa prostitutka v Dien Bien Fuju. Rosita je odklonila prisilno delo. Evropejka ali katekoloj Francozinja je v deželi, okupirani od kulturnejših ljudi, med manj strahotno in manj groze in-maševanja polno vojno, morda — vendar ne gotovo — izbrala delo, tudi trdo delo, tudi delo z verigami na nogah, kakor jih imajo na riževih poljih v Nam Din-

čas uresničeno. Zato menim, da bi bilo bolje takoj začeti obravnavati poljsko vprašanje...«

Stalin: »Toda če bodo Britanci predložili še svoje amandaje, bo tudi sovjetska vlada predložila svoje... Medtem pa bi bila Jugoslavija v zraku...«

TRST

Churchill (trem zunanjim ministrom): »Pokrajina Juljska Krajina v severnovzhodnem delu Italije je potencialni sod smodnika. Zato je verjetno, da bo, ko se bo narod prevesti koncu, prišlo na tem področju do spopada med Jugoslavijo in Italijo... Tito vsekakor namerava upravljati znatna področja, za katere se zavzema v imenu Jugoslavije in katerih del je že pod kontrolo njegovih partizanov... Treba bi bilo ustanoviti organ, ki bi imel za smot, da določi začasno demarkacijsko linijo v Juljski Krajini med področji, ki jih bo nadzoroval Tito, in področji, v katerih moramo ustanoviti zaveziško vojaško upravo...«

VELESILE IN MALE DRŽAVE

Stalin: »Tri velike sile, ki so prenašale v vojni največje breme in so osvobodile male države nemške dominacije, morajo imeti izključno pravico, štiti mir v svetu... Smešno bi bilo misliti, da bi morala imeti na primer Albanija enak glas kakor tri velesile... Nikoli ne bom pripravljen dopustiti, da bi kakšno dejanje velike trojice bilo podvrženo presoji malih držav...«

Roosevelt: »Pripravljen sem ugovoriti, da so velike sile imely največjo odgovornost in da morajo diktirati mir...«

Churchill: »Ne gre za vprašanje, da bi male države diktirale svoje pogoje velesilam, marveč za to, da morajo velike države prevesti moralno odgovornost ter svojo moč uporabljati umerno in v velikim spoštovanjem do pravic manjših držav... Orel mora dovoliti malim pticam, da pojejo, ne da bi se brigal za to, kaj čivkajo...«

O MOŽNOSTI NOVE VOJNE

Roosevelt: »Po mojem mnenju si narodi želijo, da bi bila vojna odstranjena vsaj za petdeset let... Nisem tolikšen optimist, da bi vedel, v kakem miru, toda uresničiti ga je mogoče vsaj za petdeset let...«

Stalin: »Prepričan sem, da doktor bomo mi trije živi (Roosevelt, Stalin in Churchill), nihče izmed nas ne bo vmešal svoje države v napačne akcije... Toda čez deset let bi vsi trije utegeli biti mrtvi... Največjo nevarnost za mir bi pomenil spopad med tremi velikimi silami: Sovjetsko zvezo, Veliko Britanijo in ZDA...«

Churchill: »Nisem prepričan, da bi nova svetovna organizacija mogla odstraniti mednarodne spopadume; to nalogo mora opraviti diplomacija...«

hu. To bi zahtevala njena čast. Toda ne v Indokini! Bil bi krivičen do Rosite, če se ne bi odpovedal svojim moralnim pogledom, da bi razumel njene. Za njo je bila prostitucija opravljanje »službe«, predvsem pa je za njo to pomenilo, izogniti se grozotam taborišča za prisilno delo, ki so bila ustanovljena za ujetnike in osumljence in so jih v Indokini v imenu Francije vodili najokrutnejši podčastniki Tujske legije, sami blviši kapoti nacističnih lagerjev in stalagov. Če bi se moja edina sestra znašla na mestu Rosite, bi jo prisilili, da bi si izbrala prostitucijo...«

K tej izpovedi pripomnija komentator, da je grozna, ker kaže, da smo se zmotili, ko smo mislili, da so samo — in zadnji v zgodovini — Himmelerjevi SS-ovi uporabljali take sisteme z ruskimi, jugoslovanskimi, romunskimi in drugimi ženami. Kakor kaže, ni tako. Kakor kaže, žene, ki so bile osumljene simpatizati do Ho Si Minha — in verjetno tudi do felahov in Neodesturja — pa naj bodo Francozinje, tukje ali Indokitajke, nimajo druge izbire kot prisilno delo ali pa vojaške bordele...«

POLITIČNI PORTRETI

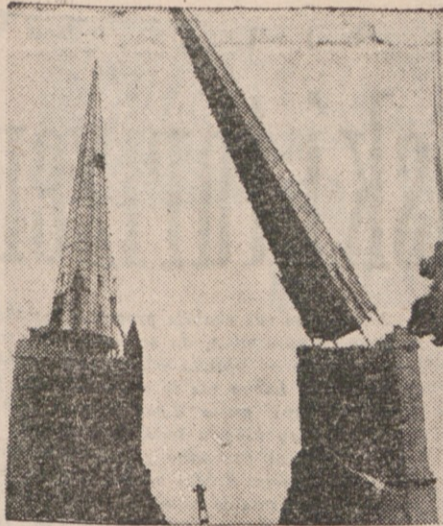
Bodoči britanski zunanji minister?

Ko v zadnjem času v političnih krogih toliko razpravljajo o skorajšnjem odstopu starega britanskega ministrskega predsednika Churchilla, mislijo seveda tudi na njegovega naslednika ter na najvažnejše osebnosti v novi britanski vladi. Vsa do novih parlamentarnih volitev do po Churchillovem odstopu premier dosedanj minister za zunanje zadeve Anthony Eden, Edenovo mesto pa bo prevzel po vsej verjetnosti sedanji minister za obrambo Harold MacMillan, ki je že dolgo v prvi vrsti politikov in državnikov konservativne stranke.

Harold MacMillan, ki je dvajset let mlajši od Churchilla, izhaja ne kakor mnogi drugi prvaki konservativne stranke iz plemstva in iz veleindustrije, temveč iz kroga angleških intelektualcev. Ko ga je Churchill leta 1940 poklical v svojo vojno vlado, je MacMillan odločil vodstvo svetovno znane angleške založbe, ki jo je ustanovil njegov oče. Ta založba je izdala v brošuri govore, ki jih je imel takratni obrambni minister Churchill med prvo svetovno vojno. Takrat, ko so ti govori izšli, je bil mladi poročnik MacMillan hudo ranjen na zahodni fronti ter je pozneje v bolnišnici prebiral grške klasike v originalu.

Iz prve svetovne vojne se je MacMillan vrnil kot kapetan, ki je bil večkrat odlikovan, in na univerzi v Oxfordu je končal svoj pravni študij. Nad šestnajst let je bil poslanec Spodnjega doma, preden je dobil prvo mesto v vladi. V parlamentu in v kabinetu je bil impozantna pojava — visok, vitek mož s košatimi brki, ki je rad poudarjal, da je bil njegov stari oče škotski kmet in da časti spomin svojih kmetičkih prednikov z demokratičnim nazorom; ki zahteva tudi upoštevanje mnenj političnih nasprotnikov. Tudi kot član kabineta je bil vedno zelo strpljivo in je znal zgladiti razna nesoglasja. Ko poslanec je bil samo odločen in nepomirljiv nasprotnik ministrskega predsednika Chamberlaina in je to izraženo tudi v njegovi knjigi »The Middleway« (»Srednja pot«), ki je izšla leta 1938. S to svojo knjigo, ki je še danes pomembna, je ostro obsodil vsako posredno in neposredno podpiranje fašizma.

Leta 1940 je bil MacMillan namestnik ministra za obrambo, po dveh letih pa namestnik ministra za kolonije. Pri volitvah 1945 je izgubil svoj sedež v parlamentu, a že v novembru istega leta si je pri naslednjih volitvah spet pridobil svoj mandat. Preden je postal minister za obrambo, je bil minister za javna dela ter je svoj program zidanja stanovanjskih hiš tako dobro izvedel, da je dobil v javnosti vzdevek »mož s 300.000 hišami«, pri čemer pa ni nobenega prizvoka ironije. Razen Churchilla so se mu stari konservativci mnogokrat prikrili in tudi odkrito posmehovali, morda, da so razni njegovi načrti optimistični. Posmehovali so se mu tudi takrat, ko je nastopal na raznih mednarodnih konferencah, vsi skeptiki pa so morali kmalu uiti, ker so bile vse MacMillanove akcije uspešne.

MOČ STRELE

V katedralo Columba v Youngstownu je udarila strela, ki je povzročila požar, v katerem je bila katedrala popolnoma uničena. Ker obnovitev ni bila mogoča, so katedralo porušili. — Na sliki: stolp katedrale med rušenjem.

POMENEK S SMRTJO

Ljubljanska Drama je pretekli teden uprizorila »Elizabeto angleško«, v kateri ima naslovno vlogo odlična Mira Danilova. Konec drame govori o zatonu slave, ki jo premaga smrt; naš fotoreporter je ujel režiserja dr. Bratka Krefta v živahnem razgovoru s — smrtjo...

KAM S SREČO

V Mestnem gledališču v Ljubljani se je pojavil »Srečni fant«. S svojo težko pestjo si je priboril slavo in denar — toda sreča je opoteča. Njega in njegovo srečo so na koncu potegnili izpod razbitin avtomobila.

PRIJETNA KOPEL

V berlinskem zoološkem vrtu živijo debelokožel v posebni zgradbi, kjer segrevajo zrak. V kletki za slone so posneli ljubljence »Santija«, ko se prijetno kopa.

Srečeval sem Almo Karlin na celjskih ulicah; bila je majhne postave, drobnih oči, nekam eksotično, a vendar preprosto oblečena, z lasmi, pristriženimi na polovico čela. Drobnost in hitro je stopila s kitajskim psičkom kot z igračko v naročju. Vedel sem o njej, da je prepotovala vse zemeljske kontinente in o tem pisala knjige, ki so jih tiskali v Nemčiji pred Hitlerjevim prihodom na obalo in sem jih z vne- mo prebral tudi jaz.

V aprilu 1941 so me gestapovci aretirali in odvedli v zapore v bivši celjski kapucinski samostan. V njegovi jedilnici sem se ob enih jutratj srečal z Almo Karlinovo, ki so jo tudi pravkar pripeljali. Pri tem je besno ugovarjala vsemu, kar so z nami počeli nacisti. Začudil sem se, česa naj bi bila kriva svetovna potnica, raziskovalka in pisateljica, ki je bila pri tem tudi še slikarica in komponistka. Saj ni nikoli veljala za Slovenko in vzgojena je bila v nemškem duhu, pa čeprav je delala vitez svetovljanke. Kako da jo je nemški okupator takoj po svojem prihodu v Celje poiskal in vrgel v ječo?

Na večer istega dne so naju z istim kamionom odpeljali v Maribor, v Meljsko kasarno. Med potjo je pogostoma glasno obsojala po- četje nasilnežev. V novih zaporih smo bili jetniki vsako dopolno puščeni za pol ure na dvorišče in tam sem jo ogovoril. Razvse- lila se je človeka, ki je bral njene knjige. In že je pričela pripovedovati zanimivosti s svojih potovanj, kakor da je pri tem po- za- bila na bodočo žico, ki nas je obdajala. Prav ta žica nas je ločila od dela kasarniškega dvorišča, ki so se na njem gibali jugoslovan- ski vojak — ujetniki. Med njimi je bilo tudi nekaj desetih Angležev, ujetih v Grčiji. Ne- kateri izmed teh so pripadali angleškim ko- zarkam.

Tovarna čokolade, bonbo- nov in keksov

France Kumer

Racife je letalsko postajališče za letala, ki prelete Atlantik. Četr ure pred pristan- kom so nas vlnjudo prosili, naj se vsi potniki pripravimo za pristanek in naj ne zapuša- mo svojih mest, dokler letala in nas ne desin- ficirajo. Za vstop na brazilsko tla je nu- jneje zdravniško spričevalo kot potni list. Brez spričevala ne dobiš vhodne vize.

Sele ko so bile opravljene vse formalnosti a carinskim pregledom vred, smo nadaljevali pot v notranjost Brazila. Zdal letimo v Rio de Janeiro in namesto, da bi se pogolbil v turistični priročnik, sem se raje zagledal v širne pragzdove pod nami, preprežene z vijugastimi strugami rek in rečic. Nehote sem dobil vtis, da prihajam v izredno bogato deželo.

V Rio de Janeiru sem se takoj zgasil na našem trgovinskem zastopstvu. V Braziliji bom nekaj nad dva meseca in bom prevze- lom kože, ki jih je naša država nabavila iz tripartitne pomoči. Nastanil sem se v solid- nem hotelu na Copacabani (3 km dolga pro- menada ob atlantski obali), trgovinski za- stopnik pa me je predstavil zastopniku bra- zilske trdnice.

— Kje stanujete? — me je vprašal zastop- nik.

— V hotelu Luxor — (najboljsem si mi- slim).

Ne spodobi se, da bi zastopnik take trdnice kot je Čepitrotekstil stanoval v tem hotelu. Preskrbam vam boljšeja! —

Nekje mi je spoznala kapljica mrzlega Dotu in nehote sem se prijel za žep, kajti čene so neverjetno visoke.

— Da, taki ste, kot vsi Američani. Ziveti v najlepšem, najboljsem in najdražjem hote- lu je za vas višek življenja — si mislim.

Svetovna potnica - Celjanka

V KREMLJIH GESTAPA

Ze pred drugo svetovno vojno se je Alma Karlin ob vsaki priložnosti odkrito izjavila proti hitlerizmu in mu napovedovala poraz. S tem se je zamerila zagrizenim celjskim kulturbundovcem. Med obiskovalci, ki so iz vse Evrope prihajali k njej v Celje, da spoz- najo svetovno potnico in pisateljico zani- mivih knjig, so bili tudi Nemci iz »rajha«, od teh tudi nekateri nacisti. Prav ti so se za- nimali za njeno politično mišljenje in ji

ji s silo iztrgali orožje, da ga vzamejo s seboj kot »corpus delicti«. Surovo so jo psovali in zahtevali izročitev njenih političnih člankov in zapiskov.

»Če jih najдете, vam bom čestitala!« jim je odvrnila, nakar ji je zabrusil gestapovec: »Vražja babal«

V mariborskih zaporih so jo pogosto za- sliševali in ji še dajali priložnost, da se »spametuje«. Toda na vse je odgovarjala uporno z dvignjeno glavo, z ostrimi protesti.

Medtem je njena prijateljica in tajnica Thea, po rodu Norvežanka, sporočila njenim najprijateljskim bralcem v Nemčiji vest o njeni aretaciji. Ti so zares posredovali in dosegli, da je bila izpuščena iz zapore. Ostala pa je pod stalno policijsko kontrolo in vzel so ji pravico do živiliških kart. Še večkrat so ji grozili z Dachauom. Da bi se ognila celjskim kulturbundovcem, ki so vohali za vsakim njenim korakom in besedo, je odpo- tovala v Nemčijo in se naselila na Tirol- skem. Vas ta čas se je čedalje bolj in s po- nosom čutila Slovenko in je končno sledila kletu domovine. Vrnila se je v Celje in se polet 1944 prebela na osvobojeno ozemlje na Dolenjsko ter se priključila NOV kot kul- turna delavka. Nekaj časa je stanovala v neki podstrešni sobici v Metliki. Hodila je tudi na teren, sicer pa je mnogo pisala. Zal se je več njenih novel iz narodnoosvobodilne borbe na poti v Ljubljano izgubilo. Ob novih naporih se njeno zrahljano zdravje ni moglo okrepiti, zato so jo z nekaterimi drugimi ženami pred koncem vojne z letalom pre- peljali iz Črnomlja v sončno Dalmacijo. Na tej poti je moralo letalo izredno visoko leteti, da je s težavo ušlo nemškimi zasledovalcem.

Končno je bil nacistem zlomljen in Alma Karlin se je lahko vrnila v svoje ljubo, zdaj svobodno Celje.

NA KONCU POTI

Z zvesto spremljevalko Theo se je na- stanila v svoji skromni hišici za Celjskim gradom v Pečovniku, v zatišju med hribi in tu sem jo obiskal. Spoznala me je takoj in me prijazno vodila v svojo delovno sobo.

Na njeni mizi je stal pisalni stroj, v kotu harmonija. Obsežna omara je bila polna knjig, s sten pa so zrle njene risbe in slike v japonskem slogu in vseh vrst spominčki. Vse to ji je ostalo ohranjeno po čudoviti malo- marnosti Gestapa in pazljivosti sosedov.

Obujala sva spomine na doživljanje v za- porih in živo mi je opisovala, kaj vse se ji je še pozneje pripetilo. Kmalu pa jo je ob- risbah na steni domišljija ponesla spet v daljni svet. Vprašal sem jo, kje se ji je zdelo najlepše, pa mi je v hipu odvrnila:

»Najlepše je tisto hišico in gozdovi!«

Iz vojne vihrje je rešila mnogo še ne- objavljenih rokopisov, največ romanov in novel s snovjo iz dobe starih kultur Egipta, Mehike, Kitajske, Japonske in še drugih. Ostale so ji tudi še slike, pesmi in glasbene kompozicije.

Tako je Alma Karlin živela zdaj svoje skromno, tiho življenje, odmaknjena svetu.

Alma M. Karlin

grozili. Toda odločno je zavrnila vse njihove poskuse, da bi jo pridobili, in tako ni čudno, da so bila njena dela kmalu na indeksu v Nemčiji, denarna nakazila njenih nemških založnikov pa so usahnila.

Ko je tisto aprilsko noč 1941 opazila, da so prišli ponjo gestapovci, jim ni hotela od- preti vrat. Morali so jih odpreti s silo, a že so presenečeni obstali. Pred njimi je stala nezna- tatna postavica svetovne potnice, s sabjo v rokah pripravljena na obrambo. Zdalj so

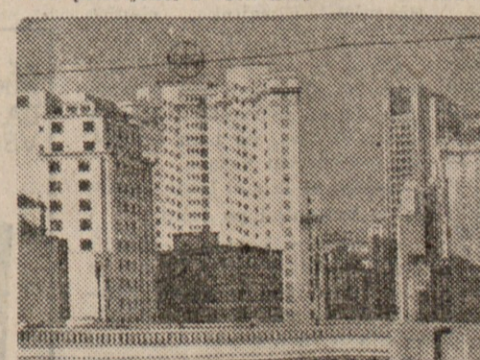
poslanišča. Zna portugalsko, to je skoraj edini jezik, s katerim si človek lahko v Bra- ziliji pomaga. Zato sem bil vesel njegovega spremitva.

Odtelata sva v Sao Paulo. Z letališča, ki je tako rekoč v središču Ria de Janeira, vzletelavo in pristajajo v jutranjih, dopol- danskih in večernih urah letala skoraj vsako uro. Letalski promet vzdržuje 11 letalskih družb, vendar ne morejo prepeljati vseh potnikov. Za krajše razdalje moras rezervi- rati mesto vsaj dva dni pred odhodom, za daljše pa tudi več.

Sao Paulo je veliko mesto, oddaljeno pri- bližno 380 km jugozahodno od Ria. Letalo kroži nad mestom precej časa, kajti promet na letališču je velik in mora počakati, da mu napravijo prostor. Letališče je zavito v oblake finega, rdečega prahu in med nebo- tičnike stopiš kot Indijane — rdeč. Umivaš in koplješ se nekaj dlje, kot če si povprečno umazan.

...Potem sem zavil na Ljubljansko ulico, šel po Zagrebški in se ustavil na Beograjski. Čudno, kajne? ... Povedati vam moram, da sem hodil po kompleksu parceliranega zem- ljišča, ki je last Jugoslovana. Tudi v njem ni ugasilno patriotično čustvo.

Braziliji so udarili poseben pečat nešte- vilni priseljenci z vseh krajev sveta. Uradn-

Nebotičniki modernoga dela Sao Paola

RIO DE JANEIRO — PARIZ AMERIKE

Opozorili so me na to, pa sem bil vseeno presenečen. Če ne bi pozneje spoznal življe- nja v notranjosti dežele, ki meri okrog 9.200.000 km², bi mislil, da sem prišel v raj, ki mi ga je obljubil katehet, ko sem bil še čisto majhen.

Copacabano sem že omenil. To je najlepši predel Ria, središče družabnega življenja Brazilcev. Pravi mešanec se zvečer zelo rad sprehaja po tej promenadi in sicer kar do 1 ure ponoči. Ne hodi peš, kot si najbrž mi- slite, temveč sedi za volanom najnovejšega modela Cadillac ali Plymoutha. V dolgi neprekinjeni vrsti se pomikajo takile mešča- ni po promenadi, ti pa stojš kraj ceste in čakaš tudi po 15 minut, preden lahko smuk- neš čez cesto. Zabava te glasba, ki prihaja iz avtomobilskih sprejemnikov, žalobog iz vsakega drugačnega. Ves ta sprehod pa je videti kot revija najnovejših avtomobilov.

Potem smukneš čez cesto. Kam le hodijo drugače tile iz Ria? Odgovor: v kino ali variete in redke kabarete. Vendar pa je pre- ced razlike med življenjem v Rio de Janeiru med drugim južnjaškimi mesti.

To mesto je čudovito, moderno... Mislim da je s tem rečeno vse.

PO SLUŽBENIH DOLŽNOSTIH

Prejel sem vse potrebne dokumente in uredil vse formalnosti za prevzem koč. Na poti po notranjosti me spremlja Stevo Kozo- derovič iz Sombora, ki že 25 let živi v Bra- ziliji, kamor ga je pregnal januarski režim kraljevine Jugoslavije. Nič ni pozabil: ne jezika, še manj pa domovine. Vse ga zanima. Tu je bil natakar, knjigovodja, urednik časo- pisa naših izseljencev in pozneje sekretar

Toda posledice strahot, ki jih je doživela med okupacijo, so se čedalje bolj kazale na njenem izpodjednem zdravju. Njenega šib- kega telesa se je lotila jetika, naposled pa je še rak načel njene prsi.

Dne 14. januarja 1950 je tiho ugasnila in izpolnjena ji je bila zadnja želja, da so jo pokopali v lepi, visoki hribovski vasi Svetini nad Celjem.

Franjo Puncer

Vsa vojaška veda je brez pomena

(Nadaljevanje s 1. strani)

težko prehodnem terenu, hkrati pa veliko cenejši. Težki tanki s svojo počasnostjo in omejenim področjem delovanja, pa tudi za- radi oskrbovanja z gorivom in municijo niso posebno prikladni za delovanje sredi zmede, ki bi jo povzročila atomska vojna. Vse to »težke« orožje pa strahotno obremenjuje iz- datke tiste države, ki ga hoče imeti, čeprav nič ne govori v prid mnenju, da bi bilo takšno orožje koristno bodisi v atomski bo- diši v gverilski bojni.

TO BI BIL SAMOMOR

Čeprav je vse to hudo logično, vendar je le malo verjetnosti, da bo to mnenje osvo- jeno. Ljudje z različnimi interesi se bodo upirali kakršni koli spremembi, pa čeprav bi takšne spremembe zahtevali logični zaključ- ki. Pomisleki bodo tudi nastali zaradi pre- vidnosti, da bi takšne spremembe odpravile sleherni obliko obrambe, — pa čeprav takš- na obramba ne nudi nikakršne vrednosti.

Prav dobro razumem to obočevanje, preden se nekdo odloči sprejeti logiko, ki nam jo vsiljuje atomska doba. Tisti, ki je štirideset let posvetil proučevanju vojaških ved, ne prizna preveč rad, da je vse nabrano znanje postalo nepotrebno. Sleheri vojaški strokovnjak bi rad našel vojaški odgovor za agresijo, se pravi tak odgovor, ki bi ne po- menil hkrati medsebojni pokol milijonov žena in otrok. Toda odvisnost od takšnega orožja, kot je vodikova bomba, pomeni traj- no nevarnost za človeštvo, kajti tudi obram- ba z vodikovo bombo v nobenem smislu ne more biti obramba. To bi laže imenovali »splošni samomor«, kar potrjujejo tako letal- ski strokovnjaki kot znanstveniki.

POLITIČNI ODGOVOR?

Vse mesece po eksploziji vodikove bombe sem razmišljal in naposled sem prišel do zaključka, da ni vojaškega odgovora na se- danjo grožnjo, ki jo predstavlja vodikova bomba. Če je sploh odgovor, potem je ta odgovor politične narave.

Države in narodi bi morali naposled spre- videti dva osnovna činitelja, ki opredelju- jeta sedanjí položaj. Prvi pravi, da bi vojna v atomski dobi pripeljala do uničenja držav, ki bi bile v to vojno zapletene, in morda celo do konca življenja na našem planetu. Drugi pa pravi, da je trošenje milijonov in milio- nov za obrambo pred takšno vojno nepo- trebna poraba, ker bi ves ta denar lahko uporabili za koristnejše namene, kajti vsem bi moralo biti jasno, da je vojna dandanes — ali nekaj zastarelega ali pa blaznega.

Grosupljem in že nad 20 let živi v Braziliji. Simpatičen možakar. Pripovedoval mi je svojo življenjsko zgodbo in opisal borbe, ki jih je imel, preden se je povzpel do ugleda, ki ga danes uživa.

— Moja prva naloga, pred katero so me postavili, je bila: zgraditi sistem umetnih jezer, iz katerih naj Sao Paulo dobiva elek- trično energijo. Danes si ta jezera lahko ogledate — devet jih je — in dajejo preko 100.000 kWh električne energije.

Sao Paulo ima veliko nebotičnikov. Sko- raj vse statične račune zanje pa je izdelal Slovenec, arhitekt ing. Kadunc.

— Gotovo ste dobro zaslužili! —

Z nasmevom mi je odgovoril: — Če pla- čajo slabo, je statični račun za najvišjo stavbo gotov v najkrajšem času, če plačajo dobro, potem izdelam račune precizno in temeljito...

IZ SAO PAOLA V PORTO ALEGRE

To potovanje je dolgo približno štiri dni in pol — z vlakom. Na kolodvoru so nama pojasnili, da lahko dobiva mesto šele čez štiri meseca (beri štiri mesece). Odlučila sva se za avtobus. Pot se vleče nad 1500 km, ki sva jo požirala v etapah: Sao Paulo—Curit- iba (glavno mesto Parane), Curitiba—Flori- anopolis (glavno mesto republike Santa Catarina) in Florianopolis—Porto Alegre. Zadnjo etapo sva preletela z letalom, ki se je nevarno zibalo, ko smo leteli čez gorovja Santa Catarine. Na srečo ni bilo hušjih po- sledic.

Na tem potovanju sem spoznal tisto Bra- zilijo, o kateri ni v Rio de Janeiru nobenega sledu. Cesto, ki se vleče čez prostrane pašni- ke in pragzdove, izsekane le 20 m široko, so spremljale borne kolibe cestarjev, pastir- jev in novih naseljencev, ki žive še najpri- mitivnejše življenje v upanju, da se bodo nekoč le izpolnile obljube, tako pogoste na ustih voditeljev brazilske republike, da so postale že prislovica. Bosi pastirčki, ki ska- čejo po grmovju v usnjenih gmsah ter z macheto za pasom, s katero se branijo kač, o njih najbrž ne vedo dosti.

(Nadaljevanje prihodnjih)

O starem in novem plačilnem sistemu

Te dni po delavskih kolektivih zelo živahno razpravljajo o novem tarifnem pravilniku. Posebno je ta razprava živahna zaradi tega, ker letos uvajamo nov sistem nagrajevanja.

Letošnja diskusija o tarifnem pravilniku je pokazala nešteto precejšnih problemov naše produkcije, njene notranje organizacije, pokazala je, koliko je bil neustrezen in škodljiv za produkcijo stari plačilni sistem administrativnega določanja plač.

V prvi vrsti stari plačilni sistem ni dajal nobene stimulacije za večjo delovno storilnost in produktivnost tako podjetja kot posameznega delavca. Namesto tega je vplival zavirajoče — destimulativno, kar je bilo v veliko škodo našega gospodarskega razvoja. Namesto naravne težnje po večjem zaslužku, ki bi bil posledica povečane storilnosti in produkcije, se je zelo široko uveljavila težnja po spekulaciji, se pravi težnja doseči čim večji plačilni fond in finančni efekt podjetja ne z večjo produktivnostjo, pač pa z raznimi finančnimi in drugimi operacijami; te operacije pa so imele za posledico navijanje cen.

Vsako leto, ko se je doletela višina plačnega fonda, so podjetja težila za tem, da bi bila ta višina čim višja, kar se je odražalo predvsem v številu zaposlenih in višini kvalifikacije zaposlenega delavstva. Zato so podjetja stalno večala število zaposlenih, ustvarjala v ta namen nova delovna mesta in to ne glede na upravičenost in potrebo po teh mestih. V ta namen so podjetja izvajala prekvalfikacijo zaposlenih delavcev na višjo stopnjo ne glede na njihovo nedovoljno strokovno usposobljenost. Mnoga podjetja so se posluževala tudi takšnega sredstva, da so v začetku leta, ko se je doletela višina plačnega fonda za tekoče leto, najemala precejšnje število nekvalificiranih delavstva, samo da so na seznamu povečala število zaposlenih in s tem zvišala plačilni fond. Brž ko je bila na tej osnovi določena višina plačnega fonda, so pa te delavce spet odpustili in razliko v plačnem fondu, ki je tako nastala, izplačevali svojim stalno zaposlenim delavcem kot posebne nagrade iz namišljenega dobička.

Stari plačilni sistem je slonel tudi na »uravnilovki«, kar pomeni, da je bila razlika v plačah med visoko kvalificiranimi in kvalificiranimi delavci ter nekvalificiranimi zelo majhna, tako da ni z ničemer stimulirala težnje, ki bi spodbujala nekvalificirane delavce, da si pridobijo večje strokovno znanje in s tem zboljšajo svoje dohodke. »Urnolovka« je zelo negativno vplivala tudi na strokovni kader — inženirje in tehniče — ki si ni dovolj prizadeval, da bi izpopolnjeval in dvigal produkcijo v podjetju, ker od tega ni imel neposredno nobenih koristi. V takšnih razmerah razumljivo, se ni dovolj pazilo na racionalno izkoriščanje surovin, na štednjo z materialom, na kvaliteto izdelkov in da je bilo zato neprimerno veliko »škarta«.

Tak sistem je tudi omogočal, da so mnogi mojstri, mehaniki in ostali kvalificirani delavci v rednem delovnem času opravljali zase razna drobna dela; seveda po naročilu od zunaj in mimo podjetja, s čimer so imeli izredne dohodke na škodo celotnega delavskega kolektiva in tudi produktivnosti podjetja.

Razumljivo je, da so se vsa ta dejstva negativno odražala v našem ekonomskem sistemu: produkcija je padala kljub povečanemu številu zaposlenega delavstva. Kupna moč prebivalstva zaradi večjega števila zaposlenih se je povečala, blagovni fond pa zaradi nizke produktivnosti ni sorazmerno rasel, kar je nujno imelo za posledico zvišanje cen in s tem padec realne meze zaposlenega delavstva, pa tudi vsega ostalega mestnega prebivalstva.

Nastala je torej delna inflacija, vmes je morala poseči država in odvzeti podjetjem tako ustvarjene presežke, da bi s tem zavirala nadaljnjo inflacijo. Potrebno je bilo torej odvzeti odvisno količino denarja, ki je prišel v obtoč zaradi zvišanih cen — ki pa ni imel

kritja v blagu — in ga zapreti v trezore Narodne banke. To je bil sicer izrazito administrativni ukrep, ampak nujen in v interesu stabilizacije našega gospodarstva.

Nujno je bilo potrebno čim prej prelomiti s tem sistemom in takšnim načinom nagrajevanja, odnosno določanja plač, ki se je tako negativno odrazil v celotnem našem gospodarstvu, ki je dejansko ustvaril neke vrste parazitizem v naših podjetjih in temu primerno mentaliteto: čim manj delati in čimveč zaslužiti! Po tej poti bi šli seveda lahko samo nazaj v še hujše gospodarske težave, nikakor pa ne bi bilo mogoče napraviti koraka naprej in to ne glede na nove tovarne, ki neprestano večajo industrijsko moč naše države. Brez dela, brez strokovnega usposabljanja in naporov našega delavstva za večjo storilnost in produktivnost ni mogoče izboljšati gospodarskih razmer in dvigniti življenjskega standarda delovnih ljudi!

Da pa bi to dosegli, uvajamo letos nov plačilni sistem in nov način nagrajevanja po storilnosti. Res je, da novi plačilni sistem vsebuje še mnogo elementov starega, razne omejitve, ki še vedno ne dopuščajo, da bi se z vso sproščenostjo uveljavilo omenjeno načelo nagrajevanja, vendar pa pomeni prvi in odločilni korak v tej smeri.

V prvi vrsti ukinja sistem »uravnilovke« in v okviru novega tarifnega pravilnika določa večji razpon v plačah med kvalificiranimi in nekvalificiranimi delavci. To načelo je pravilno in koristno. Prvič zaradi tega, ker zasluženega nagrajuje kvalificirane delavce za trud, ki je bil potreben, da so se strokovno usposobili, predvsem pa za njihovo večjo storilnost in produktivnost, ki jo dajejo s svojim strokovnim znanjem. Drugič pa spodbuja nekvalificirane in polkvalificirane delavce, da si pridobijo čim večje strokovno znanje in s tem zboljšajo svoj ekonomski položaj. S tem pridobivamo vedno več strokovno usposobljenih delavcev in večamo produktivnost naše industrije.

Novi plačilni sistem pa primerno nagrajuje tudi naš strokovni in vodilni kader v podjetjih — inženirje, tehniče itd. — od katerega je v veliki meri odvisno dobro delovanje sistema in produkcije v tovarnah ter s tem dvig produktivnosti. Uvaja nagrajevanje za varčevanje z materialom, za boljše kvaliteto izdelkov in podobno. Vsega tega pa sistem »uravnilovke« ni dopuščal, kajti porajal je že navedene negativne tendence na škodo produktivnosti podjetja, družbe in delavcev samih.

Zelo važno v novem plačilnem sistemu pa je to, da delavci pri prekoračenju določenih norm za isto delo, ki ga opravljajo, dobi polno nagrado v sorazmerju do ustvarjene vrednosti, vsebovane v izdelku. To se pravi, da dobi lahko vsak delavec — tudi nekvalificiran — poleg svoje plače po določenih normi še poseben zaslužek, ki bo v skladu s preseženo normo. In to je tudi pravilno, kajti s tem dobi ustrezajočo nagrado za večjo storilnost! V tem pa je tudi eno od osnovnih načel novega sistema: plačilo za storjeno delo. Stari plačilni sistem tega ni dopuščal. Prej je moral delavec prekoračiti normo za sto odstotkov, da je lahko dobil kot nagrado le majhen odstotek od ustvarjene vrednosti. To ga seveda ni moglo vzpodbuditi k večji storilnosti. V tem je tudi bistvena razlika v sistemu, ki ga letos uvajamo.

Te dni se v naših tovarnah in podjetjih o vsem tem veliko razpravlja. Pri teh razpravah pa se pojavljajo številne negativne tendence, ki izvirajo iz starega sistema in ob njem ustvarjene miselnosti, ki pa je v nasprotju z duhom, črko, in namenom novega plačilnega sistema. Pri mnogih delavcih je novi sistem naletel na določen odpor. Ta odpor se najbolj čuti pri nekvalificiranih in nižje kvalificiranih delavcih, ki izvirajo deloma iz nerazumevanja, v čem je bistvo novega plačilnega sistema, predvsem pa iz dejstva, da novi sistem ruši stare in negativne odnose od dela, ustvarjene z »uravnilovko«, ko si za slabo kvalificirano delo dobil skoraj isto plačo kot za kvalificirano ali visokokvalificirano. »Urnolovka« je dejansko fa-

vortizirala nižje kvalificirane in nekvalificirane delavce na škodo višje kvalificiranih. Marsikdo se seveda neče odreči tem »privilegijem«, zato se upira novemu sistemu in kriči, kako je pri tem zapostavljen. Take tendence pa odražajo element zaostalosti v našem ekonomskem in celotnem družbenem sistemu!

Višina letošnjega plačnega fonda ostane v glavnem ista, kot je bila v letu 1954, se pravi, da nove tarifne postavke sprejemamo na osnovi obračunskih plač z lanskega leta. Okrajni ljudski odbori izjemoma lahko dovolijo povišanje ali znižanje do 5 odstotkov. To dejstvo prav gotovo vsebuje še element omejitve starega plačilnega sistema, ki pa je razumljiv in upravičen, če računamo, da je treba imeti osnovo ali izhodiščno točko, ko uvajamo nov sistem.

Povečanje plačnega fonda je lahko samo posledica povečane produktivnosti. Vsak drugačen ukrep bi bil neekonomski in njegove negativne posledice bi se kmalu čutile: cene bi se dvignile in nominalno povišanje plač brez istostane povečane produktivnosti bi kmalu splahnelo. Povečati je treba torej delovno storilnost in produkcijo, doseči s tem povišanje blaga in šele potem se bo realna plača dejansko dvignila.

Ob novem tarifnem pravilniku na osnovi takšnega fonda plač in razpona v plačah so primeri, ko nekvalificirani delavci pridejo celo na nižje plače, kot so jih imeli v letu 1954. Tu nastane seveda razburjenje in kričanje proti novemu sistemu. Razumljivo, da je to neprijetno, če gledamo nanj s stališča starega plačilnega sistema. Vendar pa je nujno, če hočemo naposled uvesti v naš plačilni sistem načelo — plačilo po delu — ki pa daje tudi nekvalificiranim delavcem vso možnost ne samo, da dosežejo prejšnjo plačo, marveč jo celo presežejo s tem, da prekoračijo določene norme za svoje delo, ali pa da se strokovno usposobijo za kvalificirane delavce. Seveda, treba je pljunuti v roke. Za nedelavne in lenuhe res ne bo rožnato v novem plačilnem sistemu.

Z novim tarifnim pravilnikom se je pojavljala tudi problem, da marsikdo, ki si je v prejšnjem sistemu pridobil »spiralato« kvalifikacije, po svojem strokovnem znanju pa ne sodi na to mesto, mora nazaj na nižji položaj, ki dejansko ustreza njegovi kvalifikaciji. Zopet razburjenje in kričanje, da je novi plačilni sistem slab! Nasprotno, ravno to dokazuje, da je dober!

V mnogih tovarnah in podjetjih se pojavlja težnja čim nižjih norm. Tu spet prihaja do izraza mentaliteta, ki se je uveljavila v prejšnjem plačilnem sistemu: malo delati, več zaslužiti. To seveda ne gre. Pa tudi nimamo smisla, da sami žagamo vejo, na kateri sedimo. Če bomo določali prenizke norme, ne bomo zvečali produktivnosti, kar se bo na koncu negativno odrazilo na nas samih, na našem življenjskem standardu. Zato je potrebno določiti takšno višino norme, ki ustreza objektivnemu merilu naše storilnosti. Prevladovati pa mora težnja po čim večji storilnosti.

Z možnostjo, ki nam jo daje novi plačilni sistem, da z večjo storilnostjo in produktivnostjo, s skrajnim varčevanjem materiala, z boljše kvaliteto proizvodov itd. povečamo naš plačilni fond, se postavljajo pred nas tudi vprašanja skrajne omejitve delovnih mest na najnujnejše potrebe. Posebno velja to za administrativni aparat v podjetju. Tu zvezi s tem se marsikje pojavlja odpor, češ da ni mogoče kar tako vreči na cesto odvisno število zdaj zaposlenih in se pri tem sklicuje na nekakšen socialni čut. Vedeži je treba, da tovarna, podjetje ni nobena socialna ustanova in ne izvaja nobenega socialnega skrbstva. Temu služijo druge ustanove. Treba je prenehati s takšno lažno socialnostjo in skrbeti predvsem za produktivnost podjetja. Nobene sentimentalnosti ne sme biti pri uvajanju novega plačilnega sistema — jasno nam mora biti, da je le od povečane storilnosti dela in produktivnosti na vseh področjih ustvarjanja dobrin odvisen naš življenjski standard.

P. Kolenc

IZ POD SITA Naj živi zimski turizem

Ta zgodba ni razburljiva ne pretresljiva; resnična je. In morda prav zato razburljiva in pretresljiva.

Cepprav je bila letošnja zima v začetku smučarjem zelo nemaklonjena, je pozneje širokonožno popravila to napako. Pomlad nas je presenetila s snegom, ki je pokrival domala vso našo deželo.

S prijateljem Janezom sva se tega darila navdušeno razveselila, saj sva oba ljubitelja bele opojnosti. S prvim vlakom sva odpotovala na Gorenjsko in prebila prijeten teden v Janezovi koči, ki leži približno na pol poti od Kranjske gore do Vrčice. Sedem dni sva se samo smučala, sončila, hodila zgodaj spat in zgodaj vstajala. Sama sva si kuhala in ves čas našega zimskega dopusta nisva videla živega človeka. Zadnji dan pa je Janez predlagal, da bi šla večerjat v Kranjsko goro.

»Dovolj mi je suhe hrane, konserve in žepa. Pa tudi družbe se mi zaželel,« je dejal. »Pojdiva med ljudi in si privoščiva primerno pojedino!«

Janezova misel se mi je zdela imenitna in proti večeru sva jo ubrala proti Kranjski gori. Najina prva postaja — hotel Erika — je bila pravilčno razsvetljena. Vstopila sva v lično jedilnico, ki je bila že precej zasedena. Janezov obraz se je razlezel v prijazne gube.

»Fant, to je pa za oči,« je zašepetal. »Tvojega dolgočasnega obraza sem se že navadil.«

Sedla sva za prvo prazno mizo in oba bherati napadla natakarija, ki je pristopil, z običajnim vprašanjem: »Kaj imate dobrega za pod zob?«

Natakar je očitno preslišal najino vprašanje, ker se je diskretno sklonil in dejal: »Za prehodne goste imamo posebno sobo. Takoj tukaj zraven.«

»Ali je ta posebna soba prazna,« ga je Janez prekinil.

»Gotovo!« je natakar veselo odvrnil. »Nocoj ni nobenega prehodnega gosta pri nas.«

Nel Dovolj imam samote v koči. Pojdiva drugam, saj so v Kranjski gori še drugi lokali,« je zaključil Janez pogovor in šla sva naprej. Ko sva prišla do kaverne in bara Slavec, sva doživela še eno presenečenje: okna so bila zavita v skrivnostno temo. Kavarna in bar sta ob ponedeljskih zaprta.

»Ostane nama še Porentov dom,« me je posolal prijatelj.

Porentov dom. Srce mi je veselo zaigralo, ko sva stopila v jedilnico. Nekaj miz je bilo zasedenih, toda nama ni bilo več do družbe; bila sva lačna. Čedna natakarija se nama je prijazno nasmejala in še stoji sva ji jela naročiti: »Dva naravna zrezka, dvakrat krompir in solato, češpijev kompot in pol litra belega...«

»Ali sta člana Partizana?« je natakarija vprašala.

Pri partizanih sem bil, če to mislite,« ji je Janez odvrnil.

»Ne, člana T. D. Partizana mislim. Telesno-vojskega društva Partizan. Porentov dom je last tega društva in zato strežemo samo našim članom.«

»In kako postanem član Partizana?« je vprašal.

»Lahko se vpišete, če hočete.«

»Prav, potem se vpišete in vpišino kar pristoječe račun za večerjo.«

»No, tako hitro spet ne gre. Vpišite se lahko šele jutri zjutraj.«

Elegantna žena uporablja le kozmetiko Luxol

Luxol

Nekaj časa sva skušala prepričati natakarijo in pozneje upravnika, da se bova jutri — na častno besedo — vpišala v Partizana, toda nič ni pomagalo. Lačna sva se napotila nazaj proti domu. Ko sva prišla do Erike, je bilo eno temno. Cepprav bi bila sedaj pripravljena jesti sama v sobi za prehodne goste, nisva vregala zbudi natakarija. Bržčas bi dobila samo mrzlo hrano, te pa nama je ostalo še nekaj v nabrbljanih. V kočjo sva se vrnila ob pol enih. Janez je bil tako utrujen, da je šel v posteljo kar brez večerje. Spal je zelo nemirno in je govoril o sanjah. Nekajkrat je vzkliknil: »Naj živi zimski turizem!«

5-an

Čo se pripeti samo

... v New Yorku: Neka modna hiša je predlagala za noge zlati »make up«. Tvdika trdi, da bo ta novost še bolj podčrta privlačnost odjemalk.

... v Zahodni Nemčiji: 11-letni deček je sodeloval pri otroški radijski oddaji in dobil zato 2,5 mark bonusov. Nekaj dni pozneje pa ga je finančni urad za to vsoto obdavčil.

... na Nizozemskem: Neka 64-letna vdova je poročila vdova z 11 otroki. Sama je »prispevala« v zakon 14 svojih in še 6 otrok iz prejšnjega zakona svojega umrlega moža. 31 otrokom so za poročno slavo obesili okrog vratu tablice z imeni.

A.M. BIEV ATOMSKI CAR

Berija — vrhovni nadzornik

V Rusiji je dovolj, da se doletijo velikost krila in že se lahko zaslepijo.

Na eno samo Stalinovo besedo je koleksej Super-kompleksa prešel v pogon. Cilj je bil zastavljen, smer določena, finančna sredstva najdena in v popravila razposlani na vse strani. Vse to na eno samo besedo!

Toda tudi za to so bili potrebni zakoni. Povsod na svetu bi najprej začeli z zakonodajo, v Rusiji pa so se spomnili na njo šele kasneje — so se morali spomniti.

12. decembra 1937 so v Vrhovni sovjet izvolili 1200 oseb. Natančno en mesec kasneje so konstituirali parlament z 41 člani — od katerih je bil Stalin generalni sekretar partije, Zdanov in Berija pa pokrajinska šefa. Sestavili so tudi vlado, in sicer brez prvega podpredsednika Vlasa Cubarja.

Pred štirimi dnevi se je pri Cubarju oglasil Zdanov in ga prosil za 320 milijonov rubljev. Nespametni Cubar je hotel na vsak način zvedeti, čemu mu bodo. Ko je bil poklican k Stalinu, je prišel ponj Berija. Izginil je, kot jih je izginilo že

toliko pred njim. Toda Cubar je bil po tridesetih letih svojega partijskega delovanja nekaj posebnega: bil je prva žrtev Super-kompleksa.

50 minut pred komemoracijo

Nikolaj Voznesenski bo kasneje zaradi podobnega vzroka izginil, toda še prej, 12. januarja 1938, ga bodo imenovali za planskega šefa v vladi Sovjetske zveze.

Vsako leto 21. januarja se Rusji z velikimi svečanostmi spominjajo Leninove smrti. Ob 18.50 — urli Leninove smrti — se začne v Velikem teatru spominjska svečanost.

Letos ob 18., ko je vse delo že davno počivalo, so sklicali sejo prezidija. Vsak član prezidija je dobil posebno povabilo. Danes so bili zbrani polnočjevalno — navadno jih je manjkalo osem do petnajst.

Točno ob 18., ob udarcu na gong, je spregovoril prezident Kalinin: »Slišali bomo nekaj posebnih poročil. Zdanov, prosim!«

Zdanov je vstal. Navadno tu govorniki niso vstajali. Njegove roke so bile prazne, medtem ko je bil drugače preobložen s papirji.

»Nobene besede ne bomo zapisali,« je začel. (Tudi stenoli-

plstki danes niso poklicali.) »O važni stvari bi vam rad govoril. Najprej pa tole: gre za nekaj posebnega! Partija bo tudi zdaj vodilna in odločujoča sila. V njeno avtoriteto ljudstvo zapu. Na to zaupanje se tudi zanašamo! Za vse napore, ki bodo zelo veliki, si dajemo geslo: Super — cilji! O tem pa nobene vprašanja! Tu so temeljni pogoji!«

Nato je prebral svoje »štiri točke«, ki jih je bil skupaj z Ugarovom sestavil in nedavno predložil Stalinu.

Za njim se je priglasil k besedi Berija in prebral svojih adevet stavekove.

Voznesenski (namesto Cubarja) je bil kratak: »Trinajstdeset novih postavk v posebnem registru. Za Super-resor je za zdaj na razpolago 189 postavk. Vse to bomo javili onim, ki se jih tiče. Delovna sila in denar prideta iz svobodnih fondov. Tudi to bodo zvedeli samo tisti, ki pridejo v poštev. Računov ne bomo delali, oziroma jih ne bomo predložili.« Voznesenski je te kratke stavke izgovoril stoje. Tudi Berija je ves čas stal.

Ana Horenko in njen mož sta izginila

Nato je dobil besedo Zdanov. »Vollite niso potrebne. Molk je znamenje soglasja, pravi ljudski

pregovor, in to soglasje obstaja. Torej nobene besede, kaj se je tu zgodilo — nikomur in nikjer! Za vse nas velja: zakone, ki smo vam jih prebrali, bomo odločili imenovali kratko Ukaz 3. In s tem končam!«

Tudi Berija je še dodal: »Vsak si naj izmisli, kje je bil. Toda na noben način ne sme omeniti, da je bil tula!«

Seja je trajala natanko 14 minut. Do začetka Leninove slavnosti je preostalo še 36 minut in do Velikega teatra peš ni bilo več kot 15 minut. Kakšen prijeten sprehod po tej moreči seji — je menila tovarišica Ana Horenko, Ukrajinka, članica Prezidija. Poklicala je garažo.

»Halo — garaža? Tukaj Horenkova. Bila sem pri posebnih seji. Je že končana. Ostalo je še toliko časa, da bom šla peš. Ne potrebujem voza!«

Nekdo, ki je stal tesno za njo, jo je potprel po ramu.

»Prosim — pojdite z mano!« Bil je Berija. Ukazal je, naj jo odpeljejo. Kako je mogla pozabiti, da ne sme reči nič besede — nikjer in nikomur! Četudi ni slabo menila — pri tej stvari ne gre popuščati.

Naslednjega dne se je mož Ana Horenko pozanimal po njej na komandantu. Izginila je, on pa ve, da je bila nazadnje v Kremlju.

Tudi on je izginil.

Njuni trije otroci, najstarejši je imel komaj sedem let, so bili še premajhni, da bi polzvedovali po svojih starših. To je sirotam rešilo življenje...

Omotov ali Gromiko?

»Kaj le hoče ta mladič od starejša?« smo se spraševali v taborišču OKB 13, kadar smo zagledali mladega, elegantno oblečenega moža, ki je skoraj vsak dan prihajal k prof. Magdesjevu. Bil je srednje postave in je kazal okoli trideset let. Ne bi mogel reči, da je bil videti inženir ali konstruktor.

Sredi aprila 1938 se je srečal celo s Kapico in se z njim pogovarjal v angleščini. Kolikor sem mogel slišati in razumeti, je šlo za njuno zadnjo partijo bridgea — nato sta šla oba k Magdesjevu in ostala pri njem dobri dve uri.

Ko sta se vrčala, mi je Kapica šepnil, če se mi ljubi nekoga »pretipati«, ki bi se z njim rad poizkusil v šahu. N-

slednjega dne mi je »mladenič« predložil, da bi sedla k partiji. Znal je izbrano kramljati, toda v šahu ni bil kaj prida doma. Vsekakor ga Kapici nisem mogel priporočiti za partnerja. Vendar se mu je nekaj dni pozneje posrečilo, da je Kapico ujel pri biljardni mizi. Igrala sta dobro in prilžno za razgovor je bila tu. Kajti mladenič je hotel in moral kolikor mogoče tesno približati Kapici...

Spet nekoč je ta mladič mož prišel z Berijo k Magdesjevu. Berija je bil sicer redkobeseden, toda kazno je bilo, da ima z njim opravke in to celo večji, kot je dajal videz. Tudi ta dva sta dolgo ostala pri starem, pri Magdesjevu.

Mož se je imenoval Andrej Omotov. Bil je, kot smo mimogrede izvedeli, docent za državno pravo pri Institutu za svetovno gospodarstvo. Poleg tega je spadal k »izobraževalnemu centru«, ki ga je vodil Berija. Kaj je imel tam opraviti? Tako važen je bil.

To smo slišali, da ga čaka važna naloga, za katero pa se mora najprej temeljito pripraviti. Teoretično ga je pripravljala Kapica in videli smo, kako nerad; praktično pa Magdesjev in to skoraj vsak dan, več tednov zapored.

Kmalu nato tovariša Omotova ni bilo več k nam. Pravili so, da je odpotoval. Leta kasneje, ko sem bil v nemškem ujetništvu, sem v nekem časopisu, ki mi je slučajno padel v roke, zvedel, da je Maksima Litvinova, poslanika v ZDA, zamenjal Andrej Gromiko. Ko sem si ogledal sliko, sem se spomnil, da je bil to mladi obiskovalec v OKB — tovariš Andrej Omotov.

V istem času, spomladi 1938, so se v »izobraževalnem centru«

NE POZABI NIKOLI DA NAJBOLJŠE ČISTI VSE MADEŽE Čisteri

Čisteri

ZAHTEVAJ GA V SVOJI TRGOVINI! LABORATORIJ - DROGERIJA - LJUBLJANA

Ilija in Lea se prepirata

Oba otroka Abraha Joffeja enajstletni Ilija in dvanajstletna Lea, sta se rada prepirala. Tudi danes se nista mogla zediniti. Tokrat sta si skočila v lase zavoljo očetovih »častnih naslovov«.

»Osemindeset jih je,« je trdil sin.

PROLETNI ZAGREBAČKI VELESAJAM

SAJAM ZANATSTVA VINARSKI SAJAM

od 8.-17. aprila 1955

25% 25% 50%

Edinstvena PUSTOLOVŠČINA

To je bilo potovanje preko Afrike, ki pa se po pravici lahko imenuje pustolovščina. Pomislite, družina Spencer Chapman, doma iz Anglije, je prepotovala 17 tisoč milj preko Afrike v poltovornem avtomobilu. Toda turisti niso bili samo odrasli ljudje, marveč tudi trije nedorasli otroci: Nikolaju je bilo 5 let, Stefanu 4, Kristof pa je bil komaj dve leti star. Na potovanje so bili 36 tednov. Pobudo je dal Fred, nadobudni družinski poglavar, ki se je polovico svojega življenja ukvarjal z raziskavanjem, plezanjem po hribih in pisanjem, a drugo polovico s poučevanjem. Potem, ko je preživel 5 let v Nemčiji kot učitelj angleških otrok, se je nenadoma odločil za nov izlet z vso svojo družino.

Za naše pojme je to vsekakor neverjetna pustolovščina, a tudi Angleži niso bili brez pomislekov. Fredova žena pravi: »Ko sem pripravljala obleko in perilo za vso družino in zlasti za naše otroke, mi je prišlo na misel, da imajo morda le prav moji prijatelji in sorodniki, ki mi zatrjujejo, da sem popolnoma trapasta. Kateri človek, če je pri zdravi pameti, bi vzel s seboj na 36-tedensko potovanje tri majhne otroke, in sicer v tovornem avtomobilu? Svarili so me pred divjimi zvermi, divjaki-domaćini, pred strupenimi kačami in sončarico, pred vnetjem slepica in pred grižo. Toda mi smo se odločili in smo šli.«

NEVARNOSTI SO ME ZAČELE PLAŠITI

Pravi Fredova žena, ki je začela misliti na svarila svojcev. Res, da nekaj noči ni spala od skrbi, zlasti zaradi otrok, ki so bili še tako majhni. Toda ali naj bi ostala zakopana v Angliji sama z otroki, medtem ko bi hodil njen Fred po svetu? In hitro je začela še bolj skrbno pripravljati razne potrebščine za pot.

Poslušajmo, kako pripoveduje sama o svoji dogodivščini:

»Rekli smo nasvidenje našim pesimiškim prijateljem in smo se odpravili na pot. V Cape Town (pristanišče v Južni Afriki) smo prišli 15. januarja. Tu smo kupili poltovorni avto, ki smo ga opremili z zasilnimi ležišči, kot jih imajo na ladjah, omarami in mizami.

Radovednim reporterjem sem priznala, da iščem deklet, ki bi bila pripravljena iti z nami kot pomočnica. Z grozo sem opazila naslednjega dne, da so listi objavili

z velikimi črkami na naslovni strani: »Iščemo pustolovko za potovanje preko Afrike«. Oglasilo se jih je čez 400, ponujale so se pismeno, telefonično, brzojavno in osebno. Odločila sem se za 25-letno Valerijo, otroško vrtnarico.

Naš namen je bil, potovati naravnost od juga proti severu preko Sahare do Alžira, toda prijatelji, ki so poznali to pot, so nam jo odsvetovali. Tu ni bilo možnosti za kakršno koli popravilo avtomobila, a Fredove strokovne sposobnosti so se omejevale le na izmenjavo koles in

pripravljali kosilo, je Fred zabaval otroke s pravljicami. Za obed smo navadno imeli konservirano meso ter sir s kruhom. Med kosilom smo sedeli v vozu, ker je bila zunanja neznosna vročina. Po obedu smo nadaljevali pot do petih popoldne. Ko smo se ustavili, smo poiskali ustrezen prostor za prenočevanje, a prej smo ga skrbno preiskali, če ni kač in drugega mrčesa. Večerjali smo riž ali makarone, potem smo spravili otroke spat, nakar je Fred pripravil vse potrebno za nadaljnjo vožnjo prihodnjega dne.

Pigmeji iz pragozda Ituri veljajo za najstarejše plemo afriškega kontinenta. Vsak dan so radovedne družine teh gozdnih prebivalcev prihajale na obisk k Chapmanovim

čiščenje blatnikov. V puščavi je zlasti oteženo kuhanje in otroci bi bili predolgo navezani na same konzerve. Poleg tega je pa puščavska sončarica smrtno nevarna.

Zato smo se odločili, da bomo potovali po dolini Nila, skozi Rodezijo v Kongo, nato skozi Kenijo, Tanganjiko in Niasaland

VSEPOVSOD RDEČE BLATO

Prvi teden vožnje je ves čas deževalo. Voda je curkala skozi streho našega vozila, ki je bilo polno rdečega blata. Za otroke je bila to vesela zabava in zlasti zadovoljni so bili tedaj, kadar smo odrasli zapustili voz, da bi očistili kolesa.

V Hluhluve je Fred fotografiral znamenite črne in bele nosorože. Otroci so stali nekoliko vstran in gledali, kako je hotel jezen mladič povohati očetoovo kamero in, šavniti po njej. Nikolaj se je že zbal za očeta, ki ga pa ni zgrabil nosorog pač pa ga je ujedel klop. Posledica tega pika je bila mrzlica z visoko temperaturo, zaradi česar smo se morali ustaviti v Johannesburgu. Med zdravljenjem, ki je trajalo 14 dni, je Fred predaval in govoril po radiu in tako nekoliko zboljšal naš finančni položaj.

Nato smo nadaljevali pot po Južni Rodeziji. Rodeziji so zelo gostoljubni ljudje: povsod so nas prijazno sprejeli in medve z Valerijo sva bili primorani, temeljito očistiti obleko in si urediti lasje ter oskrbeti ostalo, kar spada h garderobi. Tako sva vsako tako priložnost zkoristili, kajti Fred ni nikdar dovolil, da bi se ustavljali in je drvel naprej, kot bi se bal kaj važnega zamuditi.

Dan se je začel s Kristofovim pozdravom: »Dobro jutro, mamile! Potem pa je šlo kot za stavo, tako smo hiteli. Nazadnje smo bili že tako zdrisrani, da smo se umili, oblekli, odpravili otroke, skuhali zajtrk in pojedli — vse v dobri uri. Nato pa smo spet drveli pet ur po afriških cestah. Medtem ko sva opoldne z Valerijo

KOT BI NAS PREGANJALA MORA...

Vožnja po belgijskem Kongu je bila strašna. Na eni strani smo prehitevali ogromna mravišča, na drugi pa so bili globoki jarki. Avto pa je preskakoval, kot bi se hotel vsak trenutek zvrniti v prepad, tako, da smo od strahu zdrževali sapo. Naposled smo vendar dosegli jezero Tanganjiko in pristali na njegovem obrežju, kjer smo se utaborili. Domaćini so nas takoj opozorili, da je voda v jezeru »inficirana z bilharzijo«, bakterijami, od katerih se človek lahko inficira, če le nekaj kapljice vode kane na njegovo kožo. Bilharzija povzroča bolezen ledvic in mehurja. K sreči so bili otroci tako disciplinirani, da so vsakokrat vprašali za dovoljenje, preden so se približali vodi.

Lotila se nas je huda skušnjava, da bi se šli kopat, ker smo od zadnje postaje že

Dva črna poglavarja iz Karamoje sta se hotela na vsak način slikati s štiriletnim Stephenom Chapmanom

Tod so potovali Chapmanovi

šest dni potovali po umazanih in prašnih cestah in bili smo tudi sami zaprašeni in zamazani. Zato smo nanosili vodo iz jezera, jo prevrli in se nato umili v njej.

V Albertovem nacionalnem parku se nam je približal slon, bivol pa je že nameraval naskočiti naš voz. K sreči se je v zadnjem trenutku premislil in se obrnil v drugo smer.

Vozili smo se dalje po ozki blatni cesti v večnem polmraku temnega gozda Ituri, kjer smo srečali sicer hudo umazane, a zelo prijazne Pigmeje. V nilski provinci Ugande so nas presenetile domaćinke, ki so bile popolnoma gole, le spredaj in zadaj so bile pokrite z drevesnim listjem. Ko jih je Fred fotografiral, so se smejale; toda, niso dovolile, da bi jih slikal tudi od zadaj.

DIVJI BEG PRED NALIVOM

Komaj smo zapustili glavno mesto Ugande, se je med silovitim viharjem ulil tak dež, da se ni nikamor videlo in brisalke na šipah niso prav nič zalegle. Vihar in dež sta tako hrumela, da smo morali kričati, če smo hoteli drug drugega razumeti.

S težavo smo rinili po cesti, ki je bila sedaj kot šumeča reka. Izenada zakliče

dili, katerih je kar mrgolelo v močvirju. Toda pav nič si nismo mogli pomagati.

Ko je prenehalo deževati, smo zlezli z nasipa, a obdal nas je roj muh-nosilk, spalne bolezni. Groza me je izklopotala ob misli: kaj, če umrje kateri moj otrok? Toda hitro sem se otresla tesnobe, kajti priprava obeda za otroke me je vso prevzela.

Na večer se je vrnil Fred z odprtim kamionom in s petnajstimi kaznjenci, ki mu jih je dodelil policijski upravnik v Moji. Može so se trudili, kolikor so mogli, a bilo jih je premalo, da bi izvlekli naš voz iz blata. Ker se je med tem popolnoma znočilo, ni preostalo drugega, kot tu prenočiti, a naslednje jutro iti po ojačenje »pomožne čete«.

KAMION SE PREKUCNE

Potem ko smo iz našega voza znosili vse naše stvari na kamion, smo se raznestili na njem in se pripravili za spanje. Nenadoma pa voz zahrešči in se prekucne v jarek. Znašli smo se v gostem, blatu s pijanimi soferjem na vrhu. Obdajala nas je gosta tema in otroci so presunljivo vreščali. Začela sem brskati po blatu in sem k sreči našla električno svetilko. Pobrali smo vse, kar smo skopali iz blata, spravili v zaboje in odnesli v bližnjo kočvo. Tam smo si pripravili prenočišča. Otroci so bili od strahu in kričanja čisto izčrpani, zato so brž zaspali, čeprav jih je takoj napadlo na stotine moskitov. Ko sem prižgala luč, sem videla, da na mojem ležišču mrgoli vse polno velikih črnih mravelj...

Drugo jutro je spet posijalo vroče afriško sonce in nas navdalo z novim upanjem. Sestdeset moč nam je pomagalo iz vleči avto iz blata, ga očistiti in spraviti v pogon.

Preden smo nadaljevali pot, smo si oskrbeli nekaj orožja, kajti pot nas je vodila skozi nemirne Mau-Mau pokrajine. Toda prevozili smo jih brez nezgode in smo srečno prispeli v Kitale, glavno mesto Kenije. Tu smo se spet ustavili za en teden in Fred je vnovič predaval po radiu, potem pa je šel plezat na 19.563 čevljev visoki Kilimandžaro. Valerija in jaz pa sva odšli z otroki v bližnje kopališče, da smo se nekoliko ohladili in spočili.

NAZAJ PROTI JUGU AFRIKE!

Mudilo se je že, kajti južno Rodezijo je bilo treba doseči pred velikim dežjem. Vozili smo se po 13 ur dnevno in v Valerijo sva bili tako utrujeni, da zvečer nista mogli kuhati večerje. Zanimivo je, da so otroci bolje prenašali vožnjo kot odrasli, ki smo si morali veliko prizadevati, da smo otroke zaposlili.

V Južno Rodezijo smo prispeli 19. oktobra. Vsi so nam zavidali naše zanimivo potovanje. Kaj bo šele v Angliji, sem mislila sama pri sebi.

V pristanišču Beira (Mozambik) smo se vkrcali na parnik in odpotovali v Anglijo.

Doma pa Fred že ogleduje nov zemljevid — Južno Ameriko.

Imamo vedno na zalogi vse vrste lesencev za obrobe, pisarne, delavnice, stanovanja

JUGOTEHNIKA

LJUBLJANA

»Ne — enainpetdeset,« je prišla hči.

Mama, šele trideset let stara, se je redkokdaj vmešala v prepir svojih vročekrvnih otrok. Zato sta šla k očetu. Na srečo je bil danes doma; v zadnjih mesecih ga skoraj nikoli nista videla.

»Ti, Abram,« je Ilja kot navadno ogovoril svojega očeta, »zdaj pa pomisli! Ali si član enainpetdesetih različnih gremijev, kot trdi Lea, ali samo osem-inštridesetih? Kako meniš?«

Abram — v svetu poznan kot profesor Abram Joffe — se je obotavljal z odgovorom. Nato si je izmislil izhod.

»Vidva pojdita zdaj lepo v vajino sobo in poskusita primerjati,« je odredil. »Vzemita predloge. Toda brez kompromisa — samo z vajinim razumom razjasnita vprašanje.«

Otroka sta odšla, da bi pregledala predloge. In res — oba sta imela prav. Res je bil Joffe član enainpetdesetih gremijev, vendar pa je po letu 1933 dobil dve odgovodi iz Nemčije, ne davno pa tudi eno iz Avstrije. Svojas je bil v Nemčiji docent — od tod diplome, ki so mu jih — Judu — nato odrekli.

Abram Joffe je poklical ženo, da bi ji povedal par krepkih zaradi otrok. Svojo precej mlajšo ženo je oboževal. Samo nekaj ga je motilo na njej: njena plahost — tudi do otrok.

»Kako naj razložim otrokom,« se je branila. »Saj sama ne vem, kje vse si član!«

»To bi te vsaj malo že lahko zanimalo!« ji je Joffe očital. »Ampak kako sta otroka prišla do tega zanimivega vprašanja?«

Žena mu je prinesla časopis, ki je prišel z jutranjo pošto in ki sta ga najprej pregledala otroka.

Joffe je presenečen

Komaj je Joffe razgrnil list, ko je že skočil pokonci. »Gromska strela!« je zagrmel, »o tem sploh ni ne vem! Ali je april, ska šala?«

Res je bil danes prvi april 1938, vendar pa na šalo ni bilo misliti, zakaj to so bila poročila Akademije znanosti.

V listu je bila v rubriki »Znanstvena kronika« natisnjena drobna notica:

»Dajle sta bila pri Prezidiu Akademije sestavljena: Svet za fiziko s profesorjem A. F. Joffejem, A. N. Krilovom, S. I. Vavilovom, P. L. Lukirskim, I. V. Kurečatovom, E. V. Britzkejem in A. N. Tereninom

Svet za rudo s profesorjem I. M. Gubkinom, I. P. Bardinom, V. A. Obručevom, A. E. Fersmannom, A. M. Terpigorevom, P. L. Sajnikom in S. M. Subotinom.

Oba sveta sta svoje naloge pravkar prevzela.

Kaj naj bi bilo bolj neopazno od te notice? Kljub temu je Joffeju vsakokrat, ko jo je prečital, pošla sapa. Polglasno je preklinjal predse.

Bil je brezmejno presenečen. Ne samo, da kot član št. 1 o »svetu« sploh ni vedel; ne samo, da kot član Prezidijske Akademije

o »pripravljanju Svetova« niti besede ni slišal...

Razmišljal je vse globlje... Bilo je na dani, da gre za Super-kompleks!

Vedel je za vse mogoče znanstvene »svete«, ki so bili in so morali biti že od nekdaj. Poznal je Fizikalni inštitut, Fizikalni oddelke, dve fizikalni komisiji, nekaj fizikalnih odborov, pomembnih fizikalnih svetovalec. Zdaj pa se Sveti! Vsaka univerza je lahko imela »Svet učenjakov« — toda »Strokovnega sveta« Akademija v več kot 200 letih svojega obstanka ni poznala. Torej bomo delali odsele res samo »državno« — znanstveno; in o svobodnem raziskovanju ne bo več govora!

Tiskarski škrti

Včasih so imeli tak znanstveni gremij samo dve do tri vidnejše osebnosti za »izveske«, ostale člani so imenovali iz vrst povprečnih strokovnjakov.

Ta dva sveta pa sta bila sestavljena iz elite njihove stroke. Joffe, Krilov, Vavilov in Kurečatov niso potrebovali nobenih priporočil. Tudi Erhard Britzke, znanstvenik nemško-angleškega porekla, je bil že pojem v »fizikalno-kemičnem razkroju snovi«.

Aleksander Terenin je bil priznani strokovnjak za rentgenske in kozmične žarke. Toda kdo naj bi bil Lukirski? Morda Lukomirski?

Ampak Lukomirski se imenuje z imenom P. I. — in ne, kot je bilo tu natisnjeno, P. L.

Tudi drugi novimenovani svet je bil sestavljen iz sedem ali manj pomembnih imen: Vladimir Obručev, »nestor geologije«, pa Ivan Bardin in Sergei Subotin, dobro plačana »iskalca rudnine. Nato pa še Sajnik, ki

so mu pravili »metodik ruskega gospodarstva«.

Toda glej! Spet so mu zamenjali inicialke imen — moralo bi biti V. I., tu pa piše P. L. Menda ni tiskarski škrt?

Kljub vsemu: takšen izbor bo služil samo Super-kompleksu. Abram Joffe je bil vse prej kot občutljiv. Lahko bi rekel, da je imel slonovo kožo. Toda ko je zasledil drugo notico v časopisu, se je zgrbil kot pod udarcem.

Bila je kratka vest med »Uradnimi objavami«, tako skromna in neznatna, da jo je komaj zasledil.

»Po sklepu Sovnarkoma se je osnoval Komite kontingentov, ki šteje 13 članov in ki mu predsedujeta tovariša M. Bermann in njegov namestnik ing. Sergej Zuka«.

Takih komitejev je bilo v Moskvi nešteto. Sestavili so jih in jih razpustili, ne da bi — razen njihovega strokovnega območja — kdo zanje zvedel. Toda »Kontingentia« so bili izjema, kar sta dali slutiti obe imeni: M. Bermann in Sergej Zuka!

Matvej Bermann je bil stara kreatura Berije. V enajstih mesecih leta 1932/33 je z 1.5 milijona jetnikov zgradil 227 km dolgi Belomorski kanal in z 2.5 milijona ljudi v osmih mesecih 1. 1936/37 kanal Moskva-Volga. Pravilo so, da je vsak meter dolžine zahteval — štiri človeške življenja. To bi pomenilo nekaj milijonov žrtev.

Sergeja Zuka, leta 1930 in 1931 kot ljudskega škodljivca dvakrat obsojenega na smrt, ni se pri gradnji kanala samo pomislil, in ga imenovali za glavnega inženirja, marveč ga po opravljenem delu celo odlikovali z najvišjim redom in ga izvolili v Vrhovni svet.

Oba so ljudje zaznamovali s st. 133; Bermanna, ker je bil

šeč GULAG (Glavna uprava koncentracijskih taborišč pri NKVD).

In Zuka, ker je bil inčalator trinajsturnega delavnika in trinajsturnega tedna (vsaka druga sobota prosta). Pravili so tudi, da oba vsakih trinajst mesecev izmenjata personal — z drugo besedo: obnovita.

Zdaj so torej milijone taborišnikov formalno vzel iz varstva NKVD in jih podredili varstvu ministrskega sveta.

Doslej nihče ni slutil, da je Berija, po Stalinovem naročilu, Kaplice že odobril »prvo kvalitno in večino kvantitativno izbere določenih kontingentov«.

Zdaj je torej tako daleč!

Berija je svojo dolžnost izpolnil: od 71.000 mož, 14 jih je Zdanov za Novo leto najavil, da čakajo v pripravljenosti, je dobrih 66.000 izbral ravno Berija, ki javno ni štel k NKVD.

Sedem in sedem je trinajst

So obe objavi slučajno natisnili istega dne? — Se je vprašal Joffe. Kaj ni to simboličen slučaj? Ravno ime matematika Krilova je dokazovalo, da je stvar prešla iz »štadija govorničenja in fantastike« v »štadij matematično — realne zrelosti«.

Kajti Krilov nikoli ni sodil h kakršnimkoli odborom, ki bi samo posredovali in si zadajali naloge. Odločno je prenovdaval vsako imenovanje njegovega imena v zvezi s takšnimi odbori, ki so po njegovem samo zapravljali čas.

Da — je profesor Joffe premišljeval — če je torej že tako daleč, tedaj je postal Super-zakon avtomatično pravomočen. Ta zakon, s svojimi drakoničnimi paragrafi Pomislil je na svojo družino, ki še ne sluti, v kakšno okovje je padla, če se

pri priči ne bo ločil od nje...

Ure in ure se je Joffe bojeval sam s seboj. Kaj naj stori? Koga naj prosil za nasvet? Svoja otroka, ki se tako rada sprejmeta? Ali svojo ženo, svojo najstarejšo, kot ji je vedno pravi? Vstal je in stopil proti vratom.

»Ilja Abramovič! Ali bi prišli k meni, prosim?« je poklical svojega sina. Rad se je pošalil in ga vikal.

»Kaj bo dobrega, Abram?« se je pozanimal enajstletni. »Sin moj, hočete postati matematik? Odlična želja. Toda, prosim — mi hočete najprej dokazati, da je dvakrat sedem — trinajst?«

Nadarjeni Ilja je poskusil. Dolgo si je razbijal glavo. Toda nič ni pomagalo, ni mogel dokazati.

Saj ni vedel, česa se je njegove oče medtem domislil: skrivnost obeh časopisnih objav je ležala v inicialkah imen!

Lukirski je bil — Kapica! Zatorej P. L. (Pjotr Leonidovič) namesto P. I.

In Sajnik je bil — Kapica! Zatorej tudi tu inicialke P. L. namesto V. I.

Dve imeni sta bili potrjeni. Oba sveta sta imela torej dvakrat sedem članov — 13 mož!

Kapicino ime bi preveč povedalo. Izdalo bi namen obeh novih »svetov«.

Posebni vlaki za Kapico

Vse je bilo odvisno od Kapice — tako so pravili. Vse je drezalo v Kapico — tako je bilo.

Ko je šlo za izpustitev profesorja Kurečatova in profesorja Dorfmanja, ni maral Kapica niti dneva počakati, ponovi je šel ponj!

Ko je šlo za, onih 600 strokovnjakov, ki jih je izbrskal po taboriščih, ni utegnil niti ure počivati; spal je medpotoma v vinku ali letalu. Sedem sto obsojenih se je vrnilo iz najbolj oddaljenih kotov Rusije. Večino od njih so medtem razporedili v OKB, sicer ne vedno po njihovi strokovni izobrazbi, vendar na mesta, od koder bi jih lahko vsak hip poklical v Super-kompleks. Dobra dva duca učenjakov so na Kapicino zahtevo imenovali za njegove najboje sodelavce in jih izpustili na svobodo.

Po oni znameniti šahovski partiji pri Stalinu so uredili 16 novih OKB... Da jih čaka novo in pomembno delo, so vedeli le malokateri. Ta predvečer Super-kompleksa je stal državo neznančne vsote. Samo Kapicino potovanje po rožnjaku je požrla nekaj milijonov rubljev, saj se je tako mučilo, da so zanj žrtvovali posebne vlake in posebna letala na doslej še neprevoženih smerah.

S tem denarjem bi v Cavenishu dobro leto uspevala, je rekel Kapica Joffeju — in ta denar je sam »preletela« v pičlih treh tednih.

Kapici so brez ugovora ugodili in Jegor-Malenkov je storil vse, kar je Kapica zahteval, ne da bi spraševal. Toda v Jegorjevih očeh je bral, da se njegov »izdatek« vsak dan, celo vsako uro veča. Kako pa je on, Kapica, povrnil te stroške? Zmeraj znova si je zadajal to vprašanje. Vedel je, da na take predjume tudi s svojim imenom ne bi mogel vedno dolgo »ravnati«. Čas je že, da bo sam začel — dati. Toda kako?

Marsikdo na širnem svetu se ukvarja s študijem življenja živali; nekatere izmed njih je privedel k temu poklic, druge spet čisto veselo in ljubezen do narave. K tem zadnjim moramo prišteti tudi Angleža Chapmana Pincherja, ki je pred kratkim izdal nadse zanimivo knjigo z naslovom: Skrivnosti iz živalskega sveta.

Ti je bilo znano, dragi čitatelj, da je jastreb skoraj brez vonja, da modri kit, kadar plava, razvija moč, ki je enaka moči lokomotive? Da čebela ne more zdržema leteti več kot petnajst minut, medtem ko bi mogel morski pes, ne da bi se ustavil, plavati šest let? Da morski prašički ne poznajo spanja? Da so rdeče ribice družabne?

Takih stvari je v Pincherjevi knjigi nanizanih nešteto.

Ta bi bila pa huda! K sreči je samo model naše sovražnice hišne bolhe

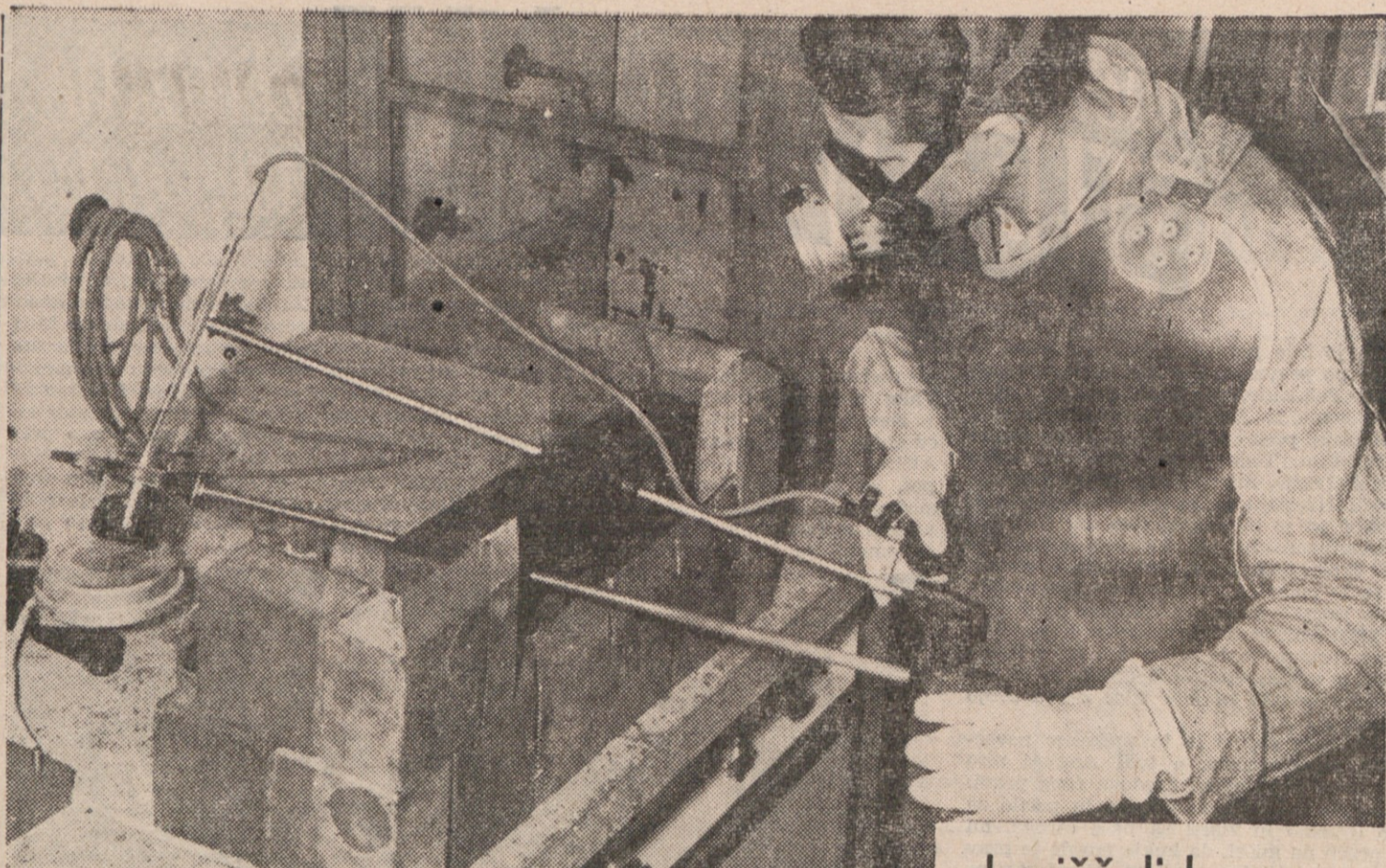

N overojeni kenguru je gol, slep in dolg komaj nekaj centimetrov. Kako pride v materino vrečo, kjer se dopolni njegov razvoj, je bila dolgo nerešena uganka.

Vteli so le, da se malček privleče do roba vreče s svojimi razmeroma močnimi zadnjimi udi, oboroženimi s kremplji. A kako se zna napotiti v pravo smer? Ga morda kdo dvigne in položi v vrečo? Je to mati? Ali ga ta vodi s posebnim klicem? Poslušajte odgovor!

Komaj pride novo bitje na svetlo ovlaži mati pred novorojenčkom progo svoje kože s slino. Tega privlači vlaga in se nagonsko vleče proti njej. Tedaj mati s svojim velikim jezikom podaljša progo v smeri vreče, vabeč

prileze iz jajčeca majhna ličinka, ki živi devet do dve sto dva dni, kakršna je pač temperatura in vlaga okolja. (Kot se zdi, se hrani izključno od majcene kapljice krvi, ki ji jo je pustila mati in morda tudi od kakega živalskega odpadka.) Potem živalca napravi zapredek in se zabubi; tako ostane sedem do dve sto devetindeset dni. Kaže, da je pretrganje zapredka odvisno od zračnih treslajev, kar bi razložilo, kako je mogoče,

izkoriščali bomo atomsko energijo

Vsa naša javnost je z zanimanjem prisluhnila besedam maršala Tita o izkoriščanju atomske energije v naši državi. Torej vendarle — tudi na tem področju ne bomo zaostajali za drugimi. Iz skopih podatkov, ki smo jih do danes dobili o tem, kaj delajo naši inštituti za jedrsko fiziko, vendar nastaja razveseljiva slika. Posebno aktivno je naše udejstvovanje na področju radioizotopov, ki so jih že s pridom preizkusili v medicini, biologiji in agronomiji. Posebno bogate sadove od uporabe izotopov lahko pričakujemo v uporabi umetnih gnojil, v selekciji rastlin, industriji konzerv sadja, sočivja, grozdja itd. Pri nas so dosegli že lepe uspehe z izotopi v proučevanju pojavov metalolizma v s paraziti okuženem drevju. V medicini uporabljamo izotope že v diagnostične namene, v fiziologiji, začenjamo pa z njimi tudi že zdraviti ali vsaj zadrževati bolezni, ki so veljale do včeraj za neozdravljive, na primer levkemijo. Tudi naša kemična industrija bo v kratkem pričela sprejemati prve dobrine naše mlade atomske znanosti.

Resnost, s katero se je naša oblast lotila rešitev vprašanj s področja uporabe atomske energije, se kaže tudi v imenovanju posebne Zvezne komisije za nuklearno energijo, ki ji predseduje Aleksander Ranković, podpredsednik Zveznega izvršnega sveta.

Tako so se naši znanstveniki dokončno pridružili 10.000 znanstvenikom, ki se danes, po statistiki OZN, ukvarjajo z izkoriščanjem atomske energije po vsem svetu.

Slika nam kaže, kako so strokovnjaki v inštitutu »Jožefa Stefana« zaščitili pred škodljivimi vplivi radijskih žarkov. Tudi naš inštitut je dosegel že lepe uspehe zlasti na področju pridobivanja težke vode. Mimogrede in za konec — ali veste, koliko navadne vode potrebujemo, če hočemo z elektrolyzo dobiti 1 kg težke vode? Nič manj kot 15 ton.

Prima!

DIVKA

za belo kavo

Majhne in velike

SKRIVNOSTI ŽIVALI

ga, naj se polagoma pomika do roba vreče, ki jo slednjič tudi doseže.

VELIKE SKRIVNOSTI MALE BOLHE

Bolhe zanimajo človeka nemara bolj kot tigri in levi. Na svedu te okoli pet sto različnih vrst bolh. Zajedajo vsa toplotna bitja razen — opice. Nepoučeni ljudje mislijo nasprotno, ker vidijo, kako opice obirajo sebe in druga drugo. A to, kar obirajo, je poroženel priljaj.

Najznamenitejšo zbirko bolh imajo na Angleškem v fringskem muzeju (Hertfordshire), tako imenovani »Svetovni center bolh«. Zbral ga je Carlo Rotschild, zdaj pa je last Britanskega muzeja.

Sirokovnjaki za bolhe se imenujejo »sifonapteristi« in njihov študij je do podrobnosti osvedil življenje bolh.

Mrčes se razvije iz drobnega jajčeca, ki ga samica položi na pred svetlobo varen prostor, v špranje med deskami, pod preproge, in podobno. Po dveh do štirih dneh

da postane hiša, ki je bila mesece zaprta, polna bolh istega dne, ko se vrnejo prebivalci. Zadošča razumljiva domneva, da je v špranjah skritih na stotine bolh (ena bolha znese do štiri sto petdeset jajčec) ki se, brž ko stopi človek v sobo, hipoma spremene v odrasle bolhe. Odrasla bolha se hrani izključno s krvjo. Prebode kožo, vbrižgne kapljico sline, ki preprečuje strjevanje krvi, in nato mešanico posrka. V štirindvajsetih urah je samo enkrat. Če jo pa kaj zmoti pri obodu, nadaljuje na drugem mestu. Dognali so, da lahko živi do petindvajset dni brez hrane.

Spretnost bolhe pri skakanju je prešla že v pregovor. »Overožen« rekord v skoku nosi menda bolha, ki je skočila 44 cm visoko in 32,5 cm daleč. Natančna opazovanja so odkrila, da skače bolha navadno ritensko in pristane na zadnjih nožicah.

Kakor večji del žuželk, tudi bolhe privlači plamen sveče, kar lahko izrabimo, če jih hočemo poloviti. Uspešna past je naslednja: na tla zatamnjene sobe položimo krožnik, napolnjen z vodo, na kateri plava goreča svečica. Bolhe bodo skakale proti plamenu in popadale v vodo. Dodobra je, če nanjo nalijemo tanko plast olja, ki bo bolham preprečilo pobeg.

SOKOLOVO OKO

Sokolovo oko je zelo, da, preveč veliko. Tako je stlačeno v očesno duplino, da očesne mišice s težavo obvladajo njegovo gibanje. Nerodna neposobnost, ki jo ublažuje velika gibčnost vratu. Ne da bi premaknil telo lahko sokol zasuje glavo za 180°.

Drugi nedostatek, ki je vsem pticem skupen, je izguba vonja zaradi prevelikega razvoja očesa. Možganski prostor v ptičji lobanji je omejen. Ker je vidu ustrezajoči možganski del skrajno razvit, so ostali zavoji, namenjeni za vonj, majhni. Posledica je, da pticem nos pravzaprav ne služi. Golobi na primer ne razločujejo amoniaka od čiste vode. Celo jastrebi, ki jim ljudski glas pripisuje zmožnost, da več kilometrov daleč zavohajo mrhovino, nimajo vonja.

Edini ptič, ki ima dober vonj je baje kivi iz Nove Zelandije. Ta ponoči koplje črve iz zemlje. Tla preiskuje z nosnicami, ki jih ima na koncu dolgega kljuna.

Tudi na razum vpliva izreden razvoj oči. Često so ugotovili, da teža obeh oces presega težo možgan in da velikanske očesne dupline stiskajo živčna tkiva, o katerih sodijo, da uravnajo zavest in razum.

Vrnimo se k sokolu. Njegovo oko je pravno za gledanje v polni luči. Ob zori in sončnem zahodu je slep; ponoči tudi nikoli ne leta. Podnevi pa se pokaže premoč njegovega očesa. Njegova mrežnica je polna čepkov, to je za žarko svetlobo posebno občutljivih celic. Tudi človeško oko ima številne čepke, a na naši mrežnici prevladujejo paličice, ki so zlasti za šibko svetlobo občutljive celice. Te paličice nam omogočajo, da vidimo v mraku, omejujejo pa naš vid v polni svetlobi. Močna svetloba uniči v njih skrajno občutljivo kemično snov in oslepi paličice bogato oko. Tako je na primer tudi s sovo, ki beži pred soncem.

Sokolovo oko se čudovito prilagaja. Urav-

Ta čudni ptič je novozelandski kivi, ki vneto brska za črvi s svojim dolgim kljunom. Nosnici ima na sami konci kljuna — je edini ptič, ki s pridom uporablja svoj vonj. S krepko nogo deli čudovite brce svojim sovražnikom, leteti pa ne more, le v teku je hitrejši od večine svojih zasledovalcev. Samica tega čudnega ptiča je emancipiranka, ki se ne briga več za svoj zarod, brž ko izleže jajce. Vse valjenje mora opraviti njen soprog, ki presedi po 11 tednov na v lupino odetem polomcu in pri tem temeljito snujša

nava se tako, da sila naglo spreminja oblike kristalčkov in roženice s pomočjo mišic. Mehanizem sokolovega očesa v tem oziru močno nadkričuje človeško oko.

Druga sokolova posebnost je razločevanje barve, saj je njegovo oko sestavljeno iz samih čepkov. Prav ti čepki omogočajo razločevanje barv, sposobnost, ki je nimajo tiste živali, katerih mrežnica ima samo paličice. V sokolovi mrežnici so raztreseni tudi milijoni

drobnih kapljic rumenega olja, ki po načinu barvnega filtra zboljšajo ostrino vida.

In na kraju kot pečat na toliko popolnost še tretja: prozorna trepalnica. Njen prvotni namen je bil zastreti oko, da bi obdržalo vlago. Vendar pa opravlja med letenjem tudi nalogo naočnikov. Sicer ne bi bilo mogoče raztolmačiti, kako sokol prepreči, da se mu oči docela ne izsuše, ko se z vrtočlavo naglico spusti iz višine tisoč metrov na tla.

Smrt kolerei in kugi

Pet strašnih epidemij kolere je v devetnajstem stoletju pustilo po Egiptu. Tri od teh so se naglo razširile ter resno ogrozile Evropo in Ameriko.

Leto 1947: razmere so se spreminile. Kolera je ponovno izbruhnila v Egiptu, toda tedaj so dogodki potekali povsem drugače. Egipt in ves svet se je dvignil na boj proti tej kužni bolezni.

Ker je kolera vodna epidemija, so zaprli vse kanale Nila, mednarodna kontrola pa je ustavila v karantenah vse ladje, letala in potnike. Afganistan, Brazilija in Francija so dale na razpolago vakcino proti kolerei, s katero so cepili 19.000.000 Egipčanov. Obolenim za kolero so takoj nudili zdravniško pomoč.

Rezultat teh ukrepov je bil, da se je posrečilo zadržati epidemijo v mejah Egipta in jo zadušiti, preden je mogla zajeti sosednje narode in kontinente.

Vendar se vedno pretijo cloveštvu strašne epidemije. Se vedno oboleva in umira za nalezljivimi črevesnimi obolenji na tisoče ljudi. Te bolezni so: tifus, bacilarna dizenterija, nalezljive otroške driske.

Epidemija lahko nastane vsak trenutek kjerkoli na svetu. V našem času lahko preletimo ves planet v času, ki je krajši kot inkubacijska doba kolere, ki je, kot je znano, dolga petnajst dni. Tako lahko en sam človek trosi bolezenske klice po ogromnem ozemlju.

Za borbo proti epidemijam mora sodobna znanost uporabljati številne ukrepe. V ta namen je potrebna kontrola odstraevanja odpadnih vod in drugih izločkov, za katere je znano, da se po njih raznaša infekcija. Mnogo je še dežel na svetu, kjer sanitarna služba ni urejena; na bližnji Vzhod, v južno Azijo, Afriko in države Latinske Amerike zato pogosto vabijo zdravstvene delavce, da tam pomagajo graditi sanitarne naprave.

V Burmi, Egiptu in Siriji uvažajo kontrolo nad živili in gradijo stanovanja na način, ki ustreza zahtevam sodobne higijene.

Mnogo je držav, ki natančno kontrolirajo bacilosce, ki ima-

Indija posluša... Združeni narodi nudijo neprecenljivo pomoč zaostalim državam. Velik del te pomoči obsega zdravstveno sodelovanje vseh članic Združenih narodov. To sodelovanje je rodilo do danes že lepe uspehe. Tako na področju brezplačnega razdeljevanja prepotrebni zdravil v tropskih krajih, kakor tudi pošiljanje strokovnjakov, ki naj bi ustvarili visoko zdravstveno zavest pri ljudstvih, ki do včeraj sploh niso poznali zdravnika. V Indiji deluje veliko število strokovnjakov OZN, ki s predavanji in praktičnimi zgledi kažejo, kako se lahko Indija ubrani enega najhujših sovražnikov — epidemije in nalezljivih bolezni

jo možnost okužiti večje množine hrane. Novi način pasterezacije mleka omogoča precejšnjo čistost v mlečni industriji.

Do sedaj je 67 narodov sprejelo pravila, ki jih je predlagala svetovna zdravstvena organizacija in ki jim nalagajo kontrolo ladij in letal ter dnevno poročanje o gibanju epidemij. Te države izvajajo stroge karantenske predpise.

Da bi epidemijo obvladali, je potrebno, da imamo na razpo-

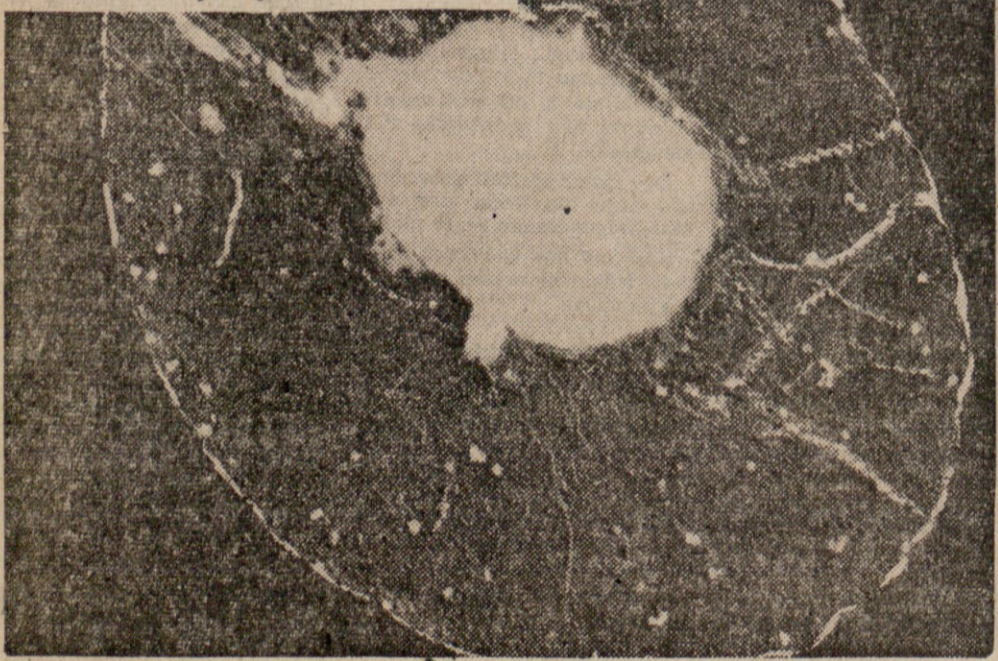
lago vakcino, ki povzroči pri cepljenih nastanek protiteles. Za zdravljenje pa imamo na razpolago sulfonamide in antibiotike.

Kmalu bomo na osnovi mednarodnega sodelovanja zdravstvenih delavcev sposobni omejiti vsako epidemijo, kjerkoli bi se pojavila. Izboljšanje metod dela in nova zdravila bodo pomagala človeku, da bo živel daljše, srečnejše in bolj zdravo življenje.

Pozor, gripa!

ALI VAS BOLI GLAVA? ČUTITE BOLEČINE V TELESU IN V UDIH? — Če je tako, si pogledajte sliko, potem pa brž v posteljo, zakaj v sto primerih proti enemu je gotovo, da imate gripo. Obe slikki vam kažeta, kaj se z vami dogaja in kako ste si to gripo nakopali. Nepreviden sosed je v vaši bližini krepko kihnil in prav od srca ste mu želeli »Na zdravje!«. Toda... Bolje bi bilo, ko bi to želeli sebi. Pogledajte, kaj se je zgodilo pri onem, ki je kihnil. Prha pred njim je elektronski posnetek sluznih kapljic, ki so tako drobne, da lahko po nekaj ur lebdiijo v zraku. Vi ste te kapljice vdihali in zdaj so se v vaši krvi naselili virusi gripe. Kaj tam počenjajo, vam kaže spet posnetek z mikroskopa: prav dobro se počutijo na vaših rdečih krvnih telescih, vi sami pa se pri tem počutite vse slabše. Povzročitelj te bolezni so male, bele kroglice, ki jih vidite raztresene po vsej sliki. Nikar se ne branite z junaškim zatajevanjem svoje slabosti proti temu sovražniku, zakaj vse to vam ne bo niti najmanj pomagalo. Le svojega bližnjega boste spravili v nevarnost. Edina rešitev je: postelja

LANOLIN-SPORT-CREME ULTRAGIN

SMUČARJI - PLANINCI!
Proti sončnim opeklinam, proti vetru in mrazu varuje vašo kožo odlično preizkušeno sredstvo **ULTRAGIN**.
Zahtevajte ga po drogerijah in parfumerijah!

JOHN GALSWORTHY (1867—1933), angleški pisatelj, ki je zaslovel po vsem svetu s svojim znamenitim romanom »Saga o Forsythu« v treh delih. Pri nas je roman izšel že dvakrat, pred vojno in pred nekaj leti. Galsworthy pa je napisal še dolgo vrsto romanov in kratkih zgodbic, tako da ga uvrščajo med najboljšje noveliste njegove dobe. Značilno zanj je, da se je posvetil literaturi, ko mu je bilo že več kot trideset let, njegov prvi roman pa je izšel šele 1904, ko mu je bilo že 37 let. Pozneje se je pisanju posvetil z veliko vnemo in ustvaril obsežno literarno zapuščino. »Saga o Forsythu« obravnava na primeru neke družine življenje angleškega srednjega stanu od konca prejšnjega stoletja do časov po prvi svetovni vojni. Letu 1932 je Galsworthy dobil Nobelovo nagrado.

JOHN GALSWORTHY:

šanju dokazali njeno krivdo. In pripeljali so jo v ta samostan in dejali: »Imejte jo tu do petnajstega. Pri vas je bolj na varnem, kot pri nas v jetnišnici.« Ustreliti — žensko! To je bilo grozno. In razen tega — saj ni bila vojna. Zgodilo se je za Francijo!

In prednica je pogledala staro nuno in rekla: »Poizkusila bom, draga hčerka; pelji me v njeno celico.«

Vstopili sta tiho. Plesalka je sedela na postelji. Z njenih lic je izginila vsa barva in ostala je samo svetla rjavina južnjaške polti. Obrvi na ozkem obrazu so bile poševne, črni lasje so na čelu upodabljali obrnjen V in skozi njene čutne, vendar nežne ustnice so se bleščali beli zobje. Zdelo se je, da ji prekrizane roke zadržujejo vročo kri v telesu. Njene oči, barve malaškega vina so se svetile; gledale so in daljavo skozi bele zidove, skozi telesa svojih obiskovalcev, kakor oči zaprte levine.

Prednica je rekla: »Kaj lahko storimo zate, hčerka moja?«

Plesalka je zmignila z rameni. »Nesrečna si, moja hči. Rekli so mi, da ne moliš. Kako žalostno je to.«

Nasmešek, ki je preletel plesalkin obraz, je bil kakor vonj cvetličnega medu, kakor sladek zvok, kakor dolg poljub; stresla je glavo. Ne bomo te mučili s temi vprašanji, hčerka; nesreča nas zbližuje. Razumemo te. Morda bi brala kako knjigo, morda bi popila malo vina, z eno besedo, morda bi počela kaj, kar bi te raztreslo?«

Plesalka je uprla roke v bok. Ta gib je bil lep, gibek — vse njeno telo je bilo čudovito lepo. Bleda rdečica je zalila snežno beli obraz prednice.

»Morda bi nam zaplesala, hčerka?« Nasmešek je spet preletel plesalkin obraz in obstal na njem.

»O, rada. Veselilo bi me, spoštovana žena!«

»Tako je prav! Naj ti prinesejo potrebne obleke. Nastopila boš danes zvečer po obedu v refektoriju. Če želiš spremljavo, bomo zaigrale na klavir. Sestra Matilda igra zelo lepo.«

»Glasba — nekaj preprostih plesov. Smem kaditi, spoštovana gospa?«

»Seveda hčerka. Poslala ti bom cigarete.« Plesalka je izprožila roko. V svojih ozkih dlaneh je prednica začutila tople stisk. Jutri bodo te roke že mrzle in mrtve!

»Au revoir, hčerka...«

»Plesalka nam bo plesala!« Tako so govorile nune po samostanu. Čakale so napeto, kakor na čudež. Klavir so potisnile na pripravno mesto, preskrbele note in med šepetom so seделе pri obedu. Kako nenavadno je bilo vse to! Kako nepričakovano. Kakor male vesele pene, so vstajali spomini. Ah! Kako pretresljivo, kako imenitno je bilo to! Hitro je bil obed končan, mize pospravljene in potisnjene k stenam. Na ozki klopi ob zidu je sedelo šestdeset sivobelih postav v avbah in čakalo s prednico v sredi in sestro Matildo pri klavirju.

Najprej je prišla stara nuna, nato je za njo zalebdela plesalka z zibajočimi se koraki skozi dolgi beli refektorij nad temnimi hrastovim podom. Vse glave so bile obrnjene v stran — le prednica je sedela zravnano. Da je ne bi katera izmed sester pomislila na nedovoljene stvari!

Plesalka je nosila črno svilen obleko in srebrne čevlje in nogavice. Okrog vitkega pasu je imela težak pozlačen pas in čez prsi srebreno vezeno s črnimi čipkami. Ramena so bila gola, v preči na laseh pa je nosila rdečo rožo in v roki črno pahljačo iz slonove kosti. Ustnice so bile komaj zaznavno pobarvane, obrvi samo lahno poudarjene, napudrani obraz je bil pooden maski. Stala je s poševnimi očmi, natančno v sredini. Sestra Matilda je začela igrati. Plesalka je dvignila pahljačo. Pri tem španskem plesu se skoraj ni premaknila z mesta, marveč se je zibala, tresla, se obračala paokrog in

Godba je utihnila in se spet oglasila. Zdaj je bil na vrsti tisti Habanero, ki dramo spomine — skrite, boleče, temne spomine na sleherni pokopani mladost. Prednica je pogledala na levo in desno. Je bilo njeno dejanje modro? Toliko neizkušenih bitij, toliko mladih src je tu! In vendar, kako bi te zadnje ure — teh nekaj ur drugače polepšavala temu ubogemu otroku sveta! Kako spokojno je bilo dekle pri plesu! Da, bila je spokojna! Le kakšna moč! In kako je vsa rasla v svojem plesu. Bilo je strašno! Slednje oči so visele na njej, celo oči sestre Luize, vse oči je ujela kakor ujame kača oči zajčkov. Sestra prednica bi se bila skoraj zasmejala. Uboga sestra Luiza! In prav tu zraven teh prestrašenih, brezvoljnih oči, je zagledala sestro Marijo. Kako je sedelo to dete tu s široko odprtimi očmi in usti. Sestra Marija, ki je bila še tako mlada, pravkar jih je dopolnila dvajset — njen zaročenec je padel v vojno — in to pred enim letom. Sestra Marija, najbolj ljubka v samostanu! Kako močno stiska roke v svojem naročju. In — toda, saj to je bila sestra Marija na kateri so ves čas počivale oči plesalke, njej, sestri Mariji je plesalka posvečala vsako kretajočo zmedeno plesno, vsako kretajočo svojo gibekavo telesa! Za sestro Marijo se je prikazal in izginil nenavaden nežen smehljaj na čutnih plesalkinih ustih. In zdelo se je, da se plesalka ves čas ne more odtrgati od sestre Marije, da se vrti okrog nje, kakor čebela okrog ljube ljene cvetke. Ob tem je pomislila sestra prednica: »Je bilo moje početje dejanje ljubezni ali dejanje hudobca?«

Tesno vzdolž vrste nun je lebdela plesalka. Njene oči so žarele, njen obraz je bil ponosen. Plamteč pogled je srečal sestro Marijo, bežen dotik s pahljačo, — skrivni poljub po zraku.

»Gracias, Señoras! Adios!«

In tako kot je prišla, je odšla nad podom iz temnega lesa. Mala stara nuna ji je sledila.

Vzdih se je dvignil iz dolge vrste nun, in — čist razločno — neki stok.

»Pojdite v svoje celice, hčerke moje! Sestra Marija!«

Mlada nuna je stopila naprej. Solze so ji stale v očeh.

»Sestra Marija, prosti boga, da odpusti tej ubogi duši njene grehe. Da, moj otrok, vem da je žalosten! Pojdi v svojo celico in molj!«

S kakšno vzpodbudo je odkorakal ta otrok. Ah, ona je bila tudi nekoč lepa in mlada — in prečistita mati je zastokala.

Mrzlo sivo jutro, na poljih lahen sneg. Med mašo,

KAREL ČAPEK:

Ce bi prišli v uredništvo kakega dnevnika v popoldanskih urah, ni izključeno, da bi tam našli nekaj osamelih mož; ta letargično toleče na pisalni stroj, oni bere časopis z nogami na mizi, tretji daje vedeti, da mu že vse skupaj preseda. Medtem stroje piske in telefonistke pridno pletejo volnene jopice in se polglasno razgovarjajo, toda o čem, tega vam ne bi znal povedati. Na splošno je tu približno tako živo kakor na podeželski postaji dve uri pred odhodom vlaka. Okrog šestih se prikaže iz stavnice gospod metér in mračno vpraša, kje so rokopiši, češ da nima kaj staviti. Nočni urednik mu reče, da ni nobenih rokopišev, da za jutri nima niti uvodnika niti podlistka niti zunanje politike, skratka nič; in da pride še skupščina, velik govor, umor na Žižkovu in seja izvršnega odbora. Nato gospod metér izjavi, da tega potem ne bo ulegnil postaviti in kaj ti gospodje mislijo in podobno. Nočni urednik zmiguje z rameni in pripominja nekaj v tem smislu, da takole jutri ne bomo izšli in da je že vsega sit, in podobne reči.

Ko se bliža večer, postaja uredniško življenje glasnejše in živahnije. V nočno redakcijo plane zdaj ta zdaj oni urednik in maha med vrati z rokopišom; danes da bo imel malo več in nekaj da mora še napisati. Potem pride sluga s poročili tiskovne agencije in kurir iz skupščine s prvo polovico današnjega zasedanja; kulturni referenti prinašajo članke o večerajšnji premieri ali o čem drugem; ob šestih petdeset minut dospel žalostna vest, da je pravkar preminul zaslužni delavec ta in ta, in v arhivu začno iskati nekrolog, a tam ga ni. Ob sedmih sporoči gospod metér, naj mu ne pošiljajo več rokopišev, ker niti tega ne bo mogel postaviti. Ob sedmih trideset pride z novim člankom zunanji politik, gospodar, socialni referent, senatni poročevalec in športnik; to da so nadse važne aktualnosti in da bi bilo naravnost katastrofalno, če jih jutri ne bi prinesli. Medtem je nočni urednik poverjal in zdaj opozarja ostale, naj se nikar ne ženejo, ker je številka že tako in tako polna. Ob osmih še ni uvodnika. Ob osmih deset se spet prikaže gospod metér in vpraša, kaj ti gospodje mislijo; da je dobil danes iz uprave sedem stolpcev oglasov, da torej ne potrebuje nobenih rokopišev več, ker jih ne bo mogel postaviti, da ima postavljenih že pet stolpcev preveč, in podobno. Ob osmih trideset še niso poslali konca skupščine. Zato pa izbruhne obetajoč požar nekje na deželi. In šele ob devetih začno prihajati novice, ki jih bo imel samo ta list, in prve izdaje drugih časopisov; zdaj nastanejo trenutki mrzličnega prelivanja, kaj je in kaj ni v teh časopisih. Potem se začne uredniško prazniti in postaja čedalje bolj mirno; med vrnjo po mesninah se pomeša duh po vlažnih krtičnih od-tistih in tiskarskem črnilu; gospod metér namreč prinaša v uredništvo prve lomljene pole. Nočni urednik reče ufe in se melanholično zazre skozi okno na prazne ceste. Bliža se zaključek lista; zdaj bi lahko prišla tudi novica o koncu sveta, v jutrišnji številki je ne bi dali, pa če ji je prav ali ne. Konec. Mejdus, si misli nočni urednik, to je bil spet dan!

In medtem, ko se tole dogaja v uredništvu, sedijo stanci za svojimi linotipi in stavijo. Takle linotip je kar čedna stvarca: tipka se nanj kakor na pisalni stroj, medeninate matrice se postavljajo druga k drugi, dokler ni vrsta polna; to se polije s tekočim svincem tako da dobimo svinčeno ploščico z vlitro vrstico teksta. Ploščice se potem zvežejo z vrstico in to je stolpec; na vlažnem papirju ga odtisnemo in temu pravimo krtični odtis, ki gre najprej h korektorju.

Gospodje korektorji sedijo po navadi in neverjetno majhnih in temnih luknjah, na nosu imajo niklčaste naočnike in s posebno ljubeznijo gojijo jezikovni purizem; razen tega iščejo v slabo čitljivih krtičnih od-

tistih tiskovne pomote in jih večinoma res najdejo. Včasih se zgodi, da stavec pri linotipu sam opazi, da se je zmotil; tedaj ne postavi vrstice kakor je v rokopišu, ampak na slepo toleče po tipkah linotipa, da bi tako kakorkoli dopolnil vrstico, ki se potem pri korekturi izloči. Pa tudi to se zgodi, da takšna vrstica ostane v stolpcu, in potem bere bralec recimo tole:

»Pri večerajšnjem zasedanju britanskega parlamenta je izjofotpd xaxsfit, r, tirdjthoegit zertzu sdfilky je izjavil premier Baldwin«

in tako dalje. To je malce podobno waleškemu jeziku in redkokdjo do konca prebere takšno vrstico. Pri vsakem popravku je treba na novo postaviti vso vrstico; tista z napako se nato vzame ven in na njeno mesto se vstavi popravljen. Včasih pa stavec namesto vrstice z napako izvrže sosednjo pravilno in jo zamenja s popravljenjo; in bralec potem bere na primer tole:

»Pri večerajšnjem zasedanju britanskega parlamenta je izjavil premier Baldwin, da bo čez nekaj dni je izjavil premier Baldwin, da bo čez nekaj dni janskega ministrskega predsednika«

in tako dalje. Vsemu temu se reče tiskarski škrt in vsako uredništvo bi vam lahko pripovedovalo zgodbe o tem, kaj počenja; za kazni gre na njegov račun tudi marsikateri uredniški kozel; in potem se pojavi v časopisu popravek, da »je bil zaradi neljube pomote spremenjen smisel našega večerajšnjega članka« in tako dalje. Drugače je tiskarski škrt koristen zato, ker razveseljuje bralce; nasprotno pa pisci člankov, v katerih so tiskovne pomote, nimajo radi njegovega vmešavanja in se jim zdi, da je s tem izmaličen in preobrnjen ves članek in da sploh vlada v vesoljstvu popoln kaos, hudobija in same težave. V resnici pa s svetom ni tako hudo; iz lastne izkušnje lahko rečem, da je izšlo že več mojih člankov brez tiskovnih napak; kako pa se je moglo to zgoditi, res ne vem.

Ko so vsi članki postavljeni v stolpce, začne gospod metér lomiti številko, to se pravi, da namešča stolpce v strani; včasih se mu pri tem vrstice raztresejo in zmešajo in bralci imajo potem priložnost uriti svojega duha in ugibati, kam spada katera vrstica. Ko je zlomljena vsta stran, se poveže z vrstico in pošlje v stereotipijo, kjer se odtisne v papirni masi; ta odtis se upogne kakor lok in odlije v kovino. Šele takšni kovinski odtiski strani »so za v stroje ali rotacijo, kjer se po štiri pritrđijo na valj in prične se tisk. Ne morem vam pravi povedati, čemu je rotacija podobna! toda če bi stala nekje na bregu reke Zambezi, bi jo tamonjska plemena nedvomno priznavala za boga ter ji prinašala krvave žrtve; tako čudovita stvar je to. Skratka, po sredi teče brezkončen pas papirja, na drugem koncu pa letijo ven dotiskani in zloženi časopisi, toda brez kave in žemlje; to mora ljubeznivi bralec k svojemju jutranjemu časopisu dobiti drugje.

(Konec)

— Toda vi sami, pravim, še vedno v dvomih, vi, ki veste za te stvari in ki tu predstavljate družbo, jni pustite prošne roke? ... Dovolj bi bilo, da velite v trenutku, ko krene karavana, odpreti eno samo torbo, s katerimi so ovčene vse mule, pa je Antonio razkrinkan in vi ga prislilit, da vrne ukradeno rudo.

— Kakopak, pritrdi.

— Čemu pa potem ta vaša pohlevnost?

— Se pet minut, pravi Gontran in se zasmee, pa me bo mladi Sabatini obtožil sokrivde ... Ne, dragce, jaz se svojega deleža ne priitaknem; moje vedenje se da razložiti; vendar pa razlaga ni tako preprosta ... Predstavljajte si, da res, kot vi pravite, razkrinkam Senorja Antonia; predstavljajte si nadalje, da ukaže svojim privržencem, naj me spravijo s poti (mene ali vas); pet tisoč jih je proti petim, in med njimi bo zlahka najti sto prič, ki bodo govorile o nezgodih, pa naj se je bila pripetila ali na delu ali na poti, in katere žrtve so postali ti neprevržni Fran-

— Pa saj bi znali pripraviti, odvrnem, načrt, ki bi bil učinkovitejši in manj poguben ...

— Mladi Sabatini, mi reče, ima v glavi učinkovitejši načrt ... Svēt naproša mladega Sabatinija, da ta načrt obelodani.

— Denimo, odvrnem, da pustimo Senorja Antonia, da se lepo v miru povrne v Potosi, potem pa jo sami, ne da bi ga poprosili za dovoljenje, mahnemo dol, obvestimo bolivijsko vlado in ga damo zapreti ...

— Pa denimo še, mi pade v besedo, da bi vest o našem izletu Senorju Antoniu sporočila ena od petih tisočev oseb, ki oprežajo za nami na njegov račun, in da bi se mu za hotelo presteči naše namene ...

— Torej naj dolžnost preneha biti dolžnost, če je nevarna?

— Zdajle, pravi, je iz mladega Sabatinija zrasel corneillevski junak ... Opravljajte svojo dolžnost, ostalo pa prepustite bogovom ... Kdo pa vam pravi, dragi prijatelj, da je naša dolžnost v tem, da Senorju Antoniu pokvarimo igro?

— Mar ni naša dolžnost, da branimo koristi Družbe ...

so plesalko odpeljali ... Potem, čez nekaj časa, so zaslišali strele. S tresočimi ustnicami je molila sestra prednica za dušo, ki je že plesala pred božjim obličjem ...

Tisti večer so zaman iskali sestro Marijo. Čez dva dni je prišlo pismo:

»Odpustite mi, prečistita mati. Vrnila sem se nazaj v življenje. Marija.«

Zivljenje — iz smrti! Prednica je sedela kot okamenela. Postave iz preteklosti so spet zaplesale mimo nje, in silka plesale z rdečo rožo v črnih laseh, s temnimi očmi in z roko, ki se nežno dotika ustnic, da bi nekoga obdarila s poljubom ...

Šale

MED. STARIMI ZAKONCI

»Sem napravil sinoči dosti hrupa, ko sem prišel domov?«
»Ti ne, ampak širje, ki so te prinesli.«

NAPAČEN POJM

Filmski industriji neredko pravijo »tvornica sanj« — pri tem pa je dokazano, da ljudje raje spijo v gledališču kot v kinu.

NAJVIŠJA MODROST

»Apolonija,« vpraša mož prijazno, »kaj meniš, zakaj toliko govorijo o modrosti egiptovske sfinge.«
»Nimam pojma.«
»Zato, ker že tri tisoč let molči!«

AU!

Ona: »Zdi se mi, da so ovce najbolj neumne živali, kar jih je.«

On (v mislih): »Ja, moja ovčka.«

Za gospoda Börscha, Saint-Astiera in Holmanna mi je kaj malo mar, toda pogodbo sem podpisal z njimi ...

Moj predstojnik se je na mah hudo zresnil: — Sabatini, pravi, dosti je tega ... Tudi jaz sem podpisal pogodbo ... Starejši sem od vas in vem najmanj tako dobro kot vi, kaj je moja dolžnost ... Če pa ravnam, kot ravnam, imam za to razloge ... Vsekakor sem vaš šef in odgovornost je vsa na meni, če se je vi bojite ... Tako ... Zdaj pa ne želim, da bi se o tej zadevi še kaj razpravljalo.

— Indijanci imajo prav, sem rekel bridko, v tem rudniku je hudič!

Moji odnosi do Gontrana so bili nekaj tednov precej napeti. Počel je, da je čas storil svoje. Nerodno je, če si sprt s človekom, ki je tvoj »delavec na vrhu snežnika in v trumi tujcev. Kaj kmalu ni bila zadeva z Donom Antoniem nič drugega več kot samo spomin. Pretekli sta dve leti in vrnil sem se v Francijo na dopust. In ko sem se vrnil na Pilcomayo, je bila gospa Gontran bolna in moj šef je začel govoriti o upokojitvi. Zame je prišel ta dogodek nekoliko prezgodaj — bil sem še tako mlad, da bi bilo drzno upati na njegov položaj; vendarle pa se je to uresničilo. Gontran je bil tako velkodušen, da je pisal odgovornim na Svēt, da sem za to mesto najspodobnejši človek na svetu; verjel je, da mi in tako sem se pred tridesetimi znašel na čelu ene najlepših rudniških družb na svetu. Tako je bil začetek moje kariere na moč imeniten. Ko je odhajal, mi je Gontran še dejal:

— Pa srečno, Sabatini. Veliko uspeha! Sicer pa bo šla vse gladko. Rudarji vas spoštujejo ... Možen je en sam spodrselj; hudič v rudniku ... Spomnite se name, če se vam bo kdaj povrnil ... Takrat lezite in zatisnite obe očesi.

Se dve leti. Dve novi žili. Dva mlada pomočnika iz

Astra

ČEVLJI TOVARNA OBUTVE ZAGREB

(Ne zamenjajte naše trgovine z istoimensko trgovino drugega podjetja v Čopovi ulici) Naša prodajalna

LJUBLJANA, Trubarjeva ulica 22

Narava se bo pomladi odela z novim cvetjem, vi pa si nakupite nove, kvalitetne in paceni čevlje

Obiščite tudi naše prodajalne v Celju in Mariboru

ASTRA

ALLEN R. EVANS

VETER NAD BELO CESTO

ROMAN DEJSTEV

Mrs. Brimmer je odložila večerni časopis in začela pospravljati posodo z mize.

»Pravkar sem brala, da je dobil stric William naročilo za gradnjo vojaških barak.«

»Malenkosti!« Scud Brimmer, zatopljen v športno prilogo časopisa, se je udobno pretegnil na kavču. »Vojaške barake? Smešne ute, kot na kakem auto-campu. Samo še manjše.«

»Koliko pa mu bo to prineslo, mam?« Nelly je stopila k umivalnici, kraj svoje matere.

»Vajin stric je molčeč človek. Nikoli ne govori veliko o poslih.« Za trenutek je prenehala z delom, da je srknila požretek čaja.

»No, na vsak način ima čedno hišico.« Nelly je zaničljivo ošinila siromašno kuhinjo. »Jaz bi bila vesela, ko bi mi lahko stanovali ob jezeru.«

»Oh, kaj, to je komaj pasja uta! Natanko sem si jo ogledala!« Scuda je očito prizadela.

»Kakšna pasja uta neki!« je vzkipela Nelly. »Pravi pravcati dvorec s topoli na dvorišču!«

»Kaj ne poveš!« Scud je segel po klobuku. »Na vsak način pa si s tem naročilom ne bo pridobil premoženja. Zakaj ne gradi kake tovarne letal ali kaj podobnega? To bi se vsaj splačalo!«

»Stavbeništvo ne more biti tako slaba stvar,« je pripomnila Mrs. Brimmer, kolikor mogoče krotko. »Vajin stric je že precej časa pri tem poslu.«

»S tem si ne pridobiš premoženja!« Zdaj je Scud govoril že z obema rokama. »Človek, ki samo dela, ne pride nikdar nikamor. Vse življenje ostane samo tovarni osel kakega bonca.«

»Pa ima vendar čedno hišo in dva avta!« si je drznila opomniti Nelly.

»Ze prav, ze prav! Sem že razumela,« je zagodnjala Scud. »Ti bi rada, da bi si pri starem izmoledoval kako službo. In če bi mi jo dal, bi lahko garal kot zamorec. In v dvajsetih letih bi imel nemara celo avto in vilo. Krasno življenje!«

»Pa je slišati kot pošteno delo, sin!« je pripomnila Mrs. Brimmer.

»Prazne marnje!« se je izmaknil Scud. »Imam načrt — kaj enega! — ducat načrtov! Le počakajta, bosta že videli!«

»Saj sva čakali šele tri leta, kaj?« ga je spomnila Nelly. Bila je prodajalka v Snidersovi lekarni.

»Fant mojega kova mora pač čakati na pošteno prilžnost! To je tisto!«

»Nikdar ne boš pričakal nobene prilžnosti, dokler se boš potepal s tistimi barabami,« je izbruhnila Nelly. »Fred Akers in Al Shane, Bud Bell in Slim Williams! Povej mi no, ali so te lenobe vse svoje življenje vsaj en mesec delale?«

»Za kaj takega so pač prebistri. Mi pripravljamo velike stvari,« je rekel Scud negotovo. »Le počakajta!«

»Da bova pričakali, kako se boš nenadoma znašel pred sodiščem!« je vzkipela Nelly. »To je tisto, kar se ti pripravlja, če boš še kaj dlje tičal pri tisti bandi!«

»Počakajta! Počakajta!« je ponovil Scud svoj stari rek, ko se je odpravil k večerni »konferenci«, o kateri ni še nikoli govoril.

Okrenil se je na zahod, zavil v Maple Street in nato zlošno odkorakal po glavni ulici, dokler ni dospel do starih, na pol praznih bajt ob progi. V zadnji sobi umazane opne hise je potrkavanje zadevajočih se biljardnih krogel luknjalo črni, zakajeni zrak. Scud se je preril mimo igralcev. Z levega ustelega kota mu je visela cigareta, klobuk je porinil v zatilnik.

»He, gospod generalni!« je zaklical nekdo, »kam tako urno?«

Scud je preslišal pripombo in se spustil po zadnjih stopnicah navzdol. Na poseben način je potrkal na kletna vrata. Vrata so se za rezo odprla in neki glas je zaklical znotraj: »Pozor! Sefti!«

Scud je planil v zbor glasov, ki so klicali »Halo, boss!« in »Kako ti gre, Revolver-Max?«

»Halo, fantje!« Scudov obraz je navadno kazal le zlovoljno brezbržnost. Z njo je prikrival svoje zadoščanje nad spoštovanjem, ki so mu ga izkazovali kot svojemu šefu. »Kaj je novega, Bud?«

»Tu je sleparsi kvarčat, naravnost iz luknje.« Bud je odrinil kvarte. »Fant misli, da bi s svojimi trliki lahko pihal tudi pri biljardu.«

»Ima kaj dosti štrene?«

»Ni vredno besede.«

»Slim, ti se ga loti!« je odločil Scud. »Pa hitro opravi!«

»O. K., šef!«

Scud je zasiljal tri svoje fante, ki so mu predlagali dvomljive načrte, kako bi za silo lahko ujeli nekaj dolarjev v skupno blagajno. Noben načrt ni bil kaj prida. Dal je nekaj kratkih navodil, nato pa molče odšel. Tako se vedejo »velike živine!« Svojim podrejenim stavljajo uganke in vzbujajo v njih občutek, da visi nad vsem njihovim delovanjem nekaj mračnega in skrivnostnega. V resnici pa Scud ni prav vedel, kaj bi. Namignil je nekaj o »važnih poslih«, ko so »na tem, da dozore«. Tako je v bandi vzbujal občutek, da ima vplivne »zveze«. Na tak način se izražajo vsi prebrisani fantje v filmih. Ko je stopal po glavni ulici navzgor, je nagubal čelo. Zal položaj

Francije. Blížal se je čas mojega dopusta, kar se je nekega jutra zbrala pred isto žilo št. 5. razburjena množica, podobna tisti, ki sem jo bil ugledal pred leti, in tako sem v hitro razumel, kaj se dogaja. Zdaj sem bil že preveč izkušen, da bi vpil ali grozil. Brž ko sem na znani obredni način »vedel za prisotnost Gospodarja teme v rudniku, sem poklical potosiljskega hudica. El Senor Administrador se je stal; to pot ga ni spremljala lepa nečakinja. Brez dvoma me je zdaj imel za zrelega človeka. Pustil sem ga, da je gonil svoje skrivnostne nočne obrede, ne da bi ga vznemirjal s svojo prisotnostjo, toda ob njegovem

v resnici ni bil tako rožnat. V vsakdanjem življenju je bilo nekako težko, zaslužiti na lahek način denar.

Razen tega je bilo mami menda zmerom več od tega, da bi šel v kako redno službo, čeprav se s tem ukvarjajo samo idioti. Vsak dan uradne ure in v soboto pest kurje pičle! Pri takem poslu pač res ni nobenega dobička. To je samo vaba za zelence! Noben človek, ki ima kolkaj možgan, ne bo delal za druge in se pri tem pustil še porivati sem in tja, kakor se bo komu zljubilo!

Ko je Scud pred tremi leti končal šolo, se je pošteno trudil, da bi dobil delo. Toda časi so bili slabi in nobenemu fantu ni šlo po sreči. Potem so zaplavali s tokom, ki jih je nosil sem in tja in so kdaj pa kdaj mimogrede ujeli kak dolar. Naučili so se igrati poker in biljard in so izumljali nezmotljive »sisteme«. Edina težava je bila, iztakniti bedake, ki bi imeli denar in bi jim šli na ilmanice.

Scudu se je zdelo, da se vede sestra proti njemu prav sovražno. In če bo sčasoma postala mama še bolj čudna, nemara sploh ne bosta več trpeli, da bi stanoval doma. Onidve bi radi, da bi se vdinjal stricu Williamu Allenu v njegovem prekletem stavbnem podjetju, kjer garajo nekateri bedaki noč in dan, v mrazu in noči, da opravijo svoj akord. Zakaj naj bi bil še on tako zabiti? Toda nedvomno se je bilo treba kar hitro odločiti.

Ko je šel Scud mimo »Joeove kavarnice«, je uzri Pansy Brice, ki je sedela na barskem stolčku. Vstopil je in smuknil na sedež poleg nje.

»Kaj pa premišljaš, Baby?« Trudil se je, da bi govoril iz kota ust, pa se mu to posnemanje ni posrečilo.

»Da si videti presneto neumen!« mu je odgovorila Pansy s trdim nasmeškom. Bila je nekaj let starejša od Scuda in veliko starejša po izkušnjah.

»Baby — jaz — jaz potrebujem denar,« je priznal Scud. Kar olajšal je bil, ko je spet lahko govoril naravno.

»Ali pa ...«

»Ali pa — kaj?«

»Delo?« To strašno besedo je izgovoril, kot bi pomenila ostudno bolezen.

»Delo?« se je zahihitala Pansy. »Kakšen vic! Naš veliki svetovljan, ki bi bil najrajši hkrati glava in gobec svoje bande, govori o delu!«

»Ni treba, da se iz mene norčuješ, Pansy,« je rekel Scud jokavo. »Navsezadnje je treba imeti kaj za pod zob, ali ne?«

»Vsekakor.« Motrila ga je s trdim pogledom. »Kakšna misel! Stavim, da še nikoli nisi shajal z manj kot tremi obroki na dan. Nikoli v vsem svojem življenju!«

Pokimala je Nelly, ki je prinesel dve kavi.

povratku sem pred obema osuplima pomočnikoma in nadzornikoma Bonnetalliem bliskoma posegel v torbo na mulinem boku in potegnil na dan prgišče najčistejše rdeče rude.

Don Antonio me je z nasmeškom pogledal:

— Krasen primer, ki rekel... Vsebuje šestdeset do petinšestdeset odstotkov... Kaj ne, Senor inženir?

— Zares edinstven, sem odvrnil. Prav rad bi ga v Parizu na Sveto pokazal našim kolegom.

— Sjajna zamisel, mi je pritrdil. In pristavite, prosim: »S prav lepimi pozdravi Dona Antonia Lopez!«

Zatem sem bil slednji dan pripravljen, da bom pod posteljo našel morlica, toda razen mojega dopusta se ni zgodilo nič. Živ in cel sem odpotoval v Francijo. V Parizu je bila moja prva pot h gospodu Börschu, glavnemu šefu. Zadržana jeza me je kar kuhala, ko sem mu pripovedoval zgodbo o hudicu v rudniku. Poslušal me je, mrščil čelo in s svojo veliko dlanjo tolkel po pisalni mizi, potem pa, ko sem končal, je izbruhnil:

— Gospod Sabatini, zelo mi je žal... Sam sem vas izbral; Contran mi je bil porok za vašo tehnično sposobnost in vaša mladost me ni motila... Vendar se zdi, da vaša razsodnost ne odtehta vašega znanja... Škoda, da ste uprizorili sodni dan nad Pilcomayem...

— Ne razumem vas.

— Saj prav to vam očitam, je povzel. Ne razumete, da podjetje, kot je Pilcomayo, ne more delati, če si ni na dobrem s kakšnim Lopezom, ki je bog oče v svoji deželi.

»Izmislil si vendar kaj, Pansy!« je prosil Scud. »Ali pa ne moreš?«

»Jasno da morem. Tisoč stvari. Le to je, da bi pri tem potrebovala nekoga, ki bi bil malo starejši od tebe.« Ocenjujoče ga je premerila s strani. »Razen tega bi moral biti fant hladnokrven.«

»Sem že pravil!« se je bahal Scud.

»O tem nisem popolnoma prepričana.«

»Pri moji veri, da res. No, Pansy, na dan z besedo!«

»Poslušaj, Scud. Saj si čeden krempeljček, ampak to ti nič prida ne koristi. Kakega bedaka obereš za penny ali dva s sleparksco igro, to je pa tudi vse. Zakaj se skupaj ne polotiva česa boljšega?«

»Kdo? Jaz in ti?«

»Kdo pa?« Trenutek je oklevala. »Pa saj niti ne vem, ali hočeš?«

»Seveda hočem!« je hlastno zatrdil Scud.

»V tej prekleti luknji imam samo jezo!« je tiho pojasnila Pansy. »Policija mi postaja počasi neprijetna, razumeš? Kaj ko bi se oba skupaj zavlekla nekam drugam? Mislim, da bi midva lahko prav lepo sodelovala.«

»O, kajpada, Pansy!« je previdno pritrdil Scud.

»Ampak — midva? Kako pa?«

»Najprej si naloviva denar — in nato izgineva. Seveda morava skuhati nekaj poštenega.«

»Seveda, Pansy. Samo kaj?« Slutil je, da bi stvar utegnila daleč presegati njegove bedne kletne načrte.

»Pojdova. O tem bi se rajši pomenila zunaj.« Plaćala je in nato sta stopila v tiho ulico.

»Za vraga, Pansy, tak zini žela je nestrpno priganjal Scud.

»Čeden krempeljček si, Scud. Zdi se mi, da bi midva lahko prav dobro shajala. Misliš da ne?«

»Kajpada, prima bi se razumela,« je pritrdil nekoliko negodujoče, ker mu ni bilo jasno, kam s svojim besedovanjem prav za prav meri.

»Malenkosti niso zame; zate pa tudi ne. Če bova skuhalo dve ali tri poštene, lahko izgineva v Mehiko ali v Južno Ameriko ali na Južno morje — vseeno, kamorkoli želi Tam ni nobene policije, ki bi vohljala za človekom. In ti boš pri meni, kajpada, Scud?«

»Seveda bom pri tebi.« Vesel je bil, da je tema prikrila presenečenje v njegovih očeh.

»Prav preveč navdušen menda nisi,« je bistroumno uganila Pansy. »No, naj bo. Kljub temu ti bom povedala. Prijatelja imam, s katerim se kdaj pa kdaj sestaneva. Prihaja vsak mesec, ker ima tukaj nekatere poslovne opravke. Zelo veliko potroši, se pravi, da ima zadosti denarja. V glavnem mestu ima ženo in otroke. Najema

zmerom isto hotelsko sobo. O meni misli, da sem poročena. To sem mu dopovedala zadnjič. In ko bo prihodnjič prišel in bom jaz pri njem, boš ti planil v sobo. Mladi soprog, ki kar gori od želje, da bi dal zapeljivcu okusiti vso težo naših zakonov. Razumeš? Tega ne more pogoltniti. Zeno ima in sijajno službo. Torej te bo vprašal, za koliko dolarjev bi bil pripravljen pozabiti, da si ga kdaj videl. No, mali, kaj praviš?«

»Prekletlo, Pansy!« Scud je moral nenadoma pogoltniti.

»To je vroča zadeva in razen tega nič kaj novo!«

»Vem, da je stara, pa je kljub temu dobra. Vžgala bo!«

»Mogoče. Kaj pa, če postane dedec neprijeten, a? Saj to je čisto navadno izsiljevanje!« je šepnil Scud.

»Kaj misliš, da tega ne vem?« je odgovorila Pansy.

»Rekel si, naj si zate izmisliš kako prilžnost, ali ne? Sam se tako in tako domisliš samih bedarij!«

»Vem, vem,« je priznal Scud. »Ampak navsezadnje se ti ponudi kakša prilžnost pri vsaki stvari. Ze dolgo premišljam o tem.«

»Jaz pa sem ti predlagala prvovrstno kupčijo in ti se nenadoma izmikaš.« V njenem glasu je zvenelo zaničevanje.

»Tega nisem rekel, Pansy. Rad pa si ogledam vsako stvar z različenimi platki. Kaj če je dedec zakrknjen? Če me

Ne razumete, da si tam ne bi mogli najeti niti enega delavca, če bi si upali Lopezu le čisto rahlo namigniti o tem, kar ste mi zdajle povedali. Ne razumete, da bi vsi deželni časopisi, ki so v Lopezovih rokah, zagrnili vik in krik zoper tuje izkoriščevalce. Ne veste, da so mi vsi vaši predhodniki, vstehši Contrana, po vrsti pripovedovali to zgodbo, toda v nasprotju z vami so mi vsi modro svetovali, naj ostanem gluhi in slepi... Za njimi pa pridete vi: staremu potosiljskemu lisjaku nesete na nos, da vemo za njegovo triko; on ugotovi, da se v Parizu niti ne zganemo, in to mu je zagotovilo, da sme nezakazovano početi, kar se mu zljubi; ve, da jaz vem, in to mi spravlja v nemogoč odnos do njega: naš molk pa ga bo poslej opravičil, da bo podvojil zahteve... Vse to je vaše delo. (Pozvonil je tujci.) Prinesite mi kartoteko gospoda Sabatinija. Pogledati moram, če imate za primer odslavitve pravico do pol ali enoletne odpravnine... Nimate sreče: samo pol leta dobite... Zbogom, gospod Sabatini!

In tako sem šel s Pilcomaya. Izbruhnila je vojna. Poklicali so me... Stiri leta artilerije... Komaj sem bil demobiliziran, sem si moral poiskati novo službo, še tem bolj, ker sem se bil šestnajstega leta, za časa dopusta, oženil... Sprva sem mislil, da ne bo po tem masovnem klanju nič lažjega, kot najti primerno mesto. Pa saj več prav tako kot jaz, da so v Svetu rudniške uprave zmeraj isti ljudje. Kmalu sem spoznal, da se bo povsod, pa naj se obrnem kamorkoli, našel kakšen starec, ki se bo popraskal za ušesom in krehnil: »Čakaj, čakaj... Sabatini?... Nekaj sem že čul o tem fantu... Aha! Saj res, stari Börsch je pravil... Ojej, trda glava je to, zaletel, ki jim je napletel nič koliko nerodnosti na Pilcomayu... Ne, ne, poiščimo si drugega!«

Tako mi je nekajkrat spodletelo. Naposled sem obupal nad sijajnim mestom in sprejel povprečnega. Toda ležišče je bilo reвно in ko je cena rudni padla, ga lastniki sploh niso hoteli več izkoriščati. Znova sem se znašel na cesti. Jest ji je bilo treba; in otroci predvsem. Neki prijatelj mi je sporočil, da bodo v Tinitu odprli rudnik. Za petdesetletnika, ki je v mladosti verjel v veliko kariero, to kajpak ni preveč blesteče, toda navsezadnje — kaj pa že pomeni kraj, kjer preživiš nekaj badnih let...? Če jemlješ stvari s troho filozofije, je navsezadnje vseeno, pa kopljí veliko luknjo v Boliviji ali majhno v Alžiru... Mar ti ne bi rekel isto?

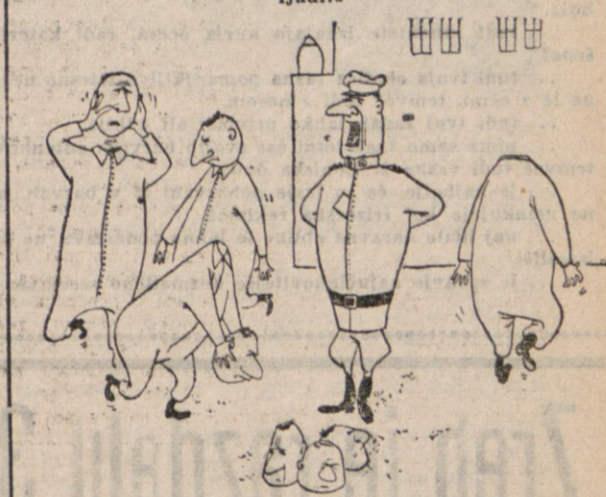
Ko se je vlak nekaj minut kasneje ustavil na neznaní postajali, je Sabatini izstopil. Arabec, ki ga je čakal na peronu, mu je odvezal kovček, in četudi ga nisem nikoli več videl, sem velikokrat mislil na človeka, ki je zgrešil življenje same zato ker ni pravičasnó spoznal, da je treba na tem prekletem planetu tudi hudicu pustiti prostorček.

Prevedla G. Jakopin

Pred nemško oborožitvijo

»Na, gospodje, najprej bomo iz vas napravili spodobne ljudi!«

»Vse nepotrebno oddajte tukaj!«

vpraša, kdaj in kje sva se poročila in če bo hotel videti papirje... Prekieto, Pansy, to je navadno izsiljevanje!«

»Če bo res začel s tem, bo prišlo na dan, da sem šla z njim spat. Jasno, da bo prišlo na dan. In to popolnoma zadošča, da ga onemogoči pri njegovi firmi in družini. Ali res misliš, da bo tvegal kaj takega?«

»Ne, pravzaprav ne!« je priznal Scud malo bolj zaupljivo.

Nekaj sekund sta molče korakala drug poleg drugega. Pansy je čutila, da svojega sobesednika še ni do kraja opogumila. Zato je poskusila drugače.

»Če se bo dobro isticlo, nama bo zelo lepo.« Napravila je kratek premor in nenadoma ga je poljubila. »Saj me imaš rad, ali ne, Scud?«

»Ja — ja, seveda. Zelo rad te imam.« Ta obrat ga je nekoliko zmedel.

»No, prav, potem ti bom stvar kolikor mogoče olajšala,« je obljubila Pansy. »Preskrbi si kamero in blišče. Potem plani ravno pravi trenutek v sobo in napravi nekaj posnetkov, razumeš? Prihodnji hip lahko že izgineš, jaz pa bom rekla: 'To je bil gotovo moj mož, ta ljubosumni hudic!'. Potem bo hotel imeti film in jaz bom pripomnila, da bi ga nemara lahko izvalila iz tebe, da pa taka stvar ni poceni. Razumeš? Tebi dedca ni treba niti pogledati, niti z njim govoriti. Ti samo fotografiraj in izgini. Ali bo to šlo, Scud?«

»Pa jasno!« Čutil je neizmerno olajšanje, zdaj, ko je bil videti njegov posel tako poenostavljen. »Mislim celo, da bo tako veliko bolje. Na ta način ga bova pošteno pritisnila.«

Se nekaj časa sta razpravljala o vseh podrobnostih tega novega načrta. Scud je bil razburjen in nekoliko prestrašen, ko se je tako nenadoma znašel pred tistim, kar je imenoval svoj »veliki čas.«

Ko se je sezul in se spizlil po stopnicah stare Brimmove hiše navzgor, ga je obhajala nekaka temna slutnja. Zdaj, ko je bila energična Pansy daleč, se mu našt ni zdel več tako obetaven. Pri vseh svojih drobnih lopovščinah ni bil še nikoli prekoratil meje. In nenadoma se mu ni zdel nobena stvar dovolj važna, da bi jo zamenjal za jezo zakonov.

Oziral se je po svoji sobici, po tem edinem domu, ki ga je kdaj poznal. Nemara se vendarle še za nekaj časa lahko zateče sem. Pansy je govorila o tem, da bi pobegnila v Mehiko ali v Južno Ameriko. V svojih načrtih ni nikoli zasledoval tako konkretnih in oddaljenih ciljev. Če pa se bo udeležil te stvari, ki si jo je izmislila Pansy, bo zares prekoratil mejo. Potem bo pravi gangster in Pansy bo njegova gangsterska ljubica. Nemara bosta v Mehiki lahko otvorila blazno eleganten klub z igralnico in kabaretnimi točkami. In on bo sedel v fantastični pisarni s tajnimi omarami in vzdignimi safeji. Od časa do časa pa bodo prihajali njegovi fantje in mu poročali, kako potekajo stvari v igralnicah. Ja, na ta način postopajo vse »velike živine« v filmih.

Ko je prišel Scud v svojih premišljevanjih do te točke, se je nenadoma spomnil, da je lačen. Spizlil se je po škripajočih stopnicah navzdol.

»Si ti?« se je zasiljal iz sobe materin glas.

»Seveda, kdo pa drugi?«

»Nekaj grizljajev sem ti postavila na kuhinjsko mizo,« je rekla, da bi mu pokazala pravo smer. »Samo ne zbudi sestre!«

Scud je stal pri mizi in žvečil, ko je nenadoma začutil kesanje, ki ga je presunilo kot boleč vbodljaj. Mama je bila resnično dobra duša, ki je storila vse, kar je bilo v njeni moči. Če se bo naposled vendarle odločil, da izvede tisto stvar, ji bo vsak mesec nekaj pošiljal. Nemara sto dolarjev. Ah, kaj, to je premalo! Tri sto dolarjev bo ravno prav. Ponosna bo nanj; seveda ni treba, da bi vedela, kako je prišel do bogastva.

Scud je žvečil zadnje grizljaje kruha s klobaso in se nato vzpel v gornje nadstropje. V mislih so se mu motale prikazni črnih avtomobilov, igralnic in tajnih safejev, v katerih leže nakopičeni sopi bankovcev.

Drugo jutro — ali, pravzaprav, drugo popoldne — je vstal Scud zelo zamišljen. Rešiti je moral vprašanje fotoparata. Mogoče mu bo uspelo, potegniti mater na kraj in jo previdno pregovoriti, da mu bo nekaj malega posodila. Na sestro ni bilo misliti. Ze večkrat mu je pomagala z majhnimi vsotami, ki jih še ni vrnil.

III. LJUBLJANSKI FESTIVAL

Od 11. VI. do 14. VII. 1955 bo v Ljubljani v okviru proslav ob 10-letnici osvoboditve Ljubljane III. ljubljanski festival. Na sporedu so dramske, operne, baletne, koncertne in folklorne prireditve. Sodelujejo najodličnejši solisti in umetnostni ansambli Jugoslavije. — Skupno 28 prireditev.

Za to prireditve razpisujemo dva abonmaja: A in B.

VSTOPNINA:

ZA ABONMA A ALI B: Sedeži I. skupine: 3200 din. Sedeži II. skupine: 2400 din. Sedeži III. skupine: 1600 din.

Vstopnina je plačljiva v 4 enakih obrokih od aprila dalje. — Pripominjamo, da je abonmaj-ska vstopnina znižana za 20 odstotkov.

Za prireditve, ki niso vključene v oba abonmaja, bo možna rezervacija vstopnic po normalni vstopnini.

Festivale prireditve bodo v Križankah, v Unioni, Slovenski filharmoni, Opri, Drami in na Rotovžnem dvorišču.

Interesanti naj se javijo v festivalni pisarni, Dalmatinova 15, hotel Turist, vsak dan od 10. do 13. ure.

Ne pozabi, da ...

...tudi najlepše nylonke ne učinkujejo očarujoče, če se vidi skozi prozorno tkanino nenegovana koža, črne dlačice, mozolji in krčne žile.
...tudi najlepši izrez ni omamen, če odkriva mlahavo in velo polt.
...tudi najlepši klobuk ne pokrije mastnih, nenegovanih in slabo počesanih las.
...tudi najlepši prstani niso zapeljivi na prstih s črnim žalnim robom.
...tudi najboljše krojena obleka ne pride do izraza zaradi slabo krojenega perila.
...tudi najelegantnejši kostum ne napravi zaželenega vtisa ob slabi drži in nelepah kretnjah.
...tudi nepopolno raščeno telo lahko precej »popravi«
z dobro krojenim nadržkom in pasom.
...tudi najlepši čevlji niso več lepi, če jih kvari slaba hoja.
...tudi sandalete izdajajo kurja očesa, radi katerih šepaš.
...tudi tvoja okolica zazna pomanjkljivo telesno nego ne le z očmi, temveč tudi z nosom.
...tudi tvoj zadah lahko privlači ali odbija.
...nima samo vsak letni čas svojih barvnih otenkov, temveč tudi vsaka življenjska doba.
...je najbolje, če so lasje pobarvani le v barvah, ki ne učinkujejo kot frizerska reklama.
...naj čisto naravne oblike le lahko podčrtava, ne pa izmalči.
...je zdravje najučinkovitejše kozmetično sredstvo.

Za lepše sožitje

Kdo pač ne pozna tistih ur, ki se v neskončnost počasi vrstijo druga za drugo, zagrenil pa jih je prepri v družini? V jezi izrečeni očitki in grenke besede so padale brez premisleka in obžalovanja, pot do poravnave pa je trda in dolga. A še po poravnavi ostane med zakonca bradek spomin na prepri.

Se nespornost v družini res ni mogoče izogniti? Kaj so najpogostejši vzroki preprirov? Kdo naj jih poravnava in s kakšnimi sredstvi? Se zavedamo, kako kvarno vplivajo na otrokovo duševnost? Je po poravnavi prepri res spet vse dobro? Tako se vrstijo vprašanja — odgovori pa so težavni, rešitve zamotane. Polkusimo odgovoriti vsaj na najpreprostejša.

Večini preprirov se da izogniti. To lahko potrdijo posamezniki, žal vse prerediti ni mogoče. Če se v družini, ki se lahko pohvali, da se s svojim zakoncem nikoli ne kregajo. »Kako je to mogoče?« bi jih povprašali, odgovorili pa bi nam: »Seveda ni mogoče, da bi se v vsem vedno popolnoma ujemala in bila enakih misli. A ko izmenjava o spornem vprašanju svoje misli, se podrobno in mirno pomeniva, kaj kdo od naju

misli, tehtava in razpravljava, kaj je bolj prav. Ko ta ali oni nekoliko popusti, skleneva o spornem vprašanju rešitev, ki je obema prav.«

Tako redki preudarni zakonc. A večina? Če spoznata, da v nekem vprašanju ne soglašata, nihče neče popustiti. Tisti, ki navadno prevladuje, s povzdignjenim glasom obvlada drugega zakonca in mu s silo podtakne rešitev spornega vprašanja, v podkrepitev pa najpogostejše pribije: »Ugovora ne trpi! Tako bo — in nič drugače!« Podrejeni zakonec se navidezno pokori močnejšemu, v sebi pa seveda nikakor ne more iti preko krivice, ki mu jo je oni s tako odločitvijo prizadejal. V odnosih med njima je senca, ki se le prav počasi krajša.

Prepri imajo najpogostejše korenine v očitkih: očitki zaradi zapravljenega denarja, očitki iz nezaupanja ali ljubosumja, očitki zaradi slabega ravnanja, nepravilne vzgoje, otrokovih prestopkov, kvartanja, pijančevanja, površnosti, službene vneme, udeležbe na vsaki tekmi itd. Pomisliti pa tisti, ki drugemu nekaj očita, če je očitek res utemeljen? In kaj hoče z očitkom doseči? Če ženo očita izostajanje od doma, ni li delno tudi njena krivda, da ni temu drugače? Se kritično vpraša, če je storila vse, da bi bil mož dom res prijeten in bi ne iskal razvedrila izven njega? Je poizkusila najprej poizvedeti, kje se je mož zadržal pozno v noč, zapredel mu naprti vse grehe,

ki si jih je zamislila v trpkih urah čakanja? Poizve mož na primer najprej, kaj je ženo tako zapolnilo, da ni uspela pravočasno pripraviti kosila? Če očita drug drugemu krivdo za otrokove prekrške, se vpraša, če sta oba dovolj poskrbela za otrokovo vzgojo, mu posvetila dovolj časa in mu pomagala preko težav, v katerih je rabil njuno pomoč?

»Kadar sem jezna, štejem preudarno do deset: jeza me mine in moža lahko spet mirno ogovorim, čeprav sem malo prej hotela navaliti nanj s kopico očitkov,« je nasvet neke žene, ki se tudi lahko pohvali, da z možem mirno rešuje spore. Ta njen nasvet pove, da je največji vzrok preprirov ta, da se ne obvladamo in ne pomislimo, če so očitki utemeljeni in če ni krivda tudi na nas samih. V miru tudi ne izrečemo besed in misli, ki bi se jih pozneje morali sramovati pred samimi seboj in zakonskim tovarišem, razen tega pa ima v prepri vedno prednost tisti, ki se obvlada in tudi na napade mirno in preudarno odgovarja.

Težko je odločiti, kdo naj spore poravnava. Veljalo naj bi pravilo, da tisti, ki jih zakrivi. A prav krivca je težko najti, saj je le redkokdaj krivda le na enem izmed zakoncev. Gotovo, da prvi popusti tisti, ki je manj svojeglav; a morda tudi temu nekoč začne pričeti presedati, prositi ženo — moža, da naj odpusti in pozabi v jezi izrečene besede in očitke. Namesto teh besed mnogokje nastajajo novi prepri, novi očitki in nadaljnja nesoglasja, ki dobivajo vse globlje korenine in jim je konec popolna odtujitev. Preudarni zakonci bo torej s tehničnimi dokazi ovrgel očitke zakonca, po potrebi priznal svoj del krivde, hkrati pa ne bo čakal besed globokega kesanja, zlasti ker ve, da so take besede pogostokrat le sredstvo za doseg poravnave spora, ne pa iskreni izrazi obžalovanja. Zavedal se bo, da s trmastimi

V južnih krajih je toplo greje sonce. Bliza se doba kopanja in počitnice. Moda že skrbi za nove kopalne obleke: dve vam kažeta naši slik!

molčanjem in zavračanjem poravnave še bolj rahla že dovolj zrahljane zakonske vezi. Skratka, ne bo se vedel kot užaljeni otrok, ki ga je z darilom treba podkupiti, da pozabi svojo užaljenost.

Poglavje zase je prepri s pijanim zakoncem. Najsi je to najtežji problem, bi zanj veljalo edinole pravilo: Ne prepiraj se z možem, če je pijan. V pijanosti je brutalen, nepremišljen in bi ti storil silo, kar bi obžaloval, brž ko bi se streznil. Potrebno je, pogovoriti se z njim odločno in dokončno, a besede zaležejo le, če je trezen. Da pa bo ostajal trezen, mora žena sama najti poti, da ga odvrača od pijančevanja; miren, vzoren dom, kamor čede povabimo moževe znanke, bo morda pri nekaterih naredil največ.

Bolj kot zakonca so mnogokje ob preprih prizadeti otroci. Če si vprilo njih očita hude prestopke, obmetavata z nepremišljenimi očitki, pogostokrat celo posviki in kletvicami, se otrokovo zaupanje v starše more tako zrahljati, da ga pozneje nobeni vzgojni prijemi ne morejo več popraviti. Otrok se ne bo odtujil n. pr. le očetu, ki je do matere surov, ampak tudi materi, ki naj bi imela nad sabo tako hude pregrehe, kot jih ji očita oče. Se pogostejše bo postal vase zaprt, nesrečen, raztresen, nervozen in do njih neiskren. Kdor torej v družini izzove prepri, naj se zaveda, da ne žali le zakonskega druga, ampak si odtuja otroka, ki ga pozneje z ničemer več ne bo mogel prepričati, da besede, ki jih je izrekel v jezi, niso bile resnične ali resno mišljene.

LIJA

demo kaj kmalu do zaključka, da je razen omenjenih skrajnosti prinesla pomladanska moda tudi mnogo lepega in uporabnega, mnogo zanimivih in domiselnih nadrebnosti in predvsem obrisi, ki ustrezajo, kot se zdaj morda še nekoliko neverjetno sliši, mnogim različnim postavam.

Čprav smo torej sprva nekoliko skeptično in po stari navadi čez novo modo spet zabavljamo, smo je lahko kljub vsemu kar veseli. Iz morja novih idej bomo lahko brez težave ujeli na svoj trnek kak ljubek in okusen »dernier cri à la Paris.«

EVA

LINIJA - A ni tako nemogoča

Linija A, kakor si jo nekateri predstavljajo ...

Zakaj dikтира modo vedno le Pariz? Zakaj ne London, Rim, Berlin ali New York? Tudi druga modna središča pripomorejo k dovršenosti modne slike našega časa, tu in tam uveljavijo tudi kako posebno majhno regionalno novost, umirijo pretirane pariške domisleke in izdelujejo obleke, ki jih je kljub pečatu vladajoče mode lahko nositi. Toda prav to je tisto: drugi delajo OBLEKE, Pariz pa ustvarja MODO.

V velikih laboratorijih pariške šahte coutures retuširajo dvakrat na leto z genialno roko in z napačnimi živci podobno žene. Imena slavnih modnih ustvarjalcev so kakor imena velikih filmskih zvezd in od njihovega talenta in fantazije je bolj ali manj odvisna vsa oblačilna industrija, svetovna, ali vsaj evropska konfekcija, pa tudi veselje, navdušenje, skrb in želje žena, ki so radi lepo oblečene. In to ni majhna reč.

... in kakršna je v resnici

Da vas čas ne bo prehitel

Menili smo, da bo leto minilo brez zime, brez hudega mraza in snega. Vrtičkarji so se že pridno poprijeli dela na vrtičkih, da bi čimprej kaj pridelali. Snega pa je nato zapadlo dosti in pomlad se je po vrtovih občutno odmaknila. Vsa začetna dela po vrtovih so obstala.

Sedaj, ko je sneg že skopnel pa se je treba takoj lotiti dela na vrtovih. Nemudoma je potrebno pripraviti semena za zgodnjo setev (peteršilj, korenje, berivko, radič itd. itd.), pregledati vrtno orodje, napraviti vrtno skico, kako dobo vrtno gredico koristno izkoristiti in v podobno. Nujno je ugotoviti kaljivost semen, ki so nam ostala od lani. Pregledati je, kje bo sneg najprej skopnel, da bomo zemljo lahko hitro prelopatili in zasejali. Ob sončni strani pod marelicami je kaj zavarovan prostor za zgodnjo setev berivke. Varovati pa jo moramo pred vrabci, ki se na njej radi pasejo, saj takrat ni dosti drugega zelenja.

Kaže, da bo spet težava z

zgodnjimi sadikami. Pripravimo si skromno zaprto gredo tako, da na štiri deske, ki jih bomo prislonili na osem v zemljo zabitih kolčkov in na zunanji strani obsuli z zemljo, položimo kakršno koli okno ali tudi samo šipo. Tu bomo lahko črna pridelali dovolj paradiznikovih sadik ali paprik in drugih sadik za svoj mali vrtič. Pomagamo si lahko tudi s primernim zabojnikom, v katerega bomo sejali in ga prenašali na sonce ter varovali pred hladom in senco. Pozneje pa pred slano. Ni potrebno, da so vrtičkarji glede sadik navezani le na poklicne vrtnarje in na dovoz na trg.

D. K.

Verjemite ali ne, oblečena je v »nafto«. Ta mlada ženska nosi obleko, modre čevlje, ogrlico in zapestnico, kar vse je bilo napravljeno iz raznih izdelkov, ki jih pridobivajo pri predelavi nafte. Obleka je izdelana iz terilina

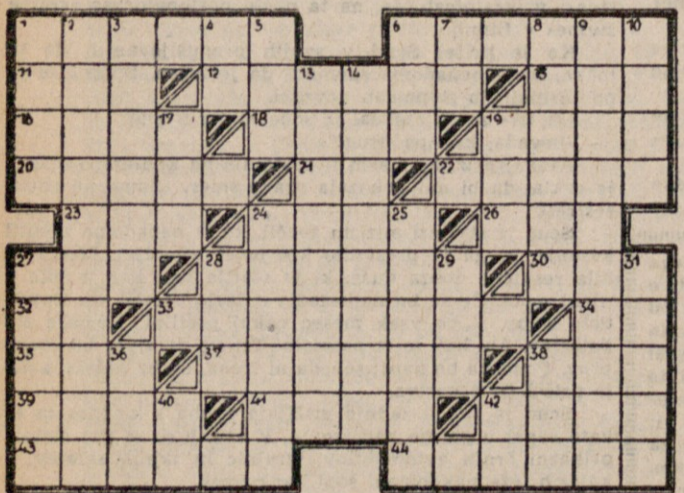
Zreb je razdelil 30.000 din

V petek ob 11.30 se je v prostorih našega uredništva sestala komisija, ki je izvedla žrebanje nagrad, razpisanih v zadnjem ugankarskem nagradnem razpisu. Razen zastopnikov uredništva so v komisiji sodelovali tudi nekateri povabljeni reševalci:

Lidija Tomšič, Ljubljana, Zg. Kašelj, Alojz Trampuž, Ljubljana, Vilharjeva 37, Andrej Perne, Kranj, Titov trg 11, Jože Regent, Ljubljana, Gosposka 3, Milan Verbič, Ljubljana, Poljski nasip 40. Vseh rešitev je do postavljenega roka prišlo 2761. Zreb je nagrade razdelil takole:

- I. nagrada 8000 din:**
Vilbald Kuštrin, Ljubljana, Prelovcva ulica 6.
- 2. nagrada 6000 din:**
Slavko Kocjan, Ljubljana, Trubarjeva 67.
- 3. do 5. nagrada po 1000 din:**
Zlata Geršak, Kranj, Planina, Blok 2, Kristina Horvat, Kamnik, Zaprice 1, Nada Mrzlikar, Ljubljana, Prijateljeva 1.
- 6. do 10. nagrada po 800 din:**
Zlata Zupančič, Boštanj ob Savi 33, Dolores Stražar, Ljubljana, Celovška 14, Vasilko Kocuvan, prav. referent, Maribor, Ulica talcev 23, Silva Jesenšek, Senovo pri Brestanici, Jernej Kovač, Ljubljana, Hirska ulica 14.
- 11. do 20. nagrada po 500 din:**
Stefan Božič, Radovljica, Ljubljanska 31, Miro Prus, Slovenj Gradec, Gradbeno podjetje, Ciril Krek, Dolenja Ravan, p. Poljane nad Skofjo Loko, Sonja Beretič, Ljubljana, Gornji trg 27, Jernej Habjanič, Maribor, Cesta zmage 65, Jakob Lah, Maribor, Glavni trg 12, Zora Palčič, Zagreb, Galjufova 14-I, Mara Topolovec, Šoštanj, Bronka Dolinar, Ljubljana, Rožna dolina c. X, št. 27, Stane Matjan, Vir 3 pri Nevljah, p. Kamnik.
- 21. do 30. nagrada po 400 din:**
Lojzka Cergol, Ljubljana, Dravelska 33, Vida Strukelj, Kranj, Stražišče 115, Roza Cichocki, Ljubljana, Trdinova 5, Slava Perpar, Trbovlje, Ulica 1. junija 16, Stanko Ljuba, Ljubljana, Robova 15, Ignac Nadrah, Višnja gora 26, Jože Nograšek, Ljubljana, Cesta dveh cesarjev 387, Alfred Hojnik, Ljubljana-Polje, Umobolnica, moš. odd. I, Andrej Perne, Kranj, Titov trg 11, Hari Cop, Trbovlje, Kolonija 1. maja št. 18.

Nagradence iz Ljubljane prosimo, naj dvignejo svoje nagrade v našem uredništvu v ponedeljek, 4. aprila od 10 do 12, drugim bomo nagrade poslali po pošti.

Besede pomenijo:

Vodoravno: 1. omamen; 6. obrtnik; 11. tako pravijo Hrvači glavnemu mestu ene izmed evropskih držav; 12. pristaniške naprave; 15. žuželke; 16. nordijsko božanstvo; 18. okrepčevalnica; 19. živali z rilci; 20. dajalnik; 21. nota; 22. tretji (fr.); 23. dedna zasnova; 24. žensko ime; 26. številčna predpona; 27. del telesa; 28. reka v Dalmaciji; 30. kratica za Osvobodilna fronta Slovenije; 32. znak za srebro; 33. razkosavati, grobo ravnati s kakšno stvarjo; 34. veznik; 35. španski narodni junak; 37. prometna sredstva; 38. okrajšano žensko ime; 39. rečna riba ostrž; 41. ljukovalna oblika ženskega (tudi moškega) imena; 42. kobila

pri mostu; 43. diktati; 44. analogija.

Navpično: 1. del sita; 2. vzgojitelj; 3. pravilna beseda za »predbacivanje«; 4. pesem; 5. kratica za narodnoosvobodilna borba; 6. hudobne; 7. vprašalnica; 8. bikoborec; 9. znanstvenik, ki se ukvarja s fizikalnim ustrojem zvezd; 10. del naslova verskega poglavarja muslimanov v Jugoslaviji; 13. drobno, brleče svetilo, tresti se; 14. ponujen; 17. beograjski tednik; 19. morská žival; 24. časovni prislov; 25. barvna surovina; 27. eden največjih učenjakov srednjega veka, po rodu Anglež; 28. ves, nepoškodovan; 29. oče; 31. stvarstvena stopnja; 36. glasbeni pojem; 38. hrv. veznik; 40. nikalnica; 42. pijaka starih Slovanov.

Prihodnič nov nagradni razpis

PERION za volno **PERION** za svilo **PERION** za nylon **PERION** za perlon **PERION** za fine tkanine

Sneg kopni - smučarjem pa še vedno ne manjka skrbi

Letošnja smučarsko sezono je začel »Slovenski poročevalec« s svojo hvalevredno akcijo pod geslom »Smuči v osnovne šole!« Marsikateri pametna pobuda je bila izrečena, šolniki in starši so bili opozorjeni na to, da je zimski šport biološka potreba moderne mladine, ponekod so že vneto pripravljali smučarske tečaje, toda klanci so ostali vse do konca zimskih počitnic zeleni.

Na sneg smo čakali vse do sredine februarja. Po eni strani tudi prav, kajti kdo ve koliko tisoč otrok si je želelo smučati, stremena, palice in vse tisto, kar je potrebno za veselje na snegu... in koliko tisoč staršev je bilo v skrbeh zaradi draginje in športnih trgovin.

In ko je za konec sezone vendarle zapadel sneg, so ljudje prelozili nakup smučarske opreme spet tja na november ali december. Treba bo kajpada varčevati, kajti v družinah z otroki ni nikoli denarja na pretek. Upajmo, da bo z akcijo »Smuči v osnovne šole« prihodnjo zimo kaj več sreče!

Kljub temu, da so z nakupovanjem smučarske opreme težave (saj stane celotna oprema za odraslega 39.200 dinarjev), se je življenje po slovenskih smučiščih tik pred koledarsko pomladjo zelo razživelo. Gorenjci so imeli na svojem smučarskem zletu 9000 mladine na smučeh, učitelji osnovnih šol pa so v nešteti krajih organizirali »športni dan« in pripeljali po 50 in več smučarjev in sankarjev. Nedvomno je to dobro znamenje, ki priča o dobri volji in razumevanju.

Ponekod so letos pritegnili klziskošportnemu udejstvovanju tudi večje število delovnih ljudi. Ker je smučarska oprema predraga in ker zahteva smučanje nemalo sistematične vadbe, so se odločili za sankanje.

Moderna žena uporablja vedno le parfumerijo

LUXO

Luxol

ZA SLOVO OD STARKE ZIME SE RAZCVEL JE MULEJ TINE

BREZ VEČJIH NAPOROV JE TUDI SLAVICA ZUPANČEVA DOKAZALA, DA JE ZA CEL RAZRED BOLJŠA ODPOTALIH TEKMOVALK

TINEČEK JE V VSEH ALPSKIH DISCIPLINAH ZASEDEL 1. MESTO

ČEŠKA LOKO "TIVA, ZATOPEK" JE NA KROSU ZA POKAL LISTA HUMANITE PUSTILA VSE DRUGE "MAŠINE" ZA SABO

BRANIK: ULJANIK 2:1

BRANIK JE V PULI USPEŠNO STARTAL V DRUGO POLOVICO PRVENSTVA V SLOVENSKO HRVATSKI NOGOMETNI LIGI

ZA USAK GOL POSAVCA JE DOBIL BRANIK PO 4 TOČKE

ZATOPEK JE PRETEKEL PROGO V ČASU 35 MIN 15"

FLORES

sadno likerski kombinat, AJDOVŠČINA

Razpisuje natečaj

za najboljše preimenovanje dosedanjega naslova naše tovarne: »FLORES«.

Novi naslov naj karakterizira osnovno dejavnost tovarne, t. j. proizvodnjo sadnih in povrtninskih izdelkov: marmelad, džemov, kompotov, sadnih sokov in sirupov, paradižnikove meze ter alkoholnih izdelkov kot: žganj, likerjev in močnih pijač vseh vrst.

Podjetje prodaja svoje izdelke po vsej državi, jih izvažajo, zaradi česar naj bo njeno novo ime blagovno, t. j. lahko izgovorljivo v našem in tujih jezikih ter naj vsebuje največ 6 do 7 črk.

Vsak udeleženec natečaja naj pošlje predlagani novi naslov na naslov tovarne v Ajdovščini in označi svojo rešitev s šifro. Zapra kuverta naj bo naslovljena na komisijo za preimenovalje tovarne.

Rok dostave vseh rešitev je do dne 15. aprila 1955 popoldne.

Za najboljše naslove, ki jih bo izbrala žirija za preimenovalje podeli tovarna naslednje nagrade:

I. nagrada 50.000 din v gotovini, II. nagrada 25.000 din v gotovini.

Poleg obeh razpisanih nagrad si pridruže tovarna pravico odkupa še eventualnih prikladnih naslovov.

»FLORES« Ajdovščina.

Če imaš svoje na tujem narači jim

Rodno grudo

GLASILO SLOVENSKEGA IZSELJENCEV izdaja ga SLOVENSKA IZSELJENSKA MATICA LJUBLJANA - CANKARJEVA 5/I.

Na Jesenicah smo dobili prvo sankarsko organizacijo, za katero je zelo verjetno, da bo igrala nekoč zelo pomembno vlogo v zimskem športu naših delovnih ljudi.

Najvažnejša prireditev letošnje sezone je bilo tekmovanje srednjeevropskih skakalcev za pokal Kongsberg. Ob že priložnosti se je izkazalo, da je skakalni šport med našim ljudstvom zelo popularen, saj je bilo na prireditvi v Ljubljani 15.000 gledalcev, dan pozneje v Mariboru 20.000, v Celju pa spet 10.000. Te številke niso brez pomena.

Nase množice že poznajo Jeneza Poldo, vedo za njegove uspehe doma in v inozemstvu in jih celo zanimajo ocene za stil skakanja. Ljudje poznajo tudi Rogljo in Zidarja, poleg Rudija Finžgarja, seveda. Treba bo popularizirati še Adlešiča, Goršiča, Matulja, Krznariča, Gašperšiča, Saksida, Gornjancina in lepo vrsto drugih, da bo na skakalnih tekmah še več povezave med tekmovalci in ljudstvom. To bo razmahu skakalnega športa vsekakor v prid.

Pomemben korak naprej pomeni nova Bloudkova skakalnica v Ljubljani. Odslej ne bo treba za vsako večjo prireditev v Planico, odslej bo zelo verjetno Ljubljana jugoslovanski center skakalnega športa. Treba bo zgraditi še vrsto manjših skakalnic, hkrati pa bo treba poskrbeti tudi za gledalce. Kdor gleda skoke »od spodaj«, s prostora okrog izteka, ne vidi ničesar, nikakor ne more doživeti niti lepote, niti dolžine, niti drznosti smučarskega skoka. Zato bo treba obdelati svet ob doskočišču skakalnice in pripraviti primerna stojišča ali celo tribune za gledalce. To velja seveda za vse naše skakalnice, ki so v bližini večjih naselij.

Tudi v Holmenkolnu so začeli s skromno skakalnico in s stojišči okrog izteka, danes imajo že veličanske tribune in prostora za 100.000 gledalcev.

KONEC PLANIŠKE TRADICIJE?

Ali bo zdaj, ko imamo smučarske skakalnice v mestih, konec planiške tradicije? Ali bodo še kdaj vozili posebni vlaki v dolino smučarskih skakalnic?

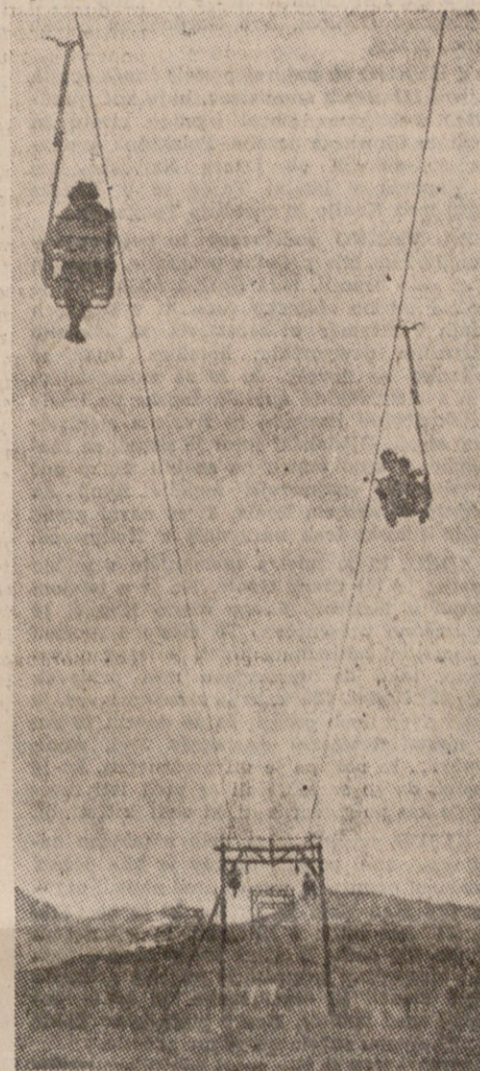
Resnica je, da je letos zanimanje za Planico v veliki meri popustilo. Tekmovanje za pokal Kongsberg bi moralo biti na 80-metr-

ski skakalnici v Planici, vendar je prispele tja samo okrog 1000 gledalcev. Kaj bo torej v bodoče s Planico, ali bo dobila obiskovalce samo vsako tretje leto, ko bodo poleteli na 120-metrski skakalnici?

Usoda Planice in njena tradicija je odvisna od splošnega razmaha in vzpona skakalnega športa pri nas. Začeti je treba pri začetku, to je pri navdušenju osnovnošolske mladine za skakalni šport. Če bodo vzgijali po Sloveniji sto in sto mladih skakalcev, če jih bodo znali športno vzgojiti in športno izobraziti, tedaj bomo imeli kaj kmalu veliko izbiri za nastope v Ljubljani, Celju, Mariboru in drugod, tedaj bodo velike skakalnice v Planici naravna potreba vrhunskega razvoja.

In če bodo gledalci navdušeni na prireditvah na »manjših« skakalnicah, če se bodo živo zanimali za vrsto domačih kandidatov za »velikanko« v Planici, bodo spet potrebni: Putnikovi posebni vlaki. Seveda bo treba v ta namen kaj več storiti. Mislim, da bi morali vsako leto pripraviti obe veliki skakalnici v Planici ter nuditi tekmovalcem primeren trening. Tako se ne bi zgodilo (kakor se je letos), da je ostala Planica neizkoriščena. Velika planiška skakalnica je bila draga, vanjo je vložen ljudski denar, to pa pomeni obveznost!

Računati moramo z dejstvom, da smo v alpskem smučanju in v tekih zaostali za

Takole se bomo vozili na Vitranc

Geza Maroczy: Takole sem začel...

(Nadaljevanje in konec)

ZMAGA V HASTINGSU

Na stranskem turnirju se je za mojstrski naslov potegovalo 32 kandidatov. Razdelili so nas na štiri skupine po osem igralcev, štiri zmagovalci pa bodo igrali med seboj. Moja grupa je bila najmočnejša. V njej je sodeloval Owen, ki je v svojih mladih letih igral dvoboj s slavnim Morphyjem. Z Owenom sva se s 6 točkami znašla na prvem mestu in sva zato morala igrati še odločilno partijo. Zmagal sem in se uvrstil v finale z zmagovalci ostalih skupin. Ti niso bili tako močni kakor Owen, Nemeč Cohn in Holandec Loman sta bila šibka nasprotnika, z Angležem Atkinsom pa sem remiziral. Tako sem z 2 in pol točke osvojil prvo mesto in dobil mojstrski naslov. Moja družina in hitra igra, prepletena s kombinacijami je vsem ugajala in splošno mnenje je bilo, da bi moral igrati na mojstrskem, ne pa na stranskem turnirju. Simpatični Anglež, ki mi je prepustil svoje mesto na turnirju, je ves čas sedel poleg mene in se z zadovoljstvom tolkel po kolienih: »Saj sem vedel, saj sem vedel!« Moje zmage je bil prav tako vesel, kakor bi sam zmagal. Dr. Tarrasch me je odkloval s tem, da me je povabil na veliki mojstrski turnir v Nürnbergu za prihodnje leto. »Mladi prijatelj!« je rekel, »vidim, da imate v sebi preveč ognja in se preradi spuščate v tvegane žrtve. Sprejmite od mene to knjigo in jo temeljito preštudirajte, ker bo to v veliko korist vaši igri na prihodnjem turnirju v Nürnbergu, na katerega vas vabim.« Naslov knjige je bil: »Dr. Tarrasch, Dreihundert Schachpartien«.

REŠITEV PROBLEMA V PREJŠNJI ŠTEVILKI

1. Sg3+ Kh4, 2. Kb2 c1d+, 3. Kc1: Le4, 4. Sh1 Lh1, 5. Lh3 Lc6, 6. Lg2 Lg2, 7. d7 h1d+, 8. Kd2 in črni ne more preprečiti 9. d8d, kakor je remis!

LAPONSKA - NEZNANI SVET

Na skrajnem severu Skandinavskega polotoka leži Laponska, dežela, ki je evropski človek ne pozna. Toda tudi ta dežela ne pozna Evrope. Politično je razdeljena med Norveško, Švedsko, Finsko in Sovjetsko zvezo.

Po njenih tundrah živijo Laponci, ljudje nizke rasti, širokega obraza in strlelih ličnic. Miren in gostoljuben narod so, s krotkimi očmi in z enim samim bogastvom — čredami severnih jelenov.

Človek in jelen — za oba veljajo isti zakoni narave: ptici selivki sta, ki potujeta za soncem in kruhom. Naravni gon žene jelena vsako pomlad od vzhoda proti zahodu, od snežnih puščav proti morskim pašnikom; si-ta (zadruga več družin) pa na primitivnih saneh verno sledi svojemu edinemu premoženju. In tako jelen in človek vsako pomlad obnovljata prastari obred Velikega pohoda po točno določenih in nespremenljivih sledi — v smeri poletnih bivališč. Ta smer se ni od pamtnika niti za las spremenila.

Okvir te slike je laponska dežela: širno nebo, brezmejni prostor, mogočni hribi. Lepota, ki se je civilizacija še ni dotaknila, dežela bajk in tradicij, ki živi še skozi v kameni dobi — v zavetju pred dobrotami in razburjenji atomske dobe.

Tudi pred našimi očmi bo zaživel ta dežela v besedi in v barvnem filmu, ki nam ga bodo predvajali člani francoske ekspedicije na Laponsko. Predavanje organizira planinsko društvo Ljubljana-Matica v petek 1. aprila ob 8. uri zvečer v dvorani kina Sloge.

Doživite jo, ki ga ne bomo zlahka pozabili.

razvojem v nekaterih državah. Vzroki so znani: pomanjkanje vzpenjač in izredno draga tekmovalna oprema. Ne poznam pri nas smučarja, ki bi si sam kupoval smučil za tek. Zato je tako majhna selekcija tekačev in tekačic. S tem je dovolj povedanega.

Glede skakalnega športa pa smo relativno na boljšem, saj imamo v Sloveniji že nad 60 smučarskih skakalnic ter lepo število pionirjev in mladincev, ki so jim Poldo, Rogelj, Finžgar in drugi mlakaven zgled. Celotno primerljivo, kajti, ko mladinci postavljajo kegle, da si zaslužijo denar in kupijo skakalne smučil. Glede snežnih razmer smo seveda na slabšem kakor v Innsbrucku, St. Moritzu, Chamonixu, Cortini, Garmischu itd.; glede skakalnic in dobre volje mladih športnikov pa nikakor ne zaostajamo.

Vse pa kaže, da se tudi našim alpskim smučarjem obetajo boljši časi. Polagoma zori pri nas vprašanje prvih velikih vzpenjač, prvi koraki so že storjeni.

NA VITRANC ALI NA POHORJE?

Vzpenjače niso samo vprašanje smučarske tekmovalne kvalitete; danes pomenijo vzpenjače pogoj za razmah zimskega turizma. Pri gradnji vzpenjač moramo postavljati vprašanje turizma na prvo mesto, kajti menda ni na svetu vzpenjače, ki bi »živel« od tekmovalcev.

Po mnogih načrtih in predlogih, po pravih okrog vzpenjač na Kravac, Mežakljo, Vogel in Komno, so se Gorenjci odločili najprej za vrh Vitranc. Spodaj leži Kranjska gora, ki bo zmogla, kakor zatrujejo, do 900 ležišč; v bližini Vitranc so znane zimsko-

športne postojanke: Planica, Rateče, Podkoren, Martuljek, Mojstrana. Prvo večje zaledje so Jesenice, ki imajo s svojo železarsko industrijo lepo bodočnost.

Vzpenjača na Vitranc, ki jo že gradijo, pomeni nove možnosti za zimski turizem v Gornjesavski dolini in za športni vzpon naših tekmovalcev. Seveda pa bo treba misliti pri traširanju spustov z Vitranc, kakor na stotere tekmovalce, tako tudi na tisočere turiste, od katerih bo rentabilnost vzpenjače odvisna. Vzporedno z novimi pogoji za zimski turizem bo treba misliti tudi na odločno izboljšanje lokalnega gostinstva in prometa.

Vzpenjačo, ki bo imela lepe gondole, gradijo tudi na pragu Maribora. Vstopna postaja bo pri Pekrah, izstopna pa pri Sv. Bolfenku. Tako bodo povezali razvijajočo se industrijsko mesto Maribor s planinskimi domovi na višini okrog 1000 m, kjer je, že zdaj okrog 500 ležišč. Podjetje, ki so odobrila kredite za pohorsko vzpenjačo, mislijo na delovnega človeka, ki mu je treba nuditi koristnejši in lepši oddih od mestnih in predmestnih pivnic. Tako gre za kulturnejšo stopnjo udejstvovanja o prostem času — in seveda tudi za zimski turizem in šport.

Stajerci in Gorenjci so se znašli pred tiho, nenapovedano tekmo: Kje se bo najprej zganila vzpenjača — na Vitranc ali na Pohorje? Kdo bo prvi, ki bo premaknil naš zimski turizem z mrtve točke? Kdo bo prvi potegnil delovnega človeka iz zaprtih prostorov v svežino narave? Kdo bo prvi omogočil smučarjem, željnim napredka, take pogoje, kakršne imajo v drugih alpskih deželah?

D. U.

sprla Janovski in Makovetz. Makovetz se je zapri v svojo sobo in se ni več pokazal. Nepriljubljen sem ga moral na turnirju zamenjati. Igral sem slabo, zato pa se je tembolj izkazal Charousek, ki je s Cigorinom zasedel prvo mesto. Za prvo nagrado sta morala odigrati dvoboj, v katerem je Charousek podlegel z 1:3. Za njim so bili Pillsbury, Janovski, Schlechter, dr. Tarrasch.

Nekaj mesecev kasneje je Charousek spet prožil dokaz svojega šahovskega genija. V Berlinu je na velikem mednarodnem turnirju zasedel prvo mesto. Takega podviga v svoji karieri ni napravil noben šahovski mojster. V 14 mesecih se je od prvega nastopa v Nürnbergu povzpelo z zmagovalca velikega turnirja. Njegove partije, ki jih je vodil energično in ponavadi zaključil z duhovitimi kombinacijami, so pravi biseri šahovske umetnosti.

Zal pa je zavratna bolezen napravila konec njegovemu blestečemu vzponu v šahovski igri. Jubilejnega turnirja na Dunaju se ni mogel udeležiti, ker se je zdravil v Meranu. Z vročino se je vrnil domov in hotel igrati. Vsa pripravljanja zdravnikov so bila zastonj. Odsel je na turnir v Köln, kjer je dosegel drugo mesto. Zmagal je Burn, ki je na dolgem dunajskem turnirju prišel v tako formo, da ga tudi Charousek ni mogel prehiteti. Zanimivo je, da je Burn postal prvi pot od Dunaja do Kölna.

Ko se je Charousek vrnil v Budimpešto, je bil samo še senca. Vlegel se je in ni več vstal. Telo se je posušilo, samo duh je ostal še svež in prodoren. Ležeč v postelji je študiral nove poteze v otvoritvah, s katerimi bo presenečal na prihodnjih turnirjih na Dunaju ali v Londonu, v Parizu pa prav gotovo. Sanje, ki so ga še držale pri življenju! Niti trenutek ni pomislil na to, da v njem življenjske sile bojujejo poslednjo bitko. Saha ni več igral. Z velikim zanimanjem je poleti 1899 zasledoval moje uspehe na dolgem dvokrožnem turnirju v Londonu, kjer sem spet za Laskerjem zasedel drugo mesto. Zima je Charousekova popolnoma strla. Zavratna bolezen mu je izplila moči in 18. aprila 1900 je šahovski svet izgubil enega najgenialnejših mojstrov. Hudo mi je bilo pri srcu, ko sem se ob odprtem grobu poslavljaj od iskrenega prijatelja, s katerim sem skoro sleherni dan sedel za šahovsko desko. Tisto leto je umrl tudi Julij Makovetz, star šele 40 let. Ostal sem sam. Na Koliševem spominskem turnirju na Dunaju sem prvič osvojil prvo nagrado, potem pa sem se podal na velike turnirje po najvišje šahovske lovoritke...

prof. Z.

Palmira

EDINA KOZMETIKA VSAKE MODERNE, SODOBNE ŽENE!

OKASAN Orožje v desno

(MAMA)

Japonska filmska industrija ni majhna, vendarle pa le redki filmi zaidejo na evropska platna; skoraj vsi so namenjeni mednarodnim filmskim festivalom in skoraj nemogoče je, da bi Japonci z njimi ne posegli po najvišjih nagradah. Tako je bilo z »Rašomonom«, z »Vrati pekla« in tako je tudi s filmom »Okasan«, ki ga zdaj vrta pariški kinematograf za poskuse.

Ce so »Vrati pekla« zamikala občinstvo preučen s svojo snovjo (zgodovina Japonske v XVI. stoletju, samuraj in plemstvo), nam je »Okasan« mnogo bližji. Dejanje je postavljeno v industrijsko predmestje Tokia, v našo dobo. Scenarist je našel zgodbo v šolski nalogi učenca ljudske šole: »Zelo rad imam svojo mamo in ljubim njene roke, kadar lika perilo, kadar mi češe lase, in ljubim njene oči, ki se blešče kot lunin svet, kadar me spravlja spat ali kadar me budi. In ko bodo česnje spet cvetele, bomo šli na sprehod ob veliki reki in potem bomo sedli v travo in bomo gledali čolne...«

Tako se je rodil film, ki je ob najskromnejših sredstvih epopeja matere. Preprosta zgodba je približno takale: Družina se preživlja s čiščenjem in likanjem perila in ne godilo bi se ji slabo, če vmes ne bi posegla bolezen. Najstarejši sin zbolí za tuberkulozo in ga spravijo v bolnišnico, od koder zbeži, da umre doma pri materi. Japonci prikrivajo bolečino z večnim smehljajem. »Da, velika nesreča je, da je moral sin prej oditi kot oče. Ampak, tako je.« Potem zbolí oče. Ne mara v bolnišnico, kajti kdor pride tja, pravi, je že zapisan smrti. Pokašljeva doma in mati mu streže. Ko umre, pade vse delo na materina ramena. Mlajši hčerko vzame k sebi strik, ki nima otrok in ki bi mu mala že lahko kaj pomagala. Starejša hči se zaljubi v prijaznega fanta in mati je srečna, da so vsaj otroci zadovoljni. Po prisrčnem konfliktu mladega para spet vsi poprimajo za delo. Mati ve, da mora garati, čeprav je prešibka, zakaj zdaj leži vsa odgovornost za bodočnost njenih otrok na njej...

Film je izredno zanimiv tudi zaradi čistosti fotografije, Evropejca pa predvsem pritegne japonske navade, predmetne zabave in življenje v družini. Zenske so oblečene večinoma v svoja narodna oblačila, medtem ko se moški že močno privajajo evropski noši. Moji japonski kolegi na pariški univerzi so filmu očitali, da je očitno namenjen »za izvoz«, torej, da predstavlja Japonsko, kakršna zanima Evropejca. Drugi kamen spotike jim je bil seveda prevod: prevajalec v francoščini ni mogel izraziti vseh odtenkov japonsčine. Vsi člani družine se med seboj vikaajo, medtem ko tradicija zahteva, da je nagovor žene do moža drugačen kot do otrok in spet drugačen do sorodnikov — japonsčina ima za to isto besedo, a z različno intonacijo, kar je za evropske jezike nepremostljiva težava. MITJA SKUBIC

Znana francoska igralka Danielle Darleux bo odpovala v Španijo, kjer bo nastopila v filmu »Aleksander Veliki«. V tem filmu igra Danielle 54-letno mater Olimpijo. To je njena prva »stara« vloga. Poleg nje igra v filmu tudi Frederic March in Claire Blum.

Za svojo mladost in lepoto se moram zahvaliti zgolj neva Kosmetiki

ki jih bomo Filmi gledali

»RIVER STREET 99« — ameriški kriminalni film
Produkcija: United Artists 1954
Scenarij: Robert Smith
Režija: F. Carlson
V glavnih vlogah: John Payne, Evelyn Keys, Brad Dexter, Peggy Castle
Distribucija: Lovčen - film, Hercegnovi

Ljubitelji detektivsko-kriminalnih filmov bodo končno spet prišli na svoj račun kajti, film »River Street 99« je v vsakem pogledu nadpovprečen kriminalni film, tak, ki ga menda že od leta 1947 sem (spominam se »Signala iz Alžira«, »Gibraltarja« in še neaterih drugih) nisimo srečali na naših filmskih platnih. Film nam prikazuje zgodbo nekronanega bokarskega šampiona, ki se spopade z gangsterji. Seveda zmaga v tej borbi roka pravice.

Najbolj pohvalno pa je to, da so se avtorji znašli na poti izogniti vsem banalnostim, ki so drugače stalni spremljevalci tovrstnih filmov. Tempo filma je izreden, igra odlična kljub temu, da v njem nastopajo pravzaprav samo drugorazredni igralci. Izmed njih sta najboljša Evelyn Keys (prizor, ki ga odigra na odru, bi bil mirno lahko del katerega koli vefilma) in naš rojak Brad Dexter v tipizirani vlogi gangsterja. Dalje srečamo v filmu še Peggy Castle, ki jo je ameriški reklamni aparat zaradi podobnosti z Rito Hayworth proglasil za njeno dvojnico. Toda o kakšni podobnosti s slavno Rito ni niti sledu, zato pa je igralsko prav na isti višini, kot nekdanja atomska lepota.

Naloga filma je samo ta, da zabava gledalce in ta namen je tudi dosegel. Podjetje Lovčen-film, ki je ta film nabavilo, pa je dokazalo, da te lahko tudi med kriminalnimi filmi najti nadpovprečen film. Treba je imeti samo nekoliko okusa.

AFRIKO, bogato zakladnico najprejstnejših motivov, deželo sonca in peska, je Hollywood šele nedavno odkril. Že prvi filmi, posneti v afriškem »naravnem« ateljeju pa so želi pri publiku tolikšno odobravanje, da filmski producenti vedno znova posegajo v to naravno zakladnico »novo odkritega« kontinenta. Med zadnjimi filmi je bil »Mogambo« s Clarkom Gablom, Avo Gardner in ljubko Grace Kelly.

V KENIJO so najprej poslali enega svojih najbolj izkušenih snemalcev, ki je kot »predstraža bataljona« izbral ugodno mesto za ureditev filmskega naselja. Polzkusna snemanja so določili ob jezeru Naivasha, pri 14 slapovih v bližini Thike in v »Kagara« partu med Kenijo in sosednjem Tanganjiko.

ZA VEČINO sodelavcev to potovanje v džunglo niso bile prijetne počitnice, nekateri so se celo branili, toda družba MGM jim je uredila takšno »filmsko vas«, ki v teh treh tednih v ničemer ni zaostajala za kakšnim luksuznim newyorškim hotelom. Imeli so elektriko — dovolj, da so se moški lahko brili z električnimi aparati, ženske pa likale z električnimi likalniki in šivale z električnimi stroji. Gledališki šotor je skrbel za razvedrilo, v kino šotoru pa so bili vsako noč na sporedu »najnovejši napeti« filmi. Za kuhinjo so skrbela letala, ki so nazaj grede vozila filmski trak naravnost v Hollywood.

EDINI, ki je imel s snemanjem resnično veselje, je bil Clark Gable. Ko je z letalom prispel v Nairobi, glavno mesto Kenije, je bil izredno presenečen. To mesto s svojimi dvajsetimi luksuznimi hoteli je izredno moderno, tako da upravičeno nosi pridevek »Afriški Pariz«. Clark, ki je strasten lovec, je že po dveh dneh odkril, da se dobrih 10 km od mesta nemoteno sprehajajo levi, sloni, žirafe... še bolj pa je bil presenečen, ko je zvedel, da so se te živali še pred leti sprehajale kar po glavni cesti, ki vodi iz Nairobi.

KLJUB vročini se je delo nemoteno nadaljevalo, tudi ponoči, čeprav je bila dežela v večnem nemiru in strahu pred napadi organizacije Mau-Mau. Taborišče, ki je obsegalo ozemlje ene milje v kvadratu in v katerem je bilo 600 oseb, je sicer imelo stražo, toda med masovnimi scenami je policija aretirala nekaj članov te organizacije, ki so se pomешali med statiste. Razen materialne škode se niti enemu sodelavcu ni nič zgodilo.

SNEMANJE je bilo pravi paradiz za pustolovščine željne Američane — in pustolovščini ni manjkalo sredi džungle in med divjimi zvermi. Clark Gable je imel celo priložnost, da se je izkazal za pravega junaka in se proslavil s svojo lovsko srečo. Pravijo, da je odnesel v Ameriko nekaj lepih trofej, domačini pa ga bodo ohranili v dobrem spominu, saj je neki čoln rešil pred ogromnim krokodilom, ki toliko da ni zagrabil enega izmed statistik.

ZANIMIVO je, kako so se filmanju privadili domačini, ki še nikdar niso stali pred kamero. Sprva niso pomagale ne prošnje ne darila, toda po dolgem prigovarjanju so jih

Danielle Delorme, mlada francoska filmska igralka, ki je zadnje čase nastopala samo na odrskih deskah, bo zdaj spet sodelovala v filmu Andreja Cayatta »Rdeča mapa«.

Neki angleški filmski kritik je izračunal, da je doslej prenesel leto dni v kinu, da si je ogledal okoli 6000 filmov, ki jih je ocenil. Zdaj pa naj še kdo trdi, da je poklic filmskega kritika prijeten in zavidanja vreden!

KAKO SO SNEMALI „MOGAMBO“?

venarie pridobili nad tisoč, ki so se za čuda naglo in voljno pokorili režiserjevim navodilom.

AVA Gardner, ki ima rada soliden komfort, pa se v džungli ni kaj dobro počutila. Ko so jo zvedavi novinarji po vrnitvi vprašali, če bo še kdaj snemala v Afriki, je rekla »Hvala, nikdar več! Toda atmosfera v taborišču je bila polna ljubezenskega vonja in je nedvomno vplivala tudi na privatno zblizanje Clarka in Avo, ki sta nedavno izjavila, da sta se zaročila«.

ZAKAJ je družba MGM izbrala prav Avo

Gardner za to naporno vlogo? Lahko da samo zaradi reklamnega trika, kajti Ava je v zadnjem času zavoljo svojega nebrzdanega temperamenta izgubila precej naklonjenosti ameriške publike — bržčas pa zato, ker njena popularnost na drugih kontinentih šele raste.

NJENE muhavosti so povzročile vodstvu »ekspedicije« nemalo jeze in sitnosti, ki so se začele že pri prvem carinskem pregledu in se vrstile druga za drugo, dokler se niso vrnili domov. Njene razirgane živce je umiril šele Clark Gable, vedno ljubezljiv in potrpežljiv »hollywoodski gentleman«.

Izjava Ave Gardner, da se je zaročila s Clarkom Gablom in se bo z njim v kratkem poročila, ni bila nobena senzacija. »Spoznala« sta se v vroči Afriki med snemanjem za film »Mogambo«

